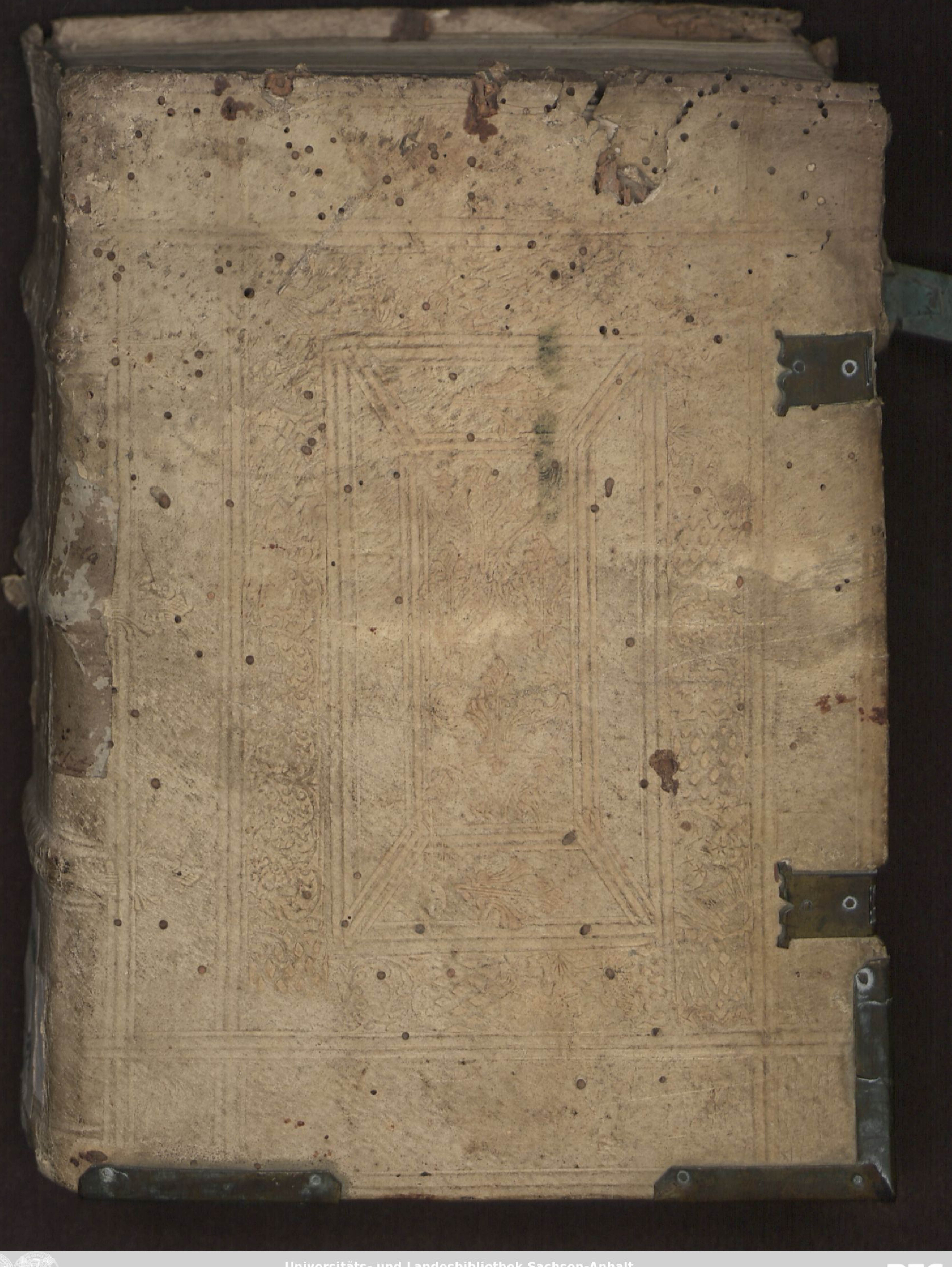

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112352-p0001-9

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112352-p0002-4

AD LECTOREM.

Huc huc q̃squis es improbior cui ſuadet erinnys
Corporis acceſſum ſanguinis atq; ſacri
Quiſquis et in ſeram cõmiſſa piacula mortem
Differs: Theſiphone quod (mihi crede) facit
Huc ades, iſta legens liber hic curabit vtroſq;
Si modo tot monitis remq; fidem gerant.

Libri tres.

De mirabilibus eukariſtie et acce
dentiũ eã: probatione.

Primus de viginti quattuor mirabilibus eukariſtie

Secundus de peccatis in vniuerſali cognoſcendis

Tertius de peccatis in ſpetiali confeſſione diluendis

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112352-p0003-0

CONRADVS WIMPINA DE FAGIS SVis Francophordianis: Salutem.

Accedere quiſquis voles Euchariſtie ſacramẽtum pro diui Pauli mõitis: probere: oportet. At id vt q̃ parabiliter cõfieri poſſit: omnibus in tres reductis anime viribus: intellectũ affectũ & cõſcientiã has ſi examinaueris rite probatus haberis. Intellectũ videlicet. Sit ne per fidẽ ad credẽdum ſatis illuminatus: Affectum. Sit ne vitiorũ omniũ preſertim autem fraterni odij exurẽti charitate feruẽter inflammatus. Ac conſcientiã (que nec potentia ꝓprie: nec habitus: ſed ſindereſis potius actus exiſtit) Sit ne fedi nil ſibi crimĩs conſcia: dictetq; reliquas vires habũde examinatas. hec vt aſſequare: tribus codicillis perfunctorie: ex maiorũ inuentis probandi argumenta perſtrinximus legẽdaq; q̃ compendiario exhibuimus. Que vbi legeris ad amuſſimq; ſectatus fueris (quantũ fragilitas ſuppetierit) rite probatus acceſſeris. Vale.

LIBRORVM DE MIRABILIBVS EVchariſtie et accedentiũ ad eam probatiõe Primus continet ſex capita.

CAPVT PRIMVM.

De mirabilibus ſex circa ſacramẽtum Euchariſtie penes panis in corpus chriſti cõuerſionem obtingentibus.

Caput Secudum.

De mirabilibus ſex Euchariſtie ex parte exiſtentie chriſti ſub ſacramento circa eã obueniẽtibus.

Caput Tertium.

De totidem hoc eſt iterũ ſex mirabilibus Euchariſtie circa accidentia poſt conſecrationẽ remanẽtia obtingẽtibus.

Caput Quartum.

De aliјs rurſus ſex mirabilibus circa eiuſdem Euchariſtie: hoc eſt panis & vini ſumptionem obtingentibus.

Caput Quintum.

De probando etiã affectu ſit ne ſatis inflãmatus et purgatus ad digne Euchariſtie ſacramentum ſumendum.

Caput Sextum.

De probãda etiã conſcieutia poſt intellectũ affectũq; probatos ſit ne & illa ſatis adceſſui ꝓbata.

In librū primū de euka-
riſtie mirabilibus prologium.

Eteriſlegis ſacramēta in mediū reuocanti (ſi vlla
ex parte doctorū ſcripta relegit) obſcurū eſſe ne-
quaq̄ꝫ pōt Eukariſtie hoc noſtrū ⁊ ſacramentū ⁊
ſacrifitium illis veteris inſtrumēti: et ratione honeſtatis:
quo ad mundū: et ob dignitatem quo ad deum. Nec nō ob
virtutis amplitudineꝫ quo ad bonitatis luc effectum lōge
preſtare: In cōperto equidē habet iamdudū inſinuauiſſe
doctores: veteriſlegis ſacramēta pro diui Pauli ſententia
egena quedā elemēta: neqꝫ a culpa purgare potuiſſe nec di
luiſſe peccata: nec extitiſſe iuſtificatiua: q̄ꝫtūvis illa tamē
hebreis (vti aſſeruarent) impoſita eſſent: vti ſcilicet ea velu
ti onera perſentirent: quibus ab irregularitate ⁊ impedimē
tis: quibus pro legis diſpoſitione a ſacris nōnunquā acer
bantur: reatuqꝫ piarentur: ac fidē iuſtificantē (que aliquā-
do reuelanda erat) ſignificarent: dicente Hugone ꝙ habue
rit etiā nature lex tria ſacramenta: vt currentē dei fidem in
omnibus ab mūdi initio his ſignis manifeſtaret vt pote in
oblatione creatorē: in ſacrifitio redēptorē et in decimis per
fectā remūeratoreꝫ. Nexo ꝙ ſacrifitiū etiā (quod ſuo inter
pretamēto) quiddā ſingulare facinus nūcupās: ad honorē
ſoli deo debitū: ad eū videlicet placandū: et ad tria potiſſi
mū ordinatū vt pote ad peccati remiſſionē: gratie cōſerua
tionē et glorie adeptioneꝫ: nihil tale in veteri lege aſſeque
batur aut perfitiebat: ꝙ ea nō niſi per chriſti humanitateꝫ
concedenda deſtinata eſſent. Que cuꝫ ita ſint: vti ſcilicet: a
deo: aperta īditina: veteriſlegis ⁊ ſacramēta ⁊ ſacrifitia ībe
cillia extiterint. Superuacaneū ē in oſtendenda eukariſtie
ſuper veteriſlegis eminētia diutius immorari. verū nec id
quidē ſi ad noue referamus legis ſacramēta: Nam ſi etiam
illis eukariſtiā contuleris: liquido conſtat. quia ratione cō
tenti cunctis preſtet et ſuper emineat: tanq̄ꝫ ex ea eductis
aut ordinatis ad ipſam. Quando auteꝫ que digniora ſunt

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112352-p0006-7

maiora exigant in ſuſcipientibꝰ preparamenta. Recte apo
ſtolus: vnicos hos pre ceteris hoc ſacramentuꝫ excepturos
probationis ſue admonuit: Ne quod vſui reliquũ eſt: ⁊ rite
accidenti ſaluberrimũ: pernities fiat et iuditiũ indigne ſuſ
cipienti: et audatius debito irrũpenti. Cũ vero tria potiſſi-
mũ in homine ſint quibus opus eſt probandis vbi digne ac
cedere contenderit: vtpote intellectu recte ne illuminatus
ſit per fideꝫ ad credendũ: et affectu inflãmatus ne ſatis ſit
ad deſiderantes meritorieꝗ excipiendũ: Et tertio. Conſcië
tia pura ne ſit nihil penitus fedi ſibi criminis conſcia: verũ
ab omni labe purgata. Inter que cuꝫ ſit ne intellectus per
fidẽ recte illumiatus: primo diſquiri oporteat) oĩm virtutũ
auriga et primipilo: fide exiſtente) Sitꝗ mens tãto ad cre
dendũ moroſior: et renitentior: quãto quod credenduꝫ po
nitur: et numero copioſius eſt: et pondere arduuꝫ et diffici-
lius: Profecto cũ tot penes diuiniſſimũ Euchariſtie ſacra
mentũ: mirabilia offendãtur: quorũ fecerit deus optimus
in hoc ipſo memoriã: vt ea nec verbis quiſpiã aſſequi poſſit
nec calamo equare ſcribendo: Breuitati et aſſentiendi diffi
cultati pro viribus conſultari. Hec ipſa mirabilia in epito
men redigentes candide adoleſcentie noſtre: hoc potiſſimũ
tempore quo cõmunicandũ extat: illa etſi nõ intelligenda
(cũ omniũ ſuperẽt cognitionẽ) tamẽ velut in breui tabella
ſpectanda offeremus.

Caput primũ de mirabilibus
ſex circa ſacramentũ Euchariſtie: penes panis in corpus chriſti cõuerſionẽ: obtingentibus.

Sunt autẽ (ſi modo apertiora ex archanis in nũeris ſecer
nere cõtentemur) viginti quattuor potiſſimũ circa hoc di-
uinũ Euchariſtie ſacramentũ: eiuſꝗ vſũ et conſecrationeꝫ
emicãtia mirabilia quorũ prima ſex penes panis in chriſti
corpus conuerſionẽ: obueniunt plurimũ miranda. Mirum
equidem primo loco eſſe quis ambigere poteſt: ꝙ ſacra illic

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112352-p0007-2

ſubſtantie panis in coꝛpus chriſti conuerſiōe: tametſi illic
nihil panis ſubſtātie remanſiſſe dicere fideliter auſis. Ne-
quaqꝫ tamē panē illū (eo illic amodo nō exiſtēte) coꝛruptuꝫ
eſſe hoc modo catholice affirmaueris: vti ſubſtantiā panis
anichilatā arbitreris. Neqꝫ eñ anichilata eſt: licet illic am
plius nihil eius (niſi relicte quedam affectiones) videatur
huius mirabilis in promptu ratio eſt: quoniā: quod in me-
lius tranſſubſtantiatur nec coꝛruptū recte nec anihilatum
aſſeueratur. Sic ſecundo loco non minus mirū cernitur: ꝙ
quanqꝫ ſubſtantia in totū chriſtū illic vi ſermonis nō con
uertatur. Nihilominus totus illic chriſtus ē et eius quoqꝫ
tota diuinitas neceſſario illic eſſe affirmatur. Cuius iterū
compendiaria ratio hec eſt: ꝙ chriſti coꝛpoꝛe illic exiſtente
ex virtute verboꝛū et cōuerſionis principaliter: Si id vere
chriſti coꝛpus eſſe debet: neceſſario et aīa illic erit: et totuꝫ
etiā in duabus naturis ſubſiſtens ſuppoſituꝫ: ac per hoc to-
tus chriſtus cōcomitanter et perſonaliter. Cui tertio oꝛdie
ſuccedit mirandum illud: ꝙ tametſi in coꝛpus chriſti facta
cōuerſione: illic primuꝫ eſſe chriſtus videatur et vere dicatˀ
Male tamē perhibueris: illum illic generatū eſſe: aut cōce-
ptū: factumve: qui dudū antea ex virgine natus: de ſpiritu
ſancto cōceptus nobiſcūqꝫ cōuerſatus eſt priuſqꝫ hoc inſti
tueret ſacramentū familiariter. Cui breuis ratio impoſſibi
litatē adimit: ꝙ alia ſit conuerſio qua virtute verboꝛū illic
chriſtus eſſe incipit et cōſecratur: et alia qua ſpiritusſancti
miſterio: ſub verboꝛū ſalutatiōis prolatione: in vtero cōcep
tus: poſthac in mundū viſibilis edebatˀ. Illic igitur carna-
lis conceptio et generatio. Iſtic vero chriſti conſecratio ſa-
cramētalis et panis in eius coꝛpus potius tranſſubſtantia
tio enunciatur. Quarto loco ſuccedit ꝙ tāetſi multe panis
ſubſtantie quaqua verſum in chriſti coꝛpus conuertantur:
nullo tamen hinc pacto idipſū chriſti coꝛpus in quod vnuꝫ
idemqꝫ omnes he panis ſubſtātie conuertūtur hinc auctū
extenditur aut intumeſcit: nec ex eiſdem cōuerſis in coꝛpꝰ

chriſti diuerſis panis ſubſtantijs chriſti corpus coaceruat.
Cuius ratio hec eſt: ꝙ nequaq̃ ſubſtantie panis cōuerſiōe
tranſſubſtantiatis in chriſti corporis partē: ſed in totū idē
corpus perficitur: quo ſic vnicū remaneat eſſentie vnitate
nequaq̃ vero coaceruatorū congerie: aut multorū in vnū
coaceruatione. Quia etiā quinto ordine mirabile ſubſcribit
ꝙ in multis altaribus vbi hoc ſacramentū cōſecratur: huiꝰ
euchariſtie ſpeciebus ad varias poſitionis differentias di-
motis: leuatis et demiſſis vti cernit: dum ad nolā cuiuſq̃
conſecrantiū ſacramentū in altū tollitur: aut reſupinatur
Nihilominus minus recte putas: ſi illic corpus chriſti verū
ob id vel per ſe vel per accidēs dimoueri arbitreris localiter
Cuius diui Thome ſententia id in cauſa eſt: ꝙ aliā habeat
ad dimenſiones ꝓprias corpus chriſti relationē: q̃ corpus
aliud ad ſuas proprias ſecundū quas per ſe mouet vel ad
vehiculū: ſecundū quod mouetur per accidēs cōparationē
Equidem cū corpori chriſti: non niſi ratione dimenſionum
ſacramentaliū in loco eſſe cōgruat ac per hoc nec per ſe nec
per accidens: verū potius per aliorū in ipſum cōuerſionem
illic conſiſtat: poſt conſecrationē. Reſtat ꝙ et id quoq̃ neq̃
altero moueat modorū vti per ſe vel localiter ſed ad modū
illic relictarū ſpẽꝝ ſƀ quibꝫ cōtinetur: ſacramentaliter. Tā-
dem ſextum huius ordinis mirabile Iſtud eſt: ꝙ cum quod
libet corpus ſuo loco proprio ita circūſcribatur vt ſimul ac
ſemel alibi nequaq̃ corporaliter offendatur. Nihilominꝰ
ita illic chriſti corpus conſeruatur vt vno eodemq̃ inſtātī
longius hinc diſtanti loco ineſſe minime recte negatur Qđ
hinc facile credes: ꝙ chriſti corpus non ſua circūſcriptione
huic loco collimitatur: ſed per hoc ꝙ plura in ipſū in diuer-
ſis locis conuertuntur Ipſum vnū manens: locatorū ſuoꝝ
in ipſum conuerſorum locis ſubeſt licet minime circumſcri
batur. Quod vel hinc clarius dinoſces ꝙ id Innocentij il-
lucubratione et ſcribitur et exemplo manifeſtatur. Ait em̄
Quemadmodū dei filius ſecundum diuinitatem triplicē

habet eſſendi modum: In omnibus videlicet per eſſentiaꝫ
In iuſtis per gratiā In chriſto vero per vnionē: ita et chri-
ſti corpus localiter in celo quidē eſt. In verbo perſonaliter
Sacramentaliter in altari hoc eſt in pluribus locis: modo
videlicet iſto: quo multa in ipſum conuertuntur: Sed que-
ris intelligibile ne ſit iſtud homini quo nam modo in ſacra
mento chriſti corpus exiſtat. Reſpondeo eſſe quidem Sed
non ab intellectu humano puro abſolutoqꝫ ꝙ hic ad imagi
nem ſenſumqꝫ et inferiores cauſas cōuerſus. Impoſſibilia
hec omnia iudicet que nos mirabilia p̄ſcribimus. Sed ab
intellectu fide ſuffulto hoc eſt fide ad credendū illuminato
Hic enim aſſentiens ſecundū dictamen fidei et eterne veri
tatis regulam: in aſſentiendo ſibi ſufficit et in ratiotinādo
concordat. In aſſentiendo inquā ꝙ fidē habens credit: hoc
quod per fidem illi prepoſitum eſt: Cōcordatqꝫ rationādo
ꝙ ad ſuperiores cauſas reſpitiēs deū: ꝙ omnia facere poſſit
que congruant aſſentit et aſtruit: Ex his autē hoc ſacramē
tū eſt ſub quo corpus in cibū nobis conditur: et ſubmīſtrat:
quod hinc quoqꝫ credit ꝙ veritas falſum dicere nequit hec
autem ait. Caro mea vere eſt cibus ⁊c. vnde et ecleſia conci
nit preſtet fides ſupplementū ſenſuū defectui et id quidem
de mirabilibus primi ordinis hoc eſt circa ſacramentuꝫ pe
nes panis in corpus conuerſionem obtingentibus.

Caput ſecundum de mirabili bus ſex Euchariſtie circa exiſtentiam chriſti ſub Sacramento: obuenientibus.

SEd nūc etiam ſecundo ſex recenſebimus mirabē
lia circa eiuſdem corporis ſub ſacramento exiſtē
tiam obtingentia. Mirabile equidem primo ē ꝙ
corpore chriſti tanto exiſtente quātum illud ara
crucis diſpandit cunctis videndum. Idipſum tamen ſub

ſub quātūuis minīo ſenſibili ſaltem cōtineatur ſacramēto Sed illius poſſibilitatē diuus Acquinas explicat dum ait Quia chriſti corporis ſubſtantia cuꝫ ſit ſub ſpeciebus ex vi ſacramēti immediate ordinē habet ad dimenſiones panis remanētes: quantitas autē cū ſit illic ex naturali concomitantia: et ex cōſequēti ymo per ipſaꝫ ſubſtantiā: per modū illic eſt non ſuū: ſed ſubſtantie ſit ergo: vt quātū ſe extēdāt panis ſpecies ad tantidē et ſubſtātia. Ita vt extra ſpecies nihil ſit chriſti ſubſtantie. Nequaqꝫ tamen hic dumtaxat tanta chriſti quātitas eſt: quāte ſunt ſacramētales ſpecies ſed cū tota chriſti ſubſtātia tota illius quātitas hoc eſt tanta: quāta fuerit in ara crucis ſuſpenſa. Eius tibi exemplar vtcūqꝫ preſtat totius ciuitatis Francophordiane in oculū ſub vna ſpetie receptio: quā tametſi vno clauſam oculo teneas: nequaqꝫ eā dumtaxat oculi habere quātitatē. ſed ſuā magnitudinē retinere aſſeuerabis: ꝙ illic vrbis quantitas nō modo ſuo hoc eſt quātitatiuo: ſed modo ſpetiei viſibilis ſub qua recepta eſt magnitudo in oculo deliteſcit Cui mirabili ſuccedit ſecundo loco mirabilius iſtud. Quod cū organicū illic ſit ſub ſacramēto chriſti corpus partium exigens ſuarū integraliū diſtantiaꝫ: qualis in manibus pedibuſqꝫ reuidetur homīs cuiuſlibet viuētis Mirū certe eſt Quomō confieri poteſt: vt illic chriſti corpus viuentis omnes ſuas partes habeat: niſi altera in alteram penitus cōprimatur. Adeo vt nec capitis nec iguinis diſcrimen loci habeatur. Cui reſpondetur. Quod quādoquidē hec de qua queritur partiū diſtantia: ſuper dimenſiua quātitate fundetur. quaꝫ ſubſtātia ipſius preuenire pōt ex verborū prolatione adeo vt nō modo quantitatiuo: ſed modo ſubſtantie illic chriſti quātitas chriſti ac ſic partiūqꝫ diſtantia habeatur. Cū igitꝛ illic cōuerſio ſubſtātie panis directe ad chriſti ſubſtātiā terminetur: et ſic corpus chriſti directe ſecūdū ſubſtātie panis moduꝫ ꝓprie et directe in hoc ſacramēto exiſtat. Prodit vt et partiū diſtantia ſit quidē in corpore hoc vero: ſed cuꝫ nō

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112352-p0011-4

ſecundū modū quantitatiuū:ſed modo ſubſtantie ad ſacra-
mentū comparetur vbi et verū corpus hoc modo organicuꝫ
cōtinetur: eſt cōſequens vt nihilo curata organicorum mē-
brorū quātitatiua diſtantia (que obijcitur) verū nihilominꝰ
illic organicū veraqꝫ diſtincta mēbra in corpore chriſti ha-
beantur:licet nō diſtincta quātatiue:nec ad hoſtie quanti-
tatē cōmenſurata. Eius exemplar ſuperius receſuimus dū
totā Francophordianā vrbē vno comprehenſaꝫ oculo diſſe-
ruimus. In qua vrbe:ſi domus turre et templa etiam: intra
oculū diſtincte reuides:ymaginē nactus es: qua organicuꝫ
chriſti corpus:diſtinctis mēbris ſub parua hoſtia:complec-
taris. Sed accedat tertiū mirabilius hoc videlicet:ꝙ cum
chriſti corpus illic ſemper verā corporis retineat naturam
neqꝫ vnꝗꝫ in ſpericā aut oblonga vel lineare cōmutetur fi-
gurā quomodo confieri poteſt: cuꝫ corporis partes in diuer
ſis eſſe locis debeāt:ꝙ chriſtus ſub qualibet ſpecieruꝫ parte
ſi hoſtia frangitur cōtineatur. Verū huius impoſſibilitatē
miraculi prioris mirabilis:reſponſio ferme ademit:dū dix-
imus:quia cū comparetur chriſti corpus ad hoc ſacramētū
vel eiuſdē quantū minias: tamē ſenſibiles partes ratione
quantitatis dimenſiue: verū ratione ſubſtantie:que illic vi
eſt verborū vt alia cōcomitanter que cū poſſit pro ſui indi-
uiſibilitate ſub parua vł magna hoſtie quātitate contineri
nihil miri ſi ea que illic modo ſubſtātie ſunt: vtpote chriſti
figura quantitas vel magnitudo ſub parua vel magna:ho-
ſtie particula cōtineatur. Cuius exemplar vulgo in ſpeculo
in minutas partes contrito exhibetur:in quaruꝫ vnaquecꝫ
integra facies intuentis reſplendet magna exiſtat ſiue par
ua. Sed accedit quarto haud admirandū minus mirabile
hoc videlicet quomodo chriſti corpore:cuꝫ totidem mēbris
ſub hoſtia exiſtente:non illic brachia:iſtinc genua:hic vero
caput eſſe:diſtincte cōmonſtrari poſſunt:aut indicina deſi-
gnari: Cui.cōpendario ex predictis reſpōdetur. Quod illic
quantitate (qua partes deſignātur) per modum ſbſtantie:

cum modo quātitatiuo: vel pro poſitiōis exigentia exiſtēte facili quicquid ad partiū ſubſtantiam attinet: illic reperiť: vt manus brachia pedes et cetera: verum cum id ſit abſqꝫ partium poſitione ſiue ad locum ordinatione: pro eo ꝙ ordinatio ad ſubſtantiaꝫ partium: organico ſufficit corpori: verū ꝙ ad locū quoqꝫ ordinentur. vt ſic digito demonſtrenť poſitio facit: ſiue ad locuꝫ ordinatio: que cuꝫ ſit prime ordinationi: vtpote partium ad ſubſtantiaꝫ poſterior: poteſt a ſubſtantia diuina potentia ſeparari: corpore in genere ſubſtantie completo relicto. Recte aſſeueraueris ergo illic oēs eſſe chriſti corporis partes: neqꝫ tamē poſſe vł oportere (vbi harum vnaqueqꝫ ſit) digito cōmonſtrari. Sed accedit nūc quintum mirabile iſtud. Cum hoc verū chriſti corpus viui ſit hominis viſibilis palpabiliſqꝫ vel ſaltē nunc clarificati quid in cauſa eſt: cur illud ipſum ſub ſpetiebus exiſtēs: vere et pro eius exiſtentia naturale: nō ſentiatur viſu aut tactu aut claritas eius non etiā modico ſaltē ſuſpicatur. In promptu iterū ex precedentibus ratio deſumitur: quia talia oīa chriſti corporis accidētia (alioquin ſenſu perceptibilia) nō ſunt illic: ſub ſpetiebus videlicet panis modo ſuo. ſed modo ſubſtantie inquā eſt vi verborū conuerſio: vnde nec claritas medium illuminat: nec ſe tangibiles qualitates contingentibus imprimūt. Cui tandem ſextum ſuccedit mirandum Quomō ſi diuerſis locis chriſtꝰ īexiſtat vnus nūero totuſqꝫ ſi in altero horuꝫ moueať non ſimiliter in alio: aut quomō eo illic quieſcente: iſtic vero eodemqꝫ inſtāti nō etiā quieſcat ſed moueatur. Cuius poſſibilitateꝫ Bonauentura explicat inquiēs: Abſolutas quidē proprietates vbicūqꝫ chriſtꝰ ſit: congrueř chriſto. veꝝ nō reſpectiuas: quale eſt localiter moueri: Sed id ſupra diſſolutū eſt: hinc ꝓdire: ꝙ nō localiter ſed ſacramentaliter locis inexiſtat q̄re nec per ſe nec per accidēs mobile exiſtit: Eiꝰ exēpluꝫ natura nō habꝫ niſi quia motrices orbium: quantūvis mobilibꝫ a ſe ſperis aſſiſtant: tamen motis etiam ſperis ipſe nec per ſe nec per accidens mobiles exiſtūt: vti in octauo phiſicorū cōmētator differit.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112352-p0013-5

Caput tertiū de mirabilibus ſex facta cōſecratiōe circa accidētia remanētia ꝯtingētibꝫ.

A T tertio hinc loco etiā penes accidētia illic poſt trāſſubationē panis viniq̄ꝫ in corpus ſanguinēq̄ꝫ chriſti remanētia: ſex offendes mirabilia. Miruꝫ quippe primo quis ambigit: ꝙ illic tot ſunt accidētia videlicet quantitas qualitas actio paſſioq̄ꝫ et cetera id genus. nulla tamē illic ſubſtātia eſt: que ab his accidentibus afficiatur: vel dēnoīetur vt ſic corpus illic contentū vel albū vel agens vel patiēs vel coloratū nūcupetur. cū tamē illic ſufficientē habeāt ſpeties ad denominādū affitiēdūq̄ꝫ virtuteꝫ Cui breuis reſponſio hec eſt: ꝙ tranſſubſtantiata in corpus chriſti panis ſubſtantia quo illud ſacramentū celetur: meritūq̄ꝫ fidei non euaneat ſed augeatur: nec chriſti illis ſubſtruitur ſubſtātia ſic vt in ea ſubiectentur: verū omīa quātitati inexiſtūt cui vnice confertur: vti per ſe ipſam illa ſubſiſtat. Sed mirū hinc ſecūdo videtur: Cur ſoli quantitati id detur: vt inſtar ſubſtātie per ſe ſtet ac alia ſuſtētet cuꝫ tamē accidentiū non ſit exiſtere. Sed in alio eſſe: vti cōmune eſt omni ſubſtantie (vt loyci dicunt) in ſubiecto non eſſe. Id in cauſa eſt: Quia cum velit deus hoc ſacramentū celari: quo fide conſtante meritū augeatur: neceſſe fuit quātitatē oīm accideniiū fundamētū hoc priuilegio donari vt per ſe ſubſiſteret: et alijs quoq̄ꝫ ſe ſubſterneret accidentibus. Quod fieri fuit eo facilius: quo quātitati: ex natura ſua virtus congruit indiniduandi que eſt facere duorum a ſeinuicē ſingularē diſtinctionē. Nō magnū ergo fuit illi ob vicinitatē ad ſubſtantiā: ſuperadījcere ſubſiſtentiā primā ſubſtantiaruꝫ cōmunitatē. Cum alioquin vt in quarto de celo cōmentator ait. In naturaruꝫ ordine infime ſubſtantie pro formis ſuis habeant accidentia vt grauitatē elemēta. Nimiruꝫ ſi eregione ſubſtantie perfecte pro accidente habeant quāti

taté q̄ ferme ſit ſubſtãtia:⁊ hoc loco ſbiectū per ſe:ſola acci-
dẽtiū Verū tertio huic loco recte miraberis: ꝙ q̄cq̄d ĩ pane
priuſq̄ꝫ tranſſubſtantiaretur:eius agebat patiebaturq̄ꝫ ſub
ſtantia: eius nihil poſt factã cõuerſionẽ intermittatur: ſed
ab accidẽtibus vicaria actione perficitur. Cū alioquin nec
agant nec patiantur accidentia. Cuius hec ratio eſt:ꝙ qui
dedit eſſe conſeruatq̄ꝫ conſiſtentiã:dat et agendi patiẽdiq̄ꝫ
vim accidentibus illic relictis vt nihil experimẽti deprehẽ
datur:quo euacuata fide:meritū credẽtis minuatur. Quar
tū hinc mirabile id eſt:Quod cuꝫ alioquin ex philoſophoꝝ
ſententia:ex nõ ſubſtantia non fiat ſubſtãtia:ex his tamen
illic relictis accidentibus:ſubſtantie alie:vt vermes vel bi-
biones:nõnunq̄ꝫ generãtur:vti rei euidẽtia comprobatur.
Cui par:precedenti ſubnectitur ratio:ꝙ quatenus fides ha
beat locū:nec euacuetur ſed augeatur meritū:id quod prius
ſubſtãtia vel egit vel paſſa eſt: hoc nũc ſuo loco accidens pa
titur vel agit relictū:vnde ex quãtitate:culices gignuntur
que alioquin non niſi ex humerali ſubſtãtia putrefactione
propagentur. Quinto inſuper ordine:Mirabile magis eſt:
ꝙ cū deus illic miracula faciat:vt ex ſpeciebus:vermes ge-
nerentur:Cur nõ potius miraculo preſeruat: ne circa ipſuꝫ
ſacramentū vlla intercidat corruptio: nec vllius etiã vl' pu
tredinis vliginiſve aut vermis vel bibiõis:propagatio. Ei⁹
iterū compendiaria quã recenſuimus ratio eſt:ꝙ alioquin
ſi a corruptione miraculoſe prohiberentur cõſecrate hoſtie:
aut vinū tranſſubſtãtiatū:ab acetoſitate:euacuaret̃ idubie
illic meritū:dū ſenſus humanus expreſſū acciperet: diuini
miſterij experimentū. Sexto tandeꝫ loco mirabile id eſt: ꝙ
adeo ſunt hic ſpecies nobilitate:ꝙ ille (plus ſanctis marti-
ribus ⁊ confeſſoribꝫ quãtūvis merito inſignibus) nõ ſimpli
ci dulia:ſed iperdulia ſũt venerãde:Facit hoc cõtactus cor
poris diuini per earū ſpecierū cõtinentiaꝫ vt virgini matri
parificẽtur que ſimiliter yperdulia adoratur ob eius chriſti
hominis et dei maternitatem.

Caput Quartū de mirabilibus ſex circa eiuſdē Euchariſtie ſūptionē: obtingētib⁹.

Quarto inſuper oꝛdīe penes eiuſdē ſacramēti ſūptionē ſex quoqꝫ mirabilia nūcrant̄. Mirandū ꝗppe pꝛīo ē: ꝙ vbi etiā ſacramētū cōſumēdo diuidat̄ dentibuſqꝫ (quod caueri tamē debet) atterat̄: aut alioquin intercindatur: nequaq̄ꝫ tamen vel pes vel manus chriſto illic veriſſime: contento: diſcerpitur aut pꝛeputat̄. Eius hec ratio eſt: ꝙ nō ad ſubſtantiā chriſti coꝛpoꝛis eiuſmodi attritio: aut diſcerptio: ſed ad accidentia hoc eſt quātitatē terminatur. Unde ⁊ his ſpeciebus ſub quātitate diuiſis tot quot hinc pꝛodierint (ſenſibiles ſaltem) particule: totiēs illic idē tamen verū chriſti coꝛpus conſiſtit: Eius exemplar attritū in pluresqꝫ particulas ſectū: ſpeculū pꝛe ſe fert: dum vna in integro facie reſplendēte: quot particule ex fracto pꝛodierīt tot illic vnius tamen facies reſplendeāt. Unde ſecundo loco pꝛodit mirabilius quiddaꝫ. vt tametſi diuiſis ſpeciebus. ſub qualibet partiuꝫ integer chriſtus contineatur. Tamen ſi vinū poſt conſecrationē ſanguini: miſcueris nō ſanguini: ſed ſpeciebus dumtaxat cōmiſcebis: cum reliquuꝫ ſanguis nec vinuꝫ nec aquā excludat quin vtrūqꝫ poſſit infuſum illi cōmiſceri. Quod hinc verū eſſe nec habere facti impoſſibilitate̅ diſcernes ꝙ ſanguis qui ſub ſpeciebus vini eſt: is eſt: qui intra venas habetur (cū alioquin ſi extra manauerit nō ſanguis: ſed cruoꝛ appelletur) At dum in venis eſt ſāguis: quicquid affuderis nequit contingere illū: intra venas exiſtentem. Recte ergo ſi vinuꝫ vel quicumqꝫ alius liquoꝛ conſecrato calici infuſum fuerit: nō ſanguini: ſed ſanguinis potius ſpeciebus miſcetur: ſiſtitqꝫ cōmixtuꝫ ſpeciebus: que vbi pꝛioꝛē foꝛmā hac ipſa mixtione amiſerint: etiā ſanguinis dominici continentiā obtinere dimittūt. Sic tertio hinc loco: recte miraberis ꝙ cum alioquin nec elemēta ſimplicias nec accidentia nec vlla incoꝛpoꝛea poſſit alicui animāti um

trimento eſſe aut augmento. Nihilominus in ventrē deſcē dente ſub ſpetie vini et panis ſacramēto: illic ſacramēti ac-cidentia hoc eſt relicte ſpeties: nutriūt hominē crebrius ſumentē: Id tamē chriſti corpore nequaꝙ faciente. Cuius id cauſa eſt ꝙ chriſti corpus ſub ſpetiebus exiſtens: non habet ad corpus noſtrū cōmenſurationem: vt ſic in corpus vti alimentū conuerteretur. Sed id relictis accidentibus datum diuinitus ē: vt ſic ſubſtātie panis vices agētia: alant obuelentꝙ ſacramentum. Quarto poſt hac loco miruꝫ eſt ꝙ cum īpoſſibile ſit in phīa: vt non corpus: ideſt ſpiritus corpore moueatur: vt gilbertus aſſeuerauit de actione. Nihilominꝰ tamen illic Chriſtus: corpore ſuo non corpus ſumenti ſed hominis ſpiritū dicitur mouere nutrire et impiguare. Ob hinc prodit: ꝙ illic corpus chriſti eſſe habens ſacramentale hoc agit ad quod inſtitutuꝫ eſt diuinitus quod eſt ſpirituꝫ ſuo influxo reficere. Poſt que quīto loco nectitur mirabiliꝰ ꝙ totiens ſumptū ⁊ a tot ſub ſpetie vini et panis fidelibus Nihilo tamen vnꝙ minuitur: verum magis conſumendo augetur atꝙ plurificatur. Id in cauſa eſt ꝙ ſumendo ipſuꝫ chriſti corpus: hominis corpus nō mutatur verum potius in idipſum homo tanſformatur: dicente Auguſtino. Ne tu me mutabis in te: ſicut cibum carnis tue: ſed tu mutaberis in me: Vnū itaꝙ chriſti corpus exiſtēs virtutis infinite nullā recipit a cōuerſis in ipſuꝫ augmentationē: verū quotiēs ſumitur: totiens ⁊ cōſecrat̄ et perficitur hoc ſacramētaliter Poſtremū ſexto: mirabile eſt oīm maximū: in quouis mirabiliū repetendū. ꝙ infinitus illimitatus irreceptus deus ī ſūma rerū arce. cōſidēs ipſeꝙ etiā chriſtus ad dexteraꝫ dei ſecūduꝫ humanitatē reſidēs: ſub hāc tā paruā hoſtiaꝫ demigrat: tot faciēdo mirabilia cum inter hec et illa tanta ſit diſtātia: ⁊ limitata ſit oīs creature potētia. hoc mirabile īmēſa facit dei bonitas q̄ chriſtꝰ deus cū prius iter ſuos verſaret̄ corporaliter: ablaturus corpus ſuū nobis ſub ſpetie panis illudipſum reliquit vere ſed ſacramentaliter: prebendo

verbis cōſecratiōis hāc trāſſubſtantiādi vim ſupernatura
liter. Quod nemo ambigere debet incredulus: Nā qui ver-
bo ſuo fecit omnia ex nihilo: quomō non etiaʒ faceret corpꝰ
ſuū ſub hoſtia cōſecrationis verbis vim iſtā conferēdo. Cuʒ
itaqʒ his vigintiquattuor mirandis velut paucis ex imūe
ris coactis liqueat quia fecerit ſub his panis viniqʒ ſpēbꝫ:
mirabiliū ſuorū deus memoriā. Probet igitur ſeipſū homo
An videlicet ſit primo ſecundū intellectū ſuū per fidem illu
miatus ad miſteria illius ſacramēti ⁊ ſacramēti mirabilia
credenduʒ dicēte ad hebreos Paulo. Accedamus cum vero
corde in fidei plenitudinē: vbi diuus Thomas. Cū vero in-
quit corde: hoc eſt cū vero intellectu ſine errore. In plenitu
dine fidei: in plena fide credentes: que nō videmus ſcilicet
ſub ſpetie panis eſſe totū chriſtū. verū deū et verū homineʒ
ob quā credulitatē maximū imprecatur nobis meritū diuꝰ
Petrus dū inquit. Credentes in chriſtū quē non videtis ex
ultabitis leticia inenarrabili. et id quideʒ de intellectu (vti
in capite perhibuimus) erga diuiniſſimū hoc ſacramentū
(vt Paulus admonet) probando hactenus.

Caput quintum de probando etiam affectu: ſit ne ſatis inflamatus ad Euchariſtiam ſuſcipiendam.

SEd quoniā etiā affectus probandus eſt (vt diuꝰ
Paulus monet) ſit ne ⁊ ille recte per amorē vitia
exurenteʒ inflāmatus. Idcirco q̄ ad eius attinēt
preparationē paucis dicemꝰ et quidē ſub typo hoſtie panis
vti animaduertatur. Quod ſicuti accurate hoſtia preparatur
vt ſub eius ſpetie chriſti corpus claudat. Ita volūtas ꝑpa
rari diſcatur vt recte ad accedenduʒ probata habeatur. In
quit auteʒ diuus Acquinas: grana frumenti humana arte
gradatim proficiūt ad panis cōplementū. Sic anie pecca-
trici gratia dei proficit: ad homīs bonū ſtatū in quo proba-
te: ſuſcipiat dominicuʒ corpus. Sed qꝛ ad hoc vt ex granis

ſtat hoſtia primo neceſſe eſt eorũ duritiẽ per molam in mi-
nima redigere: hinc a furfure mũdare: igniq̄ʒ hinc in panẽ
ſolidare. Sic pari greſſu: digne accedere volẽti: his tria pro
portionabilia congrua ſunt: ⁊ oportuna vti videlicet p̄pare
tur primo per cõtritionẽ cordis hinc per oris confeſſionem
purgetur at tertio per proximi dilectioneʒ igniat. Remiſſo
omni aduerſus proximũ rancore atqʒ fraterno odio: qđ qui
habet pro Joãnis nuncupamento: homicida eſt: et ad acce
denduʒ ineptiſſimus: dicente Auguſtino: ꝙ qui accipit mi-
ſteriũ vnitatis: et non tenet vinculũ pacis: nõ pro ſe: ſed cõ-
tra ſeipſum hoc accipit miſteriũ. Probetur igitur affectus:
ac ſecundo quoqʒ etiã alterius exempli loco: inſtar videliꝫ
(lintei ſacrifitialis) quod corporale nũcupant: cui inuolui
chriſti hoſtia potius lineo puro: q̃ʒ ſerico aut quouis altero
precioſius tincto precipitur. Quod certe corporale vti ap-
pellãt: vt ad perfectã mũdificationẽ pertingat: lauatur pri
mo hinc extorquetur: tertio deſiccatur. Quiſquis igitur di
gne velis accedere: his ſimilia penes tuũ moliaris affectũ:
Eundẽ primo per lachrimarũ aquã expiato: hinc penitẽtie
merore cor torqueto: ac tertio per feruoreʒ amoris dei a car-
naliũ deſideriorũ hũore penitiſſime ſiccato: ad quorũ p̄mũ
ad hebreos Pauli verba hortantur: dum ait: Accedamꝰ aſ-
perſi corda: a conſcientia mala: et abluti corpus aqua mun
da: mundati lachrimis a peccatis cordis et operũ. Ad ſecũ-
duʒ vero Exodus duʒ ſcribit ꝓpheta. Cortinas tabernaculi
(ideſt ornatũ anime) facies de biſſo retorta: de operibus pe
nitẽtie ieiuniȷs orationibus afflictionibuſqʒ. Ad tertiuʒ vo
pſalmus dũ canit. Jn ſole poſuit tabernaculũ ſuuʒ ſcilicet
ad ſiccandũ per amorẽ diuinũ vt fiat mundũ et pulchrum.
Jd quod de affectus probatione Auguſtinus q̃ʒ breuiſſime
admonet dum ait: quãuis quis peccato mordeatur veniali
peccandi tamen de cetero non habeat propoſitum. Satiſ
faciat lachrimis et orationibus: ⁊ confidens de domini mi
ſeratione accedat ad Eucharistiam intrepidus et ſecurus.

Caput Sextũ de examinãda eti am conſcientia. Sit ne acceſſui ꝓbata.

Vmqꝫ etiaȝ tandem conſcientia pꝛobãda exiſtat
dicẽte Alexandro papa. Nihil in ſacrifitijs maiꝰ
eſſe poteſt q̄ȝ coꝛpus⁊ ſanguis chriſti: nec vlla ob
latio potioꝛ illa eſt: ſed precellit om̄es que pura conſcientia
offerenda eſt et pura mente ſumenda. Jccirco et hoc tertio
loco: quomodo hoc pꝛobetur perfunctoꝛie ſubnectimus. At
cũ cõſcientia (diui Acquinatis ſentẽtia) nec potẽtia eſt nec
habitus. ſed potius ipſius ſinderiſis actus: hoc eſt ipſa ſciẽ
tie applicatio: vt rectoꝛ ſcilicet et anime pedagogus: hoc eſt
rationis dictamen pꝛobetur: igitur cõſcientia: hoc eſt appli
cetur ad intellectũ ⁊ volũtateȝ pꝛedictis modis: ſinderiſis
actus et rationis dictamen: Dictet ne ratio: ſiue potius ſin
deriſis ſatis pꝛobatũ eſſe intellectũ ad credendũ. diſcernen
dũqꝫ hoc coꝛpus ab iſto: hunc ſanguinẽ chriſti ab iſto: ⁊ affe
ctũ ne ſatis purũ dictet hoc eſt vitijs omnibus cõtritis ⁊ cõ
feſſis mũdatuȝ atqꝫ iſta abhoꝛrentẽ et ꝓpoſito abſtinẽdi ab
his adeo inflãmatuȝ vt per hoſtes per tela per ignes malit
omniũ loci perſonarũ ⁊ tempoꝛũ occaſionẽ fugere: q̄ȝ ſemel
expiatis criminibus irretiri viciſſim ⁊ recidinare. An vł po
tius nõ vndiquaqꝫ hec ip̄a penitus expiata pꝛobataqꝫ ſint
verũ hereãt adhuc quedã pꝛiſce veſtigia ſoꝛdis rancoꝛ inq̄ȝ
vel pꝛoximi ſopitũ non extinctũ odiuȝ ac per hoc adhuc nõ
abhoꝛreãt cõfeſſa: ſed lubꝛico in loco ſtent: ad recidinaȝ pꝛo
ni: ac nec ſatis firmũ abſtinẽdi ꝓpoſitum adhuc habent. Vt
ex eoꝛũ triũ indigne mandantiũ nũero: arguente conſciẽtia
quiſpiã offendatur: qui ſe tamen pꝛobatũ putet: et ſibi falſo
innocentiã arroget. vtpote ſit ne vel maleuolus: vł doloſus
vel in accedendo potius pꝛeſumptuoſus: tot em̄ (tria vide
licet) indigne accedentiũ genera: diui Thome ſentẽtia: nu
merantur. Quoꝛuȝ pꝛimi coꝛpus domini ſumũt in peccãdi

voluntate. Secundi hypocrite ſunt: qui facie tenus quidez boni apparētes occulte praui exiſtūt ⁊ nihilominus veluti iuſti ad altare concedūt. Tertij vero predictis deteriores: q̄ cū maxis teneāt peccatis: preſumptuoſe tamē ſe cōmunioi ingerunt. de quorum primis maleuolis videlicet. Eſaias ait. Appropinquat populus iſte: ore ſuo: cor autem eorūz lō ge eſt a me: Appropinquat ore per ſacramenti ſuſceptionez ſed cor longe eſt per peccandi voluntatem: quos tria mala ineuitabiliter inſequūtur: vtpote peccati ſui aggrauatio: a gratia chriſti ſeparatio: et ad eternam penā condemnatio: At de doloſis quoqʒ ſecundo ordine indigne accedentibus: videlicet hipocritis paulus thimotheo ſcribens inquit. In diebus nouiſſimis: inſtabunt tempora periculoſa: et erunt homines ſeipſos amantes. habentes quidem ſpeciez pieta tis: virtutem autē eius abnegantes: Speciē pietatis: inq̄t gloſa: religionis: quia eadem ſacramenta habent: cuz pijs virtutē pietatis ideſt charitatē abnegantes: Multa ſcilicet mala occulte cōportantes et manifeſta ſolerter: ſed falſe: ex cuſātes: quos pariter tria mala inſequūtur. videlicet q̄ tra ditoris Iude ſotij effitiūtur: corā toto mundo confundent̄: et extra bonorum conſortium iatientur. Ac tandem de ter tijs male accedētibus vtpote preſumptuoſis ad corinthios Paulus dicit. Qui manducat et bibit indigne iuditiū ſibi manducat ⁊ bibit ideſt inde condemnabitur dicente Augu ſtino Sancta malis poſſunt obeſſe quia qui manducat cor pus domini indigne: iuditiū ſibi manducat. Nō q̄ res illa mala ſit: ſed quia malus quod bonū eſt male accipit Vnde et hos quoqʒ preſumptuoſos tria quoqʒ mala inſequūtur vtpote magna culpa: dei offēſa multiplex plaga: plaga inq̄ʒ multiplex: quia triplex: videlicet primo eundem inſequent̄ multa ſpiritualiū bonorū damna. Secundo terrarū ſterili tas. Tertio peſtes corporis dicēte d̄ primo in trenis Hiere mia. Manū ſuam miſit hoſtis ad omnia deſiderabilia eius q̄ vidit gentes ingreſſus ſanctuariū tuū de quibus precepe

ras ne intrarēt eccleſiā tuā vbi gloſa hoſtis antiquus ad de-
ſiderabilia ecleſie manū mittit et ſpiritualiuꝫ ornatum au-
ffert a membris ſuis: fidem cōtaminās: baptiſma reſcindēs
gratiam in baptiſmo datam: doctrinā corrumpens: corpus
et ſanguineꝫ chriſti indigne tractans: et vaſa precioſa ideſt
oues chriſti quaſi lupus deuaſtās: ⁊ cauſa tanti mali reddit̄
quia gentes carneꝫ amantes et chriſti circumciſionem non
habentes: miniſtri altaris efficiūtur: De ſecunda plaga deu-
tronomius ſcribit. Si audire vocem domini dei tui noluе-
ris vt fatias omnia mandata et veniēt ſuper te omnes ma-
ledictiones iſte. Maledictus fructus terre tue: armēta bouꝫ
tuorū: et greges ouium: Mittet dominus ſuper te famē eſu-
riem: et increpationē in omnia opera tua. Itē ꝙ ⁊ de tertia
prime ad Corint. vndecimo dicitur. Probet ſeipſum homo
Qui enim manducat indigne iuditium ſibi manducat ⁊c.
ad iuditiū mortis ſe obligat. ⁊ mlti aliȷ̈ propter ſcelus vniꝰ
ſepe feriuntur. Vnde et ſequitur. Ideo inter vos multi in-
firmi et imbecilli ⁊ dormiunt multi. ſomno mortis: vel dei
verbere vel preliorū aduerſitate: dicente ſcriptura. Adhuc
carnes erant in dentibus eorum et ecce furor domini exci-
tatus in populum: percuſſit eū magna plaga. E regione ve-
ro bene probateqꝫ accedentem. Tria bona e regione comi-
tabuntur: videlicet pene debite relaxatio diuine gratie reſti-
tutio: glorieqꝫ eterne acquiſitio. Que nobis optimus maxi-
muſqꝫ ille ex alto largiat̄: qui nutu tremefacit: olympum.

Finit liber Primus.

In libros de accedētis Eucharistiam probatione: Prologium.

Q Uando aūt ad mētis illuminationē: affectuſq purgationē ⁊ cōſcientie quoq perfectionē: at per hoc ad hominis Eucbariſtiā rite accedere volētis pro diui Pauli preceptu: probationē confuſa et vniuerſalis non ſufficit: eorū que purgari debent: cognitio. Niſi articulatius: ea quorū immunes ⁊ expertes eſſe debeamus: crimina digeſtiori ſermone ediſſerātur. Idcirco quo ſciatur que ſint et quot peccatorū genera: que peccati quiditas et q varia illius contagio ⁊ pernities quibus infeſtate anime vires a tanto ſacramento arceantur: Illicet poſt cū quē de mirabilibus cōſcripſimus ⁊ vniuerſalis anīe viriū probatione librū: placuit breuioſculos ſuperadiicere alios in quorū primo peccati in genere et amplitudinē et grauitatē et item remedia ſupplitiaq que qualiaq et quanta ſint: cōmentemur. In ſecundo vero: quo illa modo ſacramentali ſint confeſſione promulganda. corde conterenda: ⁊ ſatis factione diluenda ſuperadiiciemus. Quo ſic vtrinq: et in vniuerſali: ⁊ in ſpetie: peccatis recognitis: facilius mente ab infidelitate. Affectu a peccati libidine fraternoq odio. ⁊ conſcientia ab vtriſq: depuratis: quantū pro humana imbecillitate confieri poteſt probati digniſſimū illud: tot mirabilibus inſignitū ſacerrime Eucbariſtie ſacramētum confidentius accedere poſſimus. Sed antehac per capita que proximo dicturi ſumus libro: prenotabimus: vt his lectis: qd toto libello vertetur: q facillime deprehendatur.

LIBER SEQVENS IN QVO PERFVNctorie de peccatis agitur: Continet capita duodecim. Caput Primū.

De Sextuplici peccati in genere diuiſione ac cuiuslibet compendiaria diuiſionis ratione.

CAPVT SECVNDVM.

De viginti peccati definitionibus quibus et eius materia ſiue actus: et deformitas: habunde explicatur.

Caput Tertium.

De originalis peccati definitione: illius ſubiecto cui inſit & de illius a parēte in poſteros propagatione ſiue traductione.

Caput Quartum.

De contrahendi originalis peccati ratione: et de multiplici eius in conceptis in eo: effectu & labefactione.

Caput Quintum.

De eiuſdē originalis peccati equabili pena eiuſqꝫ per baptiſmū ablutione: remanētiaqꝫ inclinatiōis et deordinationis.

Caput Sextum.

Qꝫ mortalis peccati grauitas ex quadruplici radice cauſatur: ꝗ qꝫ etiam vnū grauius altero quadrupliciter. dicatur.

Caput Septimum.

Regulas ſedecim continet quibus mortale peccatū a veniali diſcernitur: & q̄ venialis: que itē mortalis culpa ſit: cognoſcatur.

Caput Octauum.

Alie ſuperadijciūtur regule ſpetiales quibus ſigillatius quiſqꝫ mortale: a veniali ſecernere poteſt.

Caput Nonum.

De dānis a mortalibus peccatis peccatoribus in-

flictis et quomodo in ſingulorum bonorũ generi bus: ob id puniantur.

Caput Decimum.

De ſupplitijs in futura patria pro mortali cõmiſſo pendendis: & que diuerſitas penarũ. locorũq; illic habeatur.

Caput Vndecimum.

Veniale peccatũ quibus de cauſis hoc nomen ſortiatur: & quomodo: rurſus a mortali ſecernatur.

Caput Duodecimum.

De effectibus ſiue nocumẽtis venialis peccati frequentiã inſequentibus & quibus expurgetur.

Caput Tredecimum.

De modo a reatu venialis peccati animã purgandi & que penarũ diuerſitas: & quibus miniſtris expediantur.

In librum de peccatis in vniuerſali: Prologus.

Vi de rebus compendiario loqui. nec tamen neglecti aut obmiſſi accuſari volunt: ſe ſatis feciſſe arbitrãt. ſi eſſentiã potẽtiã ꝛ operationẽ rei explicauerint: pro eo ꝙ his tribꝰ rerũ oĩs integritas et perfectio ꝯſtat: Ariſt. vel illud indicãte dũ inq̃t om̃e totũ et perfectuz ſuper tria poni: vel dũ in ſeptio meta. adijcit. tunc arbitrari recte: rem ſciri dũ ſciamus ex quibus ſit: ex qualibus at ex quantis: que tria ſi recte penſitauerimus alia nequaq̃ q̃s ꝓcedentia videlicet eſſentiam potentiam et operationem rerum deſignata ab Ariſtotile offẽ nemꝰ. Proinde de peccatis breuiuſculum texturi pro adoleſcentibus libellum dicenda quoq; his tribus partimur: dicturi primum de peccati

multiplicitate: ꝙ illius poteſtas ſiue quantitas dimetitur:
hinc de illius definitionibus quas varias varij cōſtituerūt
Ac tertio de illius etiā effectibus: operationibus et reatibꝫ
inſequētibus quo ſic etiā quiditatem ymo et peccati quali
tatē complecti: omnē ſimul peccati ambitū videamur: q̄ꝫtū
hoc compendio confieri potuit: explicauiſſe.

Caput Primum.

De peccati cognitione ingenerali: per ſextuplicem
illius diuiſionē: qua peccati ambitus continetur.

Ex vniuerſis: que magna multaq; et magni mul
tiq; doctores et ſancti: de peccatorū amplitudine
ſcripſerūt. Inuenio ad ſex diuiſiones: peccati mul
titudinē poſſe: reſtringi. Diuiditur equidē primo peccatuꝫ
In originale mortale veniale: quam arbitrantur diuiſionē
ex parte reatus peccato obtigere: pro eo ꝙ ad reatum aliuꝫ
atq; aliū hoc illudq; obligat: peccantē: quo circa et nec hec
diuiſio vniuoci eſt. Sed anallogi potius cuiuſpiā pro eo ꝙ
nomen ipſum venialis mortaliſq; peccati id explicet hoc a
venia illo a morte: deducto: et ꝙ nequaq̄ꝫ eadem ratio vo
luntarij in actuali: originaliq; offenditur: cuꝫ illud propria
cuiuſq; cōmittentis. Illud aliena et prothoplaſti preuari
cantis. voluntate conſiſtat: Quodq; etiā nequaq̄ꝫ ad ean
dem ſed diuerſas penas obligant. Mortale quidem ad hie
hennā ideſt penā eternā. Veniale ad penā temporalē pur
gatoriūq;: Originale vero: ad penā duntaxat viſionis diuie
priuationis: Vnde non inepte: hec peccatorū genera qui
dam (vti Bonauētura) corporaliū egritudinuꝫ conditione
et aſſimilatione expreſſit. Inquiēs ꝙ vti quedam ſit corpo
ris egritudo que cum natura producitur: vti podagra: que
dam vero que naturā debilitet: ſed nō proſtituat: vti inter
polata quedam febricula. Ac tertio quedam ſit: que naturā

egrotationis vita explicet: vti cõtinua febris ita: traducat
originale peccatũ cum natura: dicente Paulo: quia naſce-
mur omnes natura filij ire: Mortale vero peccatum deſtitu
at ſpiritalem vitam: cuius forma et origo gratia: exiſtens
nequit cũ mortali conquieſcere. Unde Eſechiel recte dixit.
Anima que peccauerit morietur: At veniale peccatuz ideſt
quod debilitat quidem: non deſtituit vitã: Unde et morſui
pulicis: leniter pungentis. In aĩa veniale ſimile quiddaz
gerit: et mortale morſui ſerpentis in ſinu: totã vitã veneno
aufferentis: Unde et alia quoqz ſimilitudo prodit: vt ſit ve
niale: ſimile aque ſtillis: paucis intra coquentẽ: ollam leni-
ter inſperſis: que feruorẽ quidẽ deſtituũt: at calorez olle con
coctionẽqz nõ aufferũt: verũ mortale: ſimile eſt multe aque
intra ollam bulientẽ profuſe: vbi non tam feruor tollit: ſed
calor omnis cõcoctioqz penitus deſtituitur. Tollit quippe
charitatem mortalis culpa: abs qua nequit vita ſpiritalis
conſiſtere: et id de prima peccati diuiſione. Cui ſecũdo loco
ſubnectitur. peccati eiuſdem in peccatũ cordis oris et ope-
ris diuiſio: qua progreſſus quidã et gradus peccatorũ deli-
gnatur: deſignante id Hieronĩo duz inquit. Tria eſſe pecca
torũ genera: quibus humanũ genus ſubiacet: aut eñ cogi-
tatione: aut ſermone: aut opere peccamus: quibus tamen a
quibuſdam conſuetudinis vl' vt quartus gradus ſuperadij
citur: vt ſic quatriduani Laſari reſuſcitatio peccatorũ remi
ſſioni comodius: applicetur: quanqz non deſit nobis diuus
(quarto moraliuz) Gregorius: qui in octo vſqz gradus pec-
catũ exorbitare ſupputauerit. Primo gradu: a delectatione
ſenſuali et veniali quadã mali ſugeſtione: exorſo. cui ſecũdo
loco ſuccedit moroſa delectatio: et abſqz tamẽ in opus deli-
beratione: propenſior cogitatio: quã tertio gradu delibera-
tio cogitationis in opus: aggrauat: et quartũ gradũ conſti-
tuit: ſi defenſio ſiue in ſeipſo peccati excuſatio (inſtar primo
rũ parentũ) ex peccante prorumpat: Cui ſi peccatuz operis
ſed occultũ acceſſerit: quintus gradus eſt. Quod ſi in mani

feſtū prouulgetur. Jam mole maiori ſextū gradu ꝫ obtinet
peccatū:ſcandalo vicinatū. Quod poſthac ſi in conſuetudi
nē duxeris ſeptimū gradū:tenes.et tandē octauū ſubis gra
dū ſi iuncta peccatis deſperatione: obſtinatus perſeueres:
his eīn gradibus:tot ꝙ proceſſibus a rationis tramite lege
qꝫ eterna:nobis per decalogū expreſſa: paulatina quadam
deuiatione: imus: in regione ꝫ diſſimilitudinis longe a deo
cui:per gratiā aſſimilamur approximamuſqꝫ. vti ediuerſo:
per peccatū.ruimus in preceps et id quidē de hac diuiſione
ſic ſe habet. Cui tertia diuiſiōe nectitur.peccati: in peccatū
in deū:in noſmetipſos et proximū:cōmiſſū:partitio.per ob
iectū peccādi illa deſumpta:conformiter ad virtutes:vitijs
contrarias.quarū alique:noſtre ſūt mentis ad deū:ordina-
trices vti theologice. Alie ad proximū:vt iuſtitia. Alie vero
noſmetipſos quo pure viuamus:excolunt: quales temperā
tia modeſtiaqꝫ et cetere nūcupanꝫ. Et tāetſi homo nequeat
deū inmutabilē:vllo offendere:quātūuis a ratione recte vi-
uendi exorbitet:dicēte Job:ſi peccabis:q̄d deo nocebis? Ta
mē:dū homo tantūdē agit:vt putet:ſe deo moleſtie quicpiā
inferre:dū mandata tranſgreditur:domīci p̄ſidis:fit vt ſup
putetur:pro opere ipſo:quod nequit:conatus in quē poteſt:
perficere. Quarto hinc loco:diuiditur peccatū ipſum: in de
lictū ⁊ cōmiſſū:quaſi (quod alio noīe omiſſionis peccatū di
cim⁹ delicti illud nomine:derelicte actionis bone: ſignifi-
cemus. Que diuiſio: ex p̄ceptorū dualitate vtpote affirma-
tiui:negatiuiqꝫ ratione ꝫ deſunpſit: vt hec omiſſionis pecca
ta cenſeanꝫ:quibus a p̄ceptis affirmatiuis diſceditur. Econ
tra autē cōmiſſionis culpe: que aduerſus negatiua p̄cepta
perpetrentur:quanqꝫ non abnuendu ꝫ ſit:longe maius eſſe
peccatū cōmiſſionis. In quo:vtpote:maior ⁊ libido et dam
nū: et ſi forte equus dei contemptus deprehendatur. vnde
non mediocriter impingant:qui de cōmiſſis:crebro: de omi
ſſis vero nullam exhibent confeſſione ꝫ:quod contra Dauid
egit dum ait.delictum meū cognitum tibi feci et iniuſtitiā

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112352-p0028-9

meā non abſcondi. vtrumqꝫ videlicet. et omiſſionis et cōmiſſionis peccatum confeſſus. In qua deniqꝫ peccati diuiſiōe diſquiritur. In omni ne peccato etiaꝫ omiſſionis oporteat actum exiſtere: cui nos (miſſis opinationibus quas ſecun. diſ. quadrageſima ſecunda verſat) dicimus: ſolam priuationeꝫ debiti actus eſſe omiſſionis peccatū: nec illius ſubiectū aliquā eſſe actum. ſed poteſtatē potius voluntatis: vti ⁊ cecitatis ſubiectū viſio nō eſt: ſed id quod videre natū eſt: volūtas em̄ ⁊ effectiua eſt: ⁊ ſbiectiua omiſſiōis cauſa: cū hinc rationē culpe omiſſio habet: ꝙ id qđ noſtre eſt poteſtatis debēte sagere nō agimꝰ. Quīto hic ordine peccatū in peccatū cōcupiſcentie carnis. oculorū: ⁊ ſuperbiā vite diuiditur quā compēdario diuꝰ Auguſtinus cōplexiꝰ inq̄t. Om̄e peccatū ꝓcedere vel ab amore male inflāmāte vel a timore: male humiliante: duꝫ em̄ inordinate quicpiā diligimus om̄ia illud impediētia temere et inoffitioſe timemꝰ: q̄ tamē duo: in īordinatū ſui amoreꝫ vti radicē vnam primāqꝫ reducūtur: duꝫ em̄ amās inordinate ſeipſum: etiaꝫ velit bonuꝫ ſibi vel inordinate vel inordinatum: fit vt aliquādo feratur in bonum vtile ⁊ tunc cupiditate exardeſcit: dicēte Paulo. Radix omniū malorū cupiditas: vel in bonū delectabile: tunc cōcupiſcentia agitatur. vel in cōſeruationeꝫ indiuidui vt gula: vel ſpeciei vt luxuria: vel tertio etiā in bonū inordinate vt honeſtū imaginabile quo modo: ſuperbia hō agitatꝰ ꝓprie cupiēs excellētie inordinatā ſingulareqꝫ eminētiā. Vñ funiculus ille triplex cōplicatur: queꝫ non eſt niſi deo adiutore: poſſumꝰ dirūpere Sexto gradu. Diuiſio ponitꝰ peccatorū in ſeptē capitalia: nūcupata: dicēte Gregorio tertio moraliuꝫ ſepteꝫ eſſe capitalia ſiue principalia vitia: ex q̇bꝫ om̄ia alia oriūtur. om̄e em̄ peccatū ꝓcedit hinc: ꝙ appetitꝰ bonū quoddā inordinate appetit: ſiue refugit: ⁊ cum triplex ſit bonū ſcilicꝫ mētis corporis ⁊ fortunarū. inordinate appetit ſuperbus ꝓprie ṽtutis eminētiā qđ eſt mētis bonū. guloſus cibū: luxurioſus īordinate venerē incōceſſā: at auarꝰ bona fortūe

Refugit autē etiā tripliciter inordinate peccator nonnūqꝫ
bonū vtpote inuidus alterius bonū male fert:tāqꝫ propter
excellētie inpeditiuum. Iratus inſurgit etiam:et manu cō
flictatur quo id quod ſibi bonum in alio male fertur:refrin
gat:et tandeꝫ accidioſus:etiā ſpiritale bonū refugit:quanto
illud ē voluptarij corporis boni ſui impeditiuuꝫ. Ac per hoc
Superbia auaritia luxuria ira gula inuidia accidiaqꝫ capi
ta nūcupātur: vnde om̄ia alia velut ex ſtipitibus quibuſdā
infectis:ramuſculi protendātur:et id quidem de vniuerſali
peccatorū continentia:breuiſſime:hactenus: Nunc ad defi
nitiones cōcedemus.

De viginti peccati definitio nibus:quibus eius materia et deformitas: habunde explicatur.

Namqꝫ vnius rei:non niſi vna poſſit definitio ex
prima potentia aduſqꝫ vltimū actū delecta inſti
tui:ob rei eſſe vnitatē:a quo vnū ens nominatur:
Tamen cū etiā ratio conſiderandi: rem aliter atqꝫ iterum
aliter:deſcribenda inuitet. Non incongruit:peccatū quoqꝫ
quod ſeſtipharia diuiſimus:etiā diuerſimode quoqꝫ defini
re. Eſt eñ in peccato:cōſiderare: et materiale eius quod eſt
actus deordinationi ſubſtratus:et formale quod eſt ordinis
priuatio ſiue actus deformatio : et ſecundum vtrūqꝫ alias
atqꝫ alias definitiōes a ſanctis datas inuenimus. Equidē
ſi formaliter definiri voluerimus prout priuationē pecca
tum nominat)tum:cū priuatio ipſa vel: intelligi poſſit per
receſſum:a bono: vel per receſſum a rectitudine nature: vel
tertio inqꝫtum dicit ſimpliciter ab om̄is boni complemēto
receſſum: Pro prima illius conſideratione triplicem inue-
nimus peccati ab Auguſtino definitionē:que et ſi verbis di
fferre videantur:vnā tamen explicāt peccati rationē: quaꝝ
prima eſt eius (in li. de ciui. dei) peccatum eſt inquit omnis

boni abſentia:vbi illud eſſe debet. Secūda eiuſdem in li.de
vera reli. peccatū nō eſt appetitio naturarū malarū ſed de-
ſertio meliorū:et item in li.de natura boni. peccatū eſt cor-
ruptio modi ſpeciei et ordinis. Pro ſecūda vero peccati con
ſideratione ſunt iterū eius tres definitiones quāto nomīat
peccatū a rectitudine nature receſſum. quarū prima Dama
ſceni eſt. Peccatū:inquiēs eſt ab eo quod eſt ſecūdū natu-
rā auerſio. Aliā Anſhelmus ponit. peccatū inquiēs eſt carē
tia debite iuſtitie.et tertiā itē Auguſtinus: peccatū eſt defe
ctus quidā aluce veritatis:naturā non perimens ſed obſcu
rans. Pro tertia inſuper conſideratione:vtpote dū dicit ab
omnis boni cōplemēto receſſū: item triplex illius definitio
reperitur. Quarū prima ab Auguſtino ſumit̄ libro de li.ar.
inquiēte. Malū eſt auerſio a bono incōmutabili. Alia ab eo
dem li.de ve.re. Peccatū eſt carere bonis incōmutabilibus
quibus fruendū eſt. Tertia ab eodē dū inquit. Peccatuꝫ eſt
tenebra intelligibilis:et he ſunt nouē peccati.ſecundum id
quod formaliter in eo cōſideratur(priuationē)date defini
tiones. Quibus totidē:peccati correſpondent:dū actus qui
deordinationi ſubſternitur:velut materiale:in eo cōſiderat̄
Conſideratur equidem tunc peccatū ſecundū actū:qui ſub-
ſternitur deordinationi.vel prout deū reſpicit:quē offendit
vel vt ad virtutē refertur quā excludit:aut ad bonū vt nunc
quod protendit. Quod ſi ergo ad deū quē offendit actū ſub-
ſtratū deordinationi:retuleris:triplex tibi preſto eſt defini-
tio.vna Auguſtini(li.cōtra manicheos) Peccatuꝫ ē(inqui-
entis) in preceptis veritatis vl' in ipſa veritate errare. Alia
Ambroſij li.de paradiſo. Peccatū ē preuaricatio legis diuīe
et celeſtiū inobedientia mandatoruꝫ. Tertia ab eodem Au-
guſtino peccatū eſt dictū vel factū vel concupitū cōtra legē
dei. At ſi ſecūdo loco peccatū per cōparationeꝫ ad virtutem
quā excludit cōſideraueris: tūc quoqꝫ triplex definitio offē
dit̄. Prīa vtpote Baſilij dicentis peccatū eſt diſpoſitio anīe
cōtrarie ſe habens ad virtutē. Secunda Auguſtini(li.de du

ꝗbus aīabus)peccatū eſt volūtas recipiēdi vel aſſequendi
qđ iuſtitia vetat. Item tertia ab eodē Auguſt.li.de vera reli.
Peccatū ē appetere q̄ chriſt⁹ cōtempſit vel cōtemnere:que
chriſtus appetijt:fuit eꝗdem chriſtus oīs virtutis ſpeculū.
At tertio inſuper ſi peccatū ꝯſideraueris per ꝯparationē ad
bonū qđ ꝓtendit ⁊ tum iterū triplex illius definitio reperit̄
vna Auguſtini li.de ciui.dei.qua dicit̄ peccatū eſt male vti
bono. Scđa (li.de tri.)peccatū eſt vti fruēdis ⁊ frui vtendis
et itē tertia Auguſtini li.de li.ar. peccatū eſt ſpreto incōmu
tabili bono rebus mutabilib⁹ adherere: ⁊ he ſūt definitiōes
cōmūiores nūero decē octo: ꝗbus alie due ſuperadijciūt̄ q̄ꝝ
prima hec eſt.peccatū ē act⁹ incidēs ex defectu boni. Scđa
vero peccatū eſt eterne pene meritū:q̄ due peccatū ſm vtrā
q̄ꝫ vtpote materialē et formalē acceptionē circūloquūt̄. Ac
per hoc in vniuerſū viginti peccati definitiones hoc capite
comprehenduntur.

Caput Tertium.

De Originalis peccati definitione:illius primo ſubiecto:et eius traductione.

E peccatis in ſpetiali dicturi. ab originali auſpi-
cabimur:q̄ illud origo ſit omniū:oībus cōmune:
dicēte Auguſtino.firmiſſime tene ⁊ nullaten⁹ du
bites: oēm hominē qui cōcipit̄ per cōcubitū viri et mulie-
ris:naſci cū peccato originali:vnde et mox nati pueri:ob id
ad baptiſmū abluēdi ferūt̄. Hoc aūt peccatū duob⁹ conſtat:
vtpote formali:qđ eſt ꝑuatio originalis iuſtitie:cum debito
habēdi eandē:cū illa originalis iuſtitia:velut accidens ſpēi
ad poſteros erat per ꝑmū parentē: traducēda ea aūt deper-
dita:ſuo loco reliquit:carentiā eiuſdē.pariter in poſteros:ꝓ
pagāda. Aliud ꝟo in originali pctō eſt materiale vtpote cō-
cupiſcētia: q̄ vt Auguſtin⁹ inq̄t paruulos facit abiles ad cō
cupiſcendū:adultos vero actu ꝯcupiſcētes:q̄ etiā ꝯcupiſcen
tia iordinatio potētiarū aīe perhibet̄: ꝓ q̄ꝫto ex hac ꝓcedit:

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112352-p0032-1

vt inordinate ferāt̄ ī bonū cōmutabile. Ex q̄bus etiā duobꝰ
definitio originalis integrat̄: q̄ ipſū ꝯcupiſcētia cū origina
lis iuſtitie carētia: definit̄ d̄ quo peccato originali: ſi querat̄
vbi ſbiectiue: hoc eſt in carne ne: an in aīa ꝯtineat̄. reſpōdēꝰ
ꝙ q2 eſſe ſuſceptibile pctī: ꝓpriū eſt aīe rationali: q̄zuis etiā
q̄ddā aliud poſſit eſſe peccati cauſa: vl' ꝑncipalis: vel etiā in
ſtrumētalis. Ideo originale peccatuz neceſſario ſbiectat̄ in
aīa licet cauſatiue ſit ī parēte. in carne vero: ꝓ q̄zto ſemen ſi
ue caro: inſtrumentū eſt traductionis hūane nature in ꝓlē
recte perhibet̄ etiā originale peccatū īſtrumētaliter ꝯſiſtere
Et q̄zq̄z aīa vniꝰ homīs nō fuerit in adā ſm ſemīalez rati
onē peccāte ſic̄ in ꝑncipio effectiuo (ꝙ aīa nō traducat̄ vt
Tertulianꝰ dixit) Tamē fuit vtiqꝫ in ipſo ſic̄ in ꝑncipio diſ
poſitio: ꝓ eoꝙ ſemē ex adaz traductū diſpōit ad aīe ſuſcep
tionē vñ et aīa cū corpori infundit̄ culpa originali macu-
lat̄. vñ ex ꝓdit: ꝙ tū ex carne deriuet̄ ad aīaz. Ideo cuz aīe
per eſſentiā per priꝰ ꝯiugant̄ carniqꝫ potētie ſue eidez carni
iūgāt̄. Recte peccatū originale via gñatiōis ⁊ tēporis ꝑus
eſt in aīe eſſentia q̄z potētijs ⁊ cū etiā eſſentia forma exiſtēs
potētiarū: ordine nature prior ſit potentijs prius in ea pec
catū originale reperitur ⁊ ab eadē hinc in potētias deriuat̄
Omīe inficiato: ꝙ cū nullū peccatū: abſqꝫ volūtarij ratiōe
ꝯſtitui poſſit: ⁊ originali etiā pena non deberet̄: niſi volūta
riū ſaltē originātis volūtate eſſet: ꝙ per priꝰ in volūtate q̄z
alijs potētijs originale reperiat̄. Et cū oēs homīes partici-
patiōe ſpeciei vnus hō exiſtūt: originaleqꝫ peccatū carētia
ſit originalis iuſtitie accidētis ſpēi: q̄ tota tūc in adā ꝯtine-
bat̄. Nō eſt mirū ſi volūtariū hoc peccatū dicat̄. primi p̄ua
ricātis volūtate: eſto. ꝙ nulliꝰ poſteritatis admiſſū ſit ꝯſen
ſu: cū etiā qđ manu fit homicidiū: volūtariū eſſe minīe ne-
gatur: eſto ꝙ manus volūtatis potētia nō vrat̄. Neqꝫ eius
etiā traductioni obſtat: ꝙ parētes baptiſati: per ſacramētuz
ſint ab originali emūdati. Nā hac ablutione: trāſit quidez
originale quo ad reatū. Remanet aūt quo ad fomitē vel cō

cupiſcentiā q̄ pena quedā: verius q̄ꝫ peccatū tūc nomīatur.

Caput Quartum.

De cōtrahendi originalis peccati ratione. et de vario eius in cōceptis effectu et inceſtatione.

Inquit Bonauētura: q̄ ſicut quilibet artifex op⁹ ſuū ordinat: vt finē aſſequi poſſit. Ita deus homi nē ad beatitudinē creauit: q̄ beatitudo: cū nature vires superexcedat: adeo vt nequaq̄ꝫ poſſit hō ex naturalib⁹ datis finē hūc cōtingere. Addidit ergo creator hūane natu re donū iuſtitie naturalis: hoc ordine: q̄ q̄ꝫ diu aīa deo ſb- iecta eſſet: oēs illi vires corporee: corpuſq̄ꝫ ipſū aīe ſubij ceretur adeo vt nullis motibus abſq̄ꝫ ratiōis imperio poſſꝫ moueri. et id quoq̄ꝫ etiā in rebus alijs ſubſeruiētibus homī deus inſtituit. vti ſcilꝫ nec elemēta nec hūores vlla cōtra ſe actione corruptiua molirētur: et ſic hō quieta mēte deuꝫ finē ſuū. tranſlatione aīalis vite in ſpiritualē conſecutus fuiſſet. At prim⁹ parēs dū mandato non obſequit̄. fecit ſuo inuerſo ordine primo vt omnes hinc ordiues et virtutum et potentiarum et corporis quoq̄ꝫ motus: contra animam: prioremq̄ꝫ inſtitutionēꝫ mouerentur: quod ipſi experimēto deprehendimus: nunc cuꝫ diuo Paulo: perhibente: quia vi deat aliam legem in mēbris ſuis repugnanteꝫ legi mentis. Et cum Ade pro tota natura ab eodeꝫ traducēda fuerit hu- iuſmodi o iginalis iuſtitia gratuito data: conſequēs eſt: vt abiecta illa: illius carentiā et concupiſcentiaꝫ: exciperet: et hanc ad poſteros traduceret. Que quidem carētia et ſi vna ex iſta c: et per hoc vnū originale peccatū per eſſentiā. Multi plex tamen eſt et in effectibus: adeo: vt dauid ſe in iniquita tibus conceptū eſſe conqueratur: quorūꝫ certe effectuū: ſub nomīe plagarū Bonauentura quattu⁹r potiſſimū enūerat. Quarū primū cōcupiſcentiā noiat: qua ſe varijs inuoluēs

delectationibus: homo ad deglutiendū delectabilia mundi inuitatur: quibus venenatur aīa: ineſtaturqꝫ: et hinc gra=
tie vita priuatur: que eſt plaga omniū maxima: de quo ſub carmine quidam dixit hoc vitiū carnis cunctis dominatur in orbe. Secunda ignorātia eſt: qua inuoluimur omnes: in
tellectu capti in ſpiritalibus ceci penitus: qui in mundanis preacuti putamur. Tertia eſt viriū deſtitutio naturalium et diſcraſia quedā earum quod et intra nos ſentimus. dum nūqꝫ hac ſanitate conſtemus vt nobis craſtinū certo polli=
ceamur. Sed cōtinuo: dum vno die conſtamus. altero diſſo
luta compage: labimur: vt verius corpora neutra: aut ſana vt nunc qꝫ ſimpliciter nominemur: miſſo facto: ꝙ quedam etiā peccata hoc ipſo quoqꝫ ꝙ animā a deo deordināt: etiaꝫ corpus eneruāt atqꝫ deſtituūt vn̄ etiā patres: ſanxerūt: ne
minē debere medicū: in curā egrum ſuſcipere: niſi ille ante=
hac penitentie ſacramēto expiaretur: ꝙ infirmitas hec cor=
poris plerūqꝫ ex anime egritudine prorumpat et cauſetur. Quarta vero plaga malitie eſt vulnerans voluntatē: vt ſic eſſentia per originale peccatū vita gratie deſtituta: poſtea prorūpat: illud originale: in intellectū illū excecādo: Inde in volūtatē eā deprauādo. hincqꝫ anīe potētias alias oīes deſtituendo: vt ſic recte apoſtolus dixerit. per vnū hominē peccatū introiuit in orbem et per peccatū mors. ⁊ id de effe
ctibus in generali.

De originalis peccati pena ⁊ eius per baptiſmū ablutione: et remanente tamē inclinatione mala et deordinatione

Riginali peccato: ꝙ ſit: ſine culpa: nō tamē ſine cauſa contractum: ſenſus pena non debetur. ſed damni dūtaxat: que eſt diuine viſionis priuatio: et tāetſi Auguſtinus dicat. firmiſſime tene: tales paruulos ſine baptiſmo tranſeūtes: ſempiterno igne puniēdos. tamē

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112352-p0035-7

N exponit gloſa pro pena: qua ſemper in tenebris verſabūt
lumine clare viſo: obiecto beatifico priuati: q̄ priuatio: etſi
adultis maxima pena exiſtat. Non tamē eſt innocentibus
illis: afflictiua: pro eoꝙ agnoſcūt incapaces ſe exiſtere: eiuſ-
modi viſionis. idqꝫ extra omnē eorum noxaꝫ. Similiter ad
laycum ſiue plebeuꝫ: qui ſibi nō ducit afflictioni: ſi in regem
non eligatur. Quanq̄ꝫ quo ad corpus noſtrum pena illius
originalis peccati: mors exiſtat et alie male: corporis affec-
tiones (vt de conſe. diſ. quarta c. placuit: explicatur) Tolli-
tur autē id peccati genus penes nos: hoc eſt in nouo inſtru-
mento: baptiſmate actu vel voto habito: et nequaq̄ꝫ aliter
niſi per martiriū in paruulis. In veteri vero lege per fideꝫ
parentum: quantū ad non habentes vſum rationis: hoc eſt
per actū fidei relatū ad ſalutem pueri per modū orationis
quā fidem proteſtabantur amici: proteſtabantur autem et
ex abraham geniti: per circumciſionē mariū. alij vero aliaꝝ
nationū: vel qui abraham anteceſſerāt per virtutem ſacrifi-
tiorū: fidem proteſtabantur. Adultiſqꝫ ſic ab originali pur-
gatis fide propria: femine quoqꝫ etiā poſt abraham etiam
ante vſum rationis per fidem parentū purgabantur. Non
quideꝫ ꝙ in illis ſacrifitijs vel circūciſione aliqua virtꝰ gra-
tie collatiua ad purgandū (vti in baptiſmo) contineret̄ ſed
per fidem tollebatur: quā circūciſio vel ſacrifitiuꝫ proteſta-
batur. Sed quanq̄ꝫ hoc modo tranſeat originale peccatuꝫ
tollaturqꝫ per baptiſmū reatus: euadaturqꝫ pena priuatio
nis eterne. Remanet tamen actus: remanet in ipſo bapti-
ſato ipſa habitualis concupiſcētia: inclinatio in malum et
deordinatio virium inferioruꝫ. Et quia homo non generat
ſecundū mentē: ſed ſecundū vires inferiores et cū ipſa habi
tuali ꝯcupiſcētia: Ideo trāſmittit peccatū in prolē etiā ſi in
ip̄o actu gn̄atiōis daret̄ alicui per gratiā: ꝙ non ſentiret ac
tualeꝫ cnocupiſcentiaꝫ carnalis libidinis: nihilominꝰ ſic ge
nitus (vt B. T. inquit) originale cōtraheret. Auguſtino de
frumēto exēplificāte: qd q̄buis purgatū: ſeminatū tamē fru

ctum producit: teſtis et vaſeolis oblitum et cōmaculatum: et id quidem de originali.

Caput Sextum.

Qđ mortalis peccati grauitas ex q̄druplici radice cauſatur quo etiā vnū altero grauius quadrifarā dicatur.

Mortale peccatū arbitrandū eſt: hinc hoc noīe dici ꝙ vel inhabitantē priuat gratiā: q̄ vite ſpiritalis ꝓncipiū eſt: vel ꝙ mortē eterni ſupplitij inuehat. De hoc aūt quattuor ordine dicem⁹. primū q̄dem de illius grauitate. Pro quo aīaduertendū ꝙ ſi peccatū omnīodaꝫ noīaret ꝓuationē: vera fuiſſet ſtoicorūꝫ ſententia: oīa vitia paria eſſe cōtendentiū: nā non eſt mortuus: altero mortuo: mortuus magis: verū cū etiā nomīet aliquid de habitu oppoſito quod magis in corrūpi q̄ꝫ in eſſe corrupto cōſiſtit. nō incongruit aliquod peccatū: altero maius eſſe vti et in corporalib⁹ egritudinibus: alter infirmior ē altero et egritudo altera maior: dicēte Hieronimo: quis dubitat ſcelerati⁹ eſſe cōmiſſū: qđ eſt grauius punitū: punitur aūt etiaꝫ ita praxi eccleſie: vnū peccatū altero maius. Ad intelligēdū vero vn̄ peccatorū ḡuitas ſumaꝶ. Demiſſe oportꝫ qr diuus Thōas aliijq̄ꝫ pleriq̄ꝫ q̄ttuor cōmentanꝶ differētias: vnde grauitas illa ſumaꝶ. Quarū prima ex parte obiecti penſiculaꝶ. vnde quo circa ſubſtantiā homīs peccatur: grauius eſt eo q̄ꝫ quo circa fortune bona vt homicidium furto. ac adhuc: qđ circa deum delinquere facit: grauius vtriſq̄ꝫ. ꝓ q̄ꝫto nobilius hoc obiectū exiſtēs: iniuriā: reddit grauioreꝫ: ſuperat ergo pctā blaſphemia ſacrilegiū. ⁊c id genus: quanq̄ꝫ etiā in eodē peccati genere: gradus quoq̄ꝫ ḡuiores reperianꝶ vti in formatiōe inceſt⁹ adulteriūq̄ꝫ et alia offendūꝶ. Scđa vero ḡuitatis cauſa ex cauſis motiuiſq̄ꝫ ad peccandū inducētibus deſumiꝶ. Vn̄ q̄ꝫto aliqđ peccatū maiori voluntario vel libidīe prodit: ex maioriq̄ꝫ deordinatiōe hinc magis ḡue exiſtit. vn̄ ꝫ tertio loco ḡuitas ex maiori actus deordinatione penſaꝶ.

vt operis peccatū oris cordiſqꝫ peccato preſtat: Quāto ma
ior deordinatio: inuehitur actui: cū non ſolū cordis concep
tio: oriſqꝫ locutio: ſed et exterior actus deordinat. Id quod
ſuccinctius Bonauētura perſtringit duz ait: in peccato tria
eſſe. contemptū: libidinē: damnū. quo ad contemptū ſolum
cordis et operis peccatū idem eſſe: verū preſtare operis pec
catū: alijs duobus ꝙ in eo maior libido ſit: maiuſqꝫ damnū
inuehatur dicente etiam Auguſtino: Sicut tribus gradibꝰ
ad peccatū peruenit. Sugeſtione delectatiōe cōſenſu. Ita
ipſius peccati tres ſūt differētie in corde in facto: et in cōſue
tudine q̄bꝰ tres mortes ſignificāt vna quaſi in domo cuz in
corde conſentitur libidini. Altera quaſi prolata. Iam extra
portā cum aſſenſus procedit in factū. Tertia cuz conſuetu-
dinis male. tanq̄ꝫ mole terrena premitur animus. quaſi in
ſepulchro iam fetens: que tria mortuorū genera dominū re
ſuſcitaſſe quiſquis euangelium legit: agnoſcit. Attenditur
preterea quarto loco grauitas peccati ex qualitate circūſtā
tiarū et id quidem tripliciter. Vno modo. quādo circūſtan
tia transfert in aliud genus peccati. vt adulteriū fornicati-
one grauius eſt. ſecundo vero quādo non trahit in aliud ge
nus ſed ſolū multiplicat rationem peccati. Sicut egritudo
grauior eſtque multas partes obſidet q̄ꝫ que vnicā inficit.
Tertio vero modo eo ꝙ auget deformitatē prouenientē ex
alia circūſtantia. Sicuti multū accipere: de alieno: grauat
furtū. Quibus nectendū eſt etiā vnā culpā altera grauiorē
eſſe: quadrifariam. vtpote primo modo ratione modi circū
ſtantis. et id octopliciter variari Areſtotiles cenſet: vtpote
vel quia eſt iniuria ſiue culpa beſtialior: vel euidentior. vel
horribilior. vel in qua tranſgreſſio eſt multiplitior. hoc eſt in
qua multe fiunt tranſgreſſiones vbi etiā locus eſt inſignior
vel confuſio maior. et tandē octauo ille plus peccat qui con
tra iura non ſcripta peccat. q̄ꝫ qui cōtra ſcripta. pro eo ꝙ me
lius eſt iuſtū eſſe per voluntatē q̄ꝫ per neceſſitatē. obſeruare
autē ſcripta videtur neceſſariū. Secundo vero maior poteſt

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112352-p0038-4

altū: culpa alia exiſter. ratione damni cōſequentis ⁊ id qua
drifariaꝫ. Primo ſi recompenſatio difficilioꝛ fiat: vt ſi filiuꝫ
alterius quiſpiā occidat. ſecundo ſi equa pena illi dāno nō
inueniat: vt ſi regē quis interfitiat. tertio dū damnificatus
nequit ſatiſfactionē recipere: vt quia moꝛtuus. quarto duꝫ
ſeipſuꝫ quiſpiā male afficit: interimēdo. Tertio poterit ḡui
tas quoqꝫ culpe agnoſci ratiōe offendētis et id quītuplici-
ter. pꝛimo vel quia ſolus: vel comitatus fecerit ſecūdo dum
eandē culpā ſepe reiterat tertio quādo ob illā culpā toꝛmē-
ta maioꝛa damnificātia offendūtur. quarto quādo pꝛopter
illū qui cōmiſit lex poſita eſt vt qꝛ nouo modo ille peccauit.
quinto ſi ob id carcer fuit extructus. Quarto p̄terea fit cul-
pa grauioꝛ ratione inducētis: ex qualitate animi peccantis
et id quidē ſex rationibus obtigit: vtpote pꝛimo q̄ꝫto fuerit
volūtas maioꝛ: tanto culpa maioꝛ. ſecūdo ex noticia: vt ma
ius peccatū eſt quod ex certa ſciētia eſt: et induſtria q̄ꝫ igno
rantia. tertio quia peccatur ex electiōe magis q̄ꝫ ex paſſiōe
quarto ratione maioꝛis cōtemptus. quīto ex animi diſpoſi
tiōe: quo magis peccat ſobꝛius q̄ꝫ ebꝛius: cū hec minuat de
volūtate. ſexto qꝛ maioꝛi virtuti opponit̄ vitiū cōmiſſū: op-
timo enim contrariū eſt peſſimum.

Caput Septimum.

Regule ſedecim generales quibus moꝛtale peccatum a veniali diſcernitur: et que culpa indifferēs que venialis vniuerſaliter cognoſcitur.

Ponūtur aūt a doctoꝛibus ſedecim regule genera
les ad internoſcenduꝫ: vbi ſint peccata: moꝛtalia
in actibus hominū. quibꝰ hinc alias ſubnectimꝰ
ſpetiales quo id ſigillatius cognoſcatur. Eſt autē generalis
regula. Pꝛīa iſta. ꝙ nullū ē moꝛtale peccatū actuale: abſqꝫ
conſenſu libero rationis vero vel interp̄catiuo: Interpꝛeca

tiuũ vero cõſenſũ nomĩant dũ habuit ratio tẽpus delibera͂=
di ⁊ refugiẽdi ea: circa q̄ vitãda eſſe peruigil tenebat̃. Scd͂a
regula. Nõ tenetur q̄libet ſcire de quolibet peccato moꝛtali
an tale ſit licet expediat illud inquirere: et ſcire iuxta vniuſ
cuiuſqꝫ vires: et ſtatuz et plus eccleſiaſticos q̄ꝫ laycos: Naz
ſeipſo quoqꝫ diuꝰ Auguſtinꝰ (li. de ciui. dei viceſiopᷓmo. c. vl=
timo) difficillimũ inuentu ait eſſe illa q̄ venialia q̄ itez ſin=
gulis actibus ſint moꝛtalia. Tertia ē ꝙ ꝯparatio peccatoꝝ
ad inuicē ſm̄ ꝗuitatē maioꝛē et minoꝛē gn̄aliter ſumi nequit
niſi cõparētur in gn̄e ſuo ⁊ ceteris paribus qm̄ ſm̄ alias cir=
cũſtantias particulares ſe habent plurimuz vt excedētia et
exceſſa: Quarta regula eſt ꝙ quãtificatio peccatoꝝ̃ a poſte
rioꝛi ſumitur a pena licet nõ ſufficiēter vndiquaqꝫ et a pꝛiori
penes genꝰ obiecti ⁊ intentionē finis ⁊ libidinē ſiue conatũ
volũtatis maioꝛē vel minoꝛē: et ſm̄ modũ tempus locũ pe=
neſqꝫ damna inſequētia q̄ue peccãs ꝓuidebat: aut ꝓuidere
tenebat̃. Quinta regula eſt: ꝙ bonitas moꝛalis ſumit̃ ex ob
iecto ſm̄ ꝙ talis bonitas moꝛalis ſpecialiter pendet ex cir=
cũſtantijs finis et aliaꝝ ſimul adunatis. Malitiam vero ex
vnius illarũ circũſtantiarũ carētia: cognoſcimus reſultare.
Sexta oīs actus cuius finis intētus eſt moꝛtalis: moꝛtalis
eſt: ſiue intendat̃ actu ſiue habitu. Qd͂ ſcitur ſi operãs inter
rogatus: cur hoc facis: et aduertēs tandem reſpondebit: ad
hũc finē feci. Septĩa regl̃a. actus qui aliunde nõ eſſet moꝛ=
talis: et fit ꝓpter finē venialē videt̃ ſolum eſſe venialis. Niſi
foꝛte ꝓſtituatur finis ille vt vltimus et quietãs et non ſolũ
vt incidens et minꝰ pꝛincipalis actu et habitu. Octaua nu
llũ etiã deſideriũ rei illicite: factũ tantũmodo: ſub cõditiõe
actualiter vel habitualiter adhibita: ē de per ſe moꝛtale de=
lictũ: ſed per accidēs tantũ ꝓpter appetitus ſenſualis cõmo
tionē nimiã: qua ſcienter dimittitur inualeſcerē: ⁊ ex talis de
ſiderij cõtinuatione libera poteſt ipſũ inter moꝛtalia depu=
tari. Nona ſi quis moueretur occaſionaliter ſolũ ex peccato

mortali ad aliquē actum faciendū non oportet illū actum
eſſe peccatum mortale ſecus ſi cauſa principalis huius ac-
tus eſſet peccatū mortale Decima regula: Exponere ſe peri
culo mortalis peccati eſt peccatū mortale: vel ſic agere īcer
tum et dimittere certū quod ſit mortale. Nō tamē per cōie
cturas leues aut ex ſuſpitione trepida et ſtrupuloſa: proue-
nienti ex nimio timore cadendi in via dei eſt peccatū mor-
tale. Sed intelligitur dum tale eſt vehementer et probabi-
liter incertū: eque ſicut oppoſitū vel magis. Tunc eīm illud
quod agit non carebit mortali culpa: aliter nō oportet. Vn
decima regula. Omnis agens contra conſcientiaꝫ: edificat
ad gehennā vel mortaliter: ſi conſciētia ſit fixa: ꝙ id quod
agitur ſit mortale: vel venialiter ſolum quantū eſt ex parte
vnius circūſtantie: que eſt facere contra conſcientiā ſi cōſci-
entia iudicet illud ſolū eſſe veniale. Duodecīa regula nullꝰ
eſt actus adeo mortalis: quin ipſe vel ſibi ſimilis ſit nō mor
talis dum diſplicet vel ſi nō placet: conſenſu perfecto et deli
berato. Similiter nullū peccatū eſt adeo veniale quin ipſū
vel ſibi ſimile fiat mortale dum placet hoc eſt dū conſenſus
additur. Si tamen illud veniale erat actus mortalis ex ge
nere ſuo: et ex eo ꝙ nō fiebat ex conſenſu libero ⁊ perfecto ve
nialis reddebatur. Tredecima regula Multa ex genere mor
talia ſunt quorum ſimilia poſſunt effici bona dum trahunt
extra rationē ſuam. Quēadmodū dolere deliberate de bono
alterius eſt mortale delictū. Si vero hoc fiat pro zelo iuſti-
tie boni cōmunis cui contrariū eſt tale bonuꝫ iſte dolor vir-
tus eſt: plera quoq̃ꝫ ⁊ multa ex gn̄e ſuo bona ſunt: que ex ali
qua circūſtantia peruerſa fiunt mala et ſpeciem mortalem
imitantia. Decīaquarta regula Nihil eſt adeo conſiliuꝫ in
lege euangelica quin in caſu poſſit eſſe obligatorium. Et ita
quilibet vtēs ratione tenetur ſecundū preparationē animi
ad quodlibet conſiliū ſi et vbi neceſſitas immineret hoc agē
di. Obligat igitur quodlibet conſilium vt non cōtemnatur

tanꝗ̃ non ſalubrior ſeruatio eius ꝗ̃ oppoſiti. Et tamē nullus ita conſilijs ſeruandis aſtringitur quin ab eo aut poſſit aut debeat in caſu eorū obſeruatio quādoqꝫ ꝑtermitti: vt d̃ nō habendo duas tunicas ⁊ de ꝓbendo pallio tunicā auferenti. Quindecīa regula quia ars nō deliberat ſicut aliquis ex virtute bene agit ⁊ ſubito. Sic etiā peruerſa aſſuefactiōe vitioſus quaſi repente ꝑcipitat̃. Et ita male habituatus in vitijs vt in immorādo concupiſcēdo odiendo iudicādo et ſimilibus demeretur cōtinuo ſic virtuoſis cōtinue merces accreſcit vt verū ſit qđ dicit̃ Apocalipſis viceſio ſecūdo qui in ſordibus eſt: ſordeſcat adhuc: et iuſtus iuſtitiā faciat. Sedecima regula eſt de permiſſionibus peccatoruꝫ et relaxatiōe penarū videlicꝫ ꝙ pene ſint reſtringēde: ſicꝙ abſqꝫ vtilitate reipub. vel eius cui infligitur. Neqꝫ inſtitui nec inſtitute exequi debent: et peccāt oppoſitū faciētes vel eas cū inſtituerint nō tollentes. In omni aūt repub. tollerari poſſunt aut debent vitia: que abſqꝫ deteriori periculo nec corrigi nec extirpari valerēt. Quando aūt illud eſt et quādo non: difficile eſt et vere impoſſibile generaliter definire. Niſi circūſtātijs particularibꝰ inſpectis ꝓlati ſuperiores illud determinent.

Caput Octauum.

Alie ſuperadijciūtur regule ſpetiales quibus ſigillatius quiſqꝫ mortale a veniali ſecernere poterit.

Erū cuꝫ moralibus ſermones: vt Areſtotiles ait: nō ſuffitiūt vniuerſales. Iccirco quo ſigillatius (quantū confieri poterit) mortale a veniali ſecernatur quaſdā alias: ſed ſpetialiores regulas ad hoc a ſāctis deſtinatas ſubnectimus. Iſtā videlicet primā. Quādocūqꝫ in creatura quieſcitur: vel illa deo preponit̃ mortale peccatū in tali affectione habetur: quod intellige: qñ creaturā tātum adamas vt illam actu et habitu in deuꝫ non ordinas:

vtpote quia velles hac creatura cōtentari: celo neglecto: vł
nō curato ꝙ precepta dei tranſgredereris: et id vel vere: vel
interpretatiue: hoc eſt dum quiddā tale ob creature amorez
facis: quod diuino precepto reluctatur vel ad reluctandum
ordinat: vel mortalis inuehit periculuz peccati eſto ꝙ illud
non intendas. Quādo ꝟo creaturam quandā diligis: ſed ob
eandez nolles vel deum offendere pretergredi precepta aut
celeſte negligere regnuz: mortale nō exiſtit. Secūda regula
Quotiens contra charitatez dei ⁊ proximi cōmittitur: mor
tale habetur: hoc ītellige. ſi quicqꝫ vel velis vel efficis quod
diuine amicitie: vel precepto de diligendo proximo: diuino
vel naturali: contrariū noſti: quale eſt. Quod tibi fieri non
vis alteri ne feceris: ex hoc ipſo eñ facili penes ſe quiſqꝫ ex
peritur: quātū ſuo peccato proximus ledatur quo facili hīc
mortale vel veniale: diſcernatur. Tertia quādo cōtra dei vł
eccleſie vel nature: vel ſuperioris neceſſaria ad ſalutē prece-
pta: vel contra publicū vel priuatū votū vł licitū iuramētū
quicpiam omittitur mortale iudicetur. Quod ſi vero omit
titur quiddam: quod altero predictorū non eſt demandatū
veniale credatur. Quarta regula Quicquid contra cōſcien-
tiam vel verā vel dubiam vel erroneā ꝙ aliquod mortale ex
iſtat: dictantē: cōmittitur vel omittitur: niſi leuis vanuſqꝫ
ſcrupulus exiſteret: mortale peccatū reputetur. Quinta re-
gula Quiſquis cogitando: eouſqꝫ venit vt deliberate: quod
cogitat mortale cuperet implere mortale habet: eſto ꝙ ope
re nunqꝫ impleatur. Quinymo ſi deliberate: conſentiēteqꝫ
ratione: delectetur duntaxat cogitare: id quod eſt mortale:
hoc eſt fornicationē: homicidiū inimici: querēs eo delectati
onē: vere vel interp̄catiue: eſto ꝙ actū non intendat: morta
liter peccat. Sexta regula Cogitatio ď eo quod eſt mortale
ſi placet ſimul cū perfectione: mortalis exiſtit. Si vero ſine
operis intentione placet: adhuc mortale cenſentur Si vero
neutrū placet: ſi aduertens in cogitando periculū niſi repe
llat tutū eſt: putari mortale peccatū Quod ſi agitatio ſolū

in cogitando eſt: non in re cogitata: ſi finis pius eſt: vtpote ad eruditionē: meritū eſt. ſi vanus: pro qualitate vanitatis: veniale extat ſiue mortale. Septia Cordis oris operis vnū extat peccatū: ſi act⁹ nō interpoletur: ſi vo actus vnitas interrūpatur: diſtincta peccata habentur: vnū tamē alio grauius quanto ſupra libidinez et contemtū damnū nōnunq̄ꝫ ex opere infertur. In vniuerſis aūt iſtis meminiſſe oportet circūſtantiarū: quas ſimiliter confiteri oportet: ſi modo grauent: aut in aliā ſpeciē peccati ducāt: ſunt autē Quis: quot vbi: quibus: cur: quomodo: quando grauāt: equidē vel nonnūq̄ꝫ in aliud peccati genus trahunt: perſona peccātis: numerus peccatorū: locus cū qua peccatur perſōa: Cauſa modus: Tempus quare ne diuiſa confeſſio vel minus integra videatur has neceſſe eſt: peccator confiteatur.

Caput Nonum.

De damnis a mortali peccato peccatoribus inflictis et infligendis ꝛ quomodo in ſingulorū bonorum generibus ob peccatum puniantur.

Documēta aūt: que a peccatis mortalibꝫ ꝛ ob hec inflicta īfligēda q꞉ legūt. Triplitia ex gñe ſunt ꝓ q̄ꝫto: Tria quoqꝫ bona ſunt: q̇bus ademptis: homīes male afficiūtur: vtpote tēporalia naturalia ꝛ ſpiritalia: Inter bona tēporalia nūerant: diuitie ꝛ hee gemīe. vtpote naturales q̄lia ſunt animātia: poſſeſſiones victualia. Artifitialeſqꝫ vt pecunie aurū: ꝛ his bonis expoliati ſunt peccatores multis vicibus: egiptus ſcilicz ob iīurias hebreis illatas Iſrabelitis idolatrātibus clauſū eſt celuz tribꝫ annis: et ſex menſibꝫ et item ſub Heliſeo ſamaria fame oppreſſa eſt vt matres filios abſumerēt: Scda bona: ſunt honoris ꝛ fame in quo Salomon ob peccatuz afflict⁹: audiuit Eccleſiaſtici. 47. dediſti maculā in gloriā tuā ptās quoqꝫ ob ſuperbiā Nabuchodonoſor: ablata eſt ad tēpus: et ei⁹ filio Bultaſar: a ciro interfecto perpetuo: ꝛ iudei quoqꝫ ob peccata: ſeptuagita annis: tran-

ſtati in captiuitatē ſub ſedechia rege eorum: et poſt filiū dei intermentes diſperſi ſunt per mundū vniuerſuꝫ. Et Moechan ſeruitutē imprecatus ob cōtemtū et irriſū. Preterea et in naturalibꝫ quoqꝫ bonis: peccatores puniūtur: hec aūt tripliciter nominant̄ familia parentalis: ꝯſiſtentia corporalis et potētia aīalis: Primū bonū vt ſoboles multū deſiderat̄ a viris ſedm̄ hoc quoqꝫ deus dauid puniuit dicēte ꝓphta q2 blaſphemare feciſti nomē dn̄i idcirco morietur filius tuus: qui fuerat ex berſabee nat9 (2. regum 12) heli quoqꝫ in phinees ⁊ ophni filijs interemptis .1 regū: 4. Secūdo etiā loco cōſiſtentia corporalis ob peccatū tollitur Job .1 pellem pro pelle et cūcta q̄ habet homo: dabit pro aīa ſua .i. vita cōſeruāda. Ezechias quoqꝫ egrotauit vſqꝫ ad mortē: ob peccatuꝫ ingratitudinis ⁊ ſuperbie de victoria habita cōtra ſenacharib eſa. 38. Itē Maria moiſi ſoror lepra percuſſa ob murmur Item bella et tonitrus terreqꝫ motus ob peccata infligūt̄: potentie quoqꝫ aīe ob peccatū corripiūtur de intellectiua dicēte Sophonia .1. de peccatorib9. Ambulāt .i. operabūt̄ vt ceci: obfuſcat̄ ergo intellectus: inflicta mētis cecitate et hebetudine ſenſus. Itē volūtas remiſſior efficitur dicēte ad Romanos paulo. Non eniꝫ quod volo bonū hoc ago ſed qđ odi malū illud facio: vn̄ dauid lapſ9 in adulteriū: q2 nō penituit corruit in homicidiū. potentia etiā ſenſitiua ob peccatū: paſſionibus vexatur. Saul in iraſcibili perſequendo dauid: cū eſſet antehac pacatiſſimus occiditqꝫ ſacerdotes. ꝯcupiſcibilis. in Amon p̄mogenito dauid: qui amore ꝯcupiſcentie inſaniēs in Thamar ſororē violenter ſtuprū exercuit. 2 reguꝫ 13. Rubenqꝫ cubile patris ſui aſcendit Jacob: gen̄. penultio Semiramis filiū ſuū: ī maritū duxit: ab eo tandē īterfecta Tertio quoqꝫ loco et vexatur et detrimentū patit̄ peccator ī bonis ſpūalibus: nō participādo munimēta ſuffragiorum nec fulcimēta meritorū nec ornamēta ꝟtutū ⁊ meritorū: dicente de primo Auguſtino. Sacramēta talia fieri vnicuiqꝫ cum quali cōſciētia quis accedit: qui eniꝫ cū cōſciētia mor

talis pec‑ati accedit:nouã anime moꝛtẽ ſibi conſtit.1 adcoꝛ.
11.qui:manducat indigne ⁊c.Secundo habet fidelis ſuffra‑
giũ in indulgentijs. et quoniã non niſi cõtriti et confeſſi:id
obtinere poſſint ergo ⁊c. Tertio participatione etiã omniũ
bonoꝛũ priuant̃: vt oꝛationũ ieiunioꝛũ et elemoſinarũ duz
a chriſti coꝛpoꝛe miſtico:alienant̃ ad Ro.12. Omes fideles
vnũ coꝛpus ſumus in chriſto et cuz ſm moduz bonoꝛũ ſpũa
liũ ſit fructus meritoꝛuz et hec ſint triplitia. ſcilicet merita
agendoꝛũ:geſtoꝛũ:et merſia nũc preſenter alioꝛũ. omnibus
his tribus priuantur:cũ in ratione cõmunicãdi (que chari‑
tas eſt)nõ cõmunicent per peccatũ ab ea excluſi:vñ inimic⁹
dei cõſtitutus:nõ acceptatur eius emẽda:nec proſunt ei ali
oꝛũ ſubſidia.ꝙ̃tũ ad finẽ vltimũ aſſequẽduz:quanq̃ꝫ quo ad
grãz facilius impetrandã valeat cõmunio oꝛationũ. tertio
quoqꝫ in tertio genere bonoꝝ ſcilicet virtutũ et donoꝛũ pri
uant̃. Sũt eñ virtutes oĩes cõnexe: ⁊ ſi in vno offendens
factus eſt omniũ reus:et nullo genere ꝟtutis meritoꝛie ꝯſi‑
ſtens. Cũ nec in pctõꝛe ſapiẽtia eſſe poſſit: quin deijciat̃ per
inſipientiã. Nec intellectus qui deicitur per hebetudinem
nec cõciliũ:deijcitur eñ per precipitationẽ foꝛtitudo per pu
ſillanimitatẽ:ſciẽtia per ignoꝛantiaz:pietas:dei cultus:per
impietatẽ et per ſuperbiã abſoꝛbet̃ timoꝛ dñi:que ſunt ſeptẽ
ſpũſſancti dona:q̃bus expoliat̃ peccatoꝛ ob cõmiſſa ſcelera ⁊
delicta. Preter hoc autẽ qđ ſuperadijcit̃ terribilius eſt: ꝙ et
peccatoꝛ quoqꝫ in anĩe ipſi⁹ vexat̃ ſeparatiõe. Pꝛio timoꝛe
ꝯcupiſcentie: ob filios:agnatos: foꝛtunaſqꝫ deferẽdas. Ecl̃.
41. O moꝛs q̃ꝫ amara eſt memoꝛia tua homini iniuſto habẽ
ti pacem in ſubſtantijs ſuis. Secundo cruciat remoꝛſus cõ‑
ſcientie:conſiderata vita ſua tota dedita ꝯcupiſcentie pom
pis ⁊ vitijs: Auguſtin⁹ hac aĩaduerſione percutitur pecca
toꝛ:vt moꝛiens obliuiſcatur ſui:qui dum viueret oblitus eſt
dei. tertio demonũ quoqꝫ turba cruciatur. Tollatur impius
ne videat gloꝛiã dei. Item diſcedite a me omnes qui opera
mini iniquitatem. et itez ite maledicti in ignẽ eternum.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112352-p0046-8

De pēis future vite pro mortali

Caput Decimum·

De ſupplitijs in futura patria pro mortali peccato pendē-dis ꝛ que diuerſitas penarū igniūqꝫ illic habeatur.

Ametſi aūt: p̄ſenti vite ob ſcelera: non deſint(vti
prediximꝰ) pene: et calamitates: tamen ſi his pe
nis hic afflicti: non emēdarint: actus: ſed inpeni
tētes: mortale ſecū: in aliā viaꝫ traduxerint illic quoqꝫ acer
biſſimis afficient̄ ignibus: de quibus Auguſtinus ait. Pur
gādus eſt igne purgationis: qui in aliud ſeculū diſtulit con
uerſionis fructū. Nexo ꝙ qui inpenitens morit̄ omnīo mo
ritur et eternaliter crutiatur. Cuius rationē admirātibꝫ di
uus Thomas explicat: dū ait: Nūqꝫ in iuditijs reperiri: vt
pena culpe in duratione equetur momētanee quideꝫ cedes
ſunt ꝛ ſtupra. At hos cēſura perpetuo carcere exilioqꝫ ꝛmor
te mulctat: e viuiſqꝫ perpetuo ſubtrahūt̄. Miruꝫ igit̄ videri
nō debet ſi ob cōmiſſū facinus: eternā penā infligit: celeſtis
iudex. Maxime: cum in peccato auerſio ab incōmutabili bo
no quod infinituꝫ eſt: tanta recte iudicatur vtpote infinita
quo recte: etſi cōuerſio ad cōmutabile bonū finita ſit: infini
ta tamen auerſio: infinitā penā cōmeretur: vtpote boni infi
niti amiſſionē: vti ob cōuerſionē penā ſenſus meretur quaꝫ
finitā tantū experitur. Vnde recte diuine viſionis priuatio
perpetua penaruꝫ maxima iudicat̄: dicente Eſaia: tollatur
impius ne videat gloriā dei: que certe viſio: vt Auguſtinus
ediſſerit: tante eſt pulchritudinis: tātoqꝫ amore digniſſima
vt quibuſlibet et quātūlibet bonis preditū abſqꝫ hac protī
nus exiſtimet eſſe infeliciſſimū. ꝛ hanc pena ignis maioreꝫ
etiā Criſoſtimus teſtatur: dū inquit. Intollerabilis eſt hie
henna. ignis inferni verū mille hiehennas ꝓponat quis: ni
hil tale dicet: quale eſt excidi ab ipſa gloria: ꝛ odio haberi a
chriſto: quod tamen petrus de palude inaudiendū arbitrat̄
de perpetua carentia tali huius viſionis: que eſt cum ſenſu

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112352-p0047-4
DFG

doloris prout eſt in adultis:et non prout eſt in paruulis:et
id hac ratiōe inquit. B.T. ꝙ q̄̄to aliquid magis deſideratˀ
tāto eius abſentia eſt moleſtior: et cum poſt hanc vitā:et in
tellectus eſt acutior et affectus intenſior. Vn̄ augetur deſi⸗
deriū q̄re ex abſentia deſiderati dolor quoq̄ intēſior. Sed
eſt et p̄terea ſcd̄a damnatorū pena.ignis:q̄ incōparabiliter
omnē penā p̄ſentis vite excedit dicēte Auguſtīo. Quiſquis
aliquod horū peccatorū videlicet mortaliū in ſe dominari
cognouerit niſi ſe emendarit eterna illa flāma cruciabitur.
Nec eſt tamē ille ignis imaginarius vt pleriq̄ putant: ſed
corporeus: qui tametſi pro q̄̄to eſt inſtrumentū nature nō
poſſit agere in animā. Tamē ꝑut ſubſeruit diuīe iuſtitie aff
ligit animā:q̄ pena quāta ſit nulli adhuc plene eſt reuelatū
Inſtar ſui oppoſiti:quod ē celeſte gaudiū:d̄ quo dicit. Pau⸗
lus: ꝙ oculus nō vidit nec auris audiuit: nec in cor hoīs
deſcendit qualia p̄parauit deus diligētibus ſe:e regiōe quo
q̄:nec in cor hoīs deſcēdit ſupplitiū qd̄ p̄paratū eſt odien
tibus p̄ter quā penā: neq̄ deerūt alie que illis a demonibꝰ
infligentˀ: dicēte Gregorio quos habuerint incētores in cul
pa habebūt tortores in pena:accedit ad hec locꝰ teter ⁊ hor
ridus:tenebre deniq̄ vel ex corporū maſſe cōpreſſione: vt
nihil illic aeris relinqui poſſit:vel ex diuīa diſpoſitiōe:vt il⸗
lic niſi:informe horridūq̄ nihil cernatˀ. Qualiter et illic fle
tus erit nō quidē lachrimarū irrorationē:ſed dolore interi⸗
ori capitiſq̄ et partiū organicarū moleſta cōmotiōe:et cū
in fine mūdi quedā futura ſit:ſm̄ Baſiliū: elementoꝝ et to
tius mūdi depuratio: quicq̄d purū nobile remāſerit ad glo⸗
riā cuiuſlibet beatoꝝ:quicquid vero ignobile ⁊ feculentum:
in penā deſcendet loci damnatoꝝ nec erit ſciētia hic acqui⸗
ſita illis in gaudiū ſed ad triſtitiā:cōſiderātibus nāq̄ eis q̄
geſſerint ex q̄bus ſint damnati et delicta q̄ cōmiſerint vtro
q̄ ſimul cōplicato:penā maiorē ſemper offendēt. Qd̄ tamē
ſupplitiū:accidentaliter vſq̄ finale iuditium augebitur
pro quāto ne quidem in termīo ſunt bonorū oīm et maloꝝ

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112352-p0048-9

aduſqꝫ poſtremū vbi etiā aliunde cōtractorū reatuū diſcu
ſſio fiet Eorūqꝫ taxabitur pena quā aliorū corruptione vel
ſcādalo etiā mortui cōmeruimus Qđ et de beatis in patria
eſt intelligendū demonibuſqꝫ in hominū exercitiū deputa-
tis. Adde ꝙ ⁊ vermis illic quoqꝫ erit qui nūq̄ꝫ extinguetur
qui tāetſi nō ſit materialis: ꝙ ibi bruta nō cōſiſtāt remorſꝰ
tamē conſcientie erit quo pͥmū quidē anima: hinc caro: per
quandā redundātiā affligetᷣ dicēte Judith dabis ignē ⁊ ver
mes in carne eorū: qui etiā vermis ⁊ cōſciētie remorſus. Ri
chardi ſentētia: igne: maior et durior cenſetur: ꝙ ex igne qui
dem paſſura ſit aīa ex aliena hoc eſt diuīa ꝟtute. Ex verme
vero p̄dicto īmediate et per ſe: tanq̄ꝫ anie p̄ſentiori. et cōiū-
ctiori: ⁊ id q̇dē de mortali peccato. Nūc de veniali loq̄mur.

Caput Undecimum.

Veniale peccatū quibus de cauſis hoc nomē ſortiatur
et quomodo id a mortali peccato ſecernatur.

Erū nūc etiā venialis peccati ſpetiē q̄ꝫ breuiſſime
recēſebimus. Qđ inde dictū arbitrantᷣ: vel qđ ſit
veniā cōſecutū: quo etiā pacto: poſt cōfeſſionem
mortale quoqꝫ: venialis noīe: nūcupari poteſt. dicēte Augu
ſtino: fit veniale per ꝯfeſſionē qđ erat crimīale in operatiōe
vel etiā hinc rectius dicitᷣ: ꝙ ſit eiuſmodi qđ in ſe habeat: vn̄
veniā ꝯſequatᷣ vel totaliter vel in parte. In parte inq̄ꝫ: vt ſi
quiſpiā ex infirmitate vel ignorātia ꝯcidit: hoc enim modo
qđ ex genere mortale eſt: poſſit veniale prodire. dicēte Cipri
ano: qui poſt veritatē manifeſtā perſeuerat prudens ⁊ ſciēs
ſcilicet in errore de aliqua materia iam nō venia ignorātie
peccat. p̄ſumptiōe em̄ atqꝫ obſtinatiōe q̄dā nititᷣ: cū a ratōe
ſuperatᷣ Hinc ꝟo etiā tertio loco veniale dr̄ q2 in ſe nō habe
at vn̄ nō ꝯſequatur veniā ex toto: ſed faciliter dimittitᷣ: cum
em̄ nō tollat ordinē ad vltimū finē nō meretᷣ penā eternam

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112352-p0049-9

ſed temporalez de quo Beda meminit: dum ait peccata que
ex ignorantia vel infirmitate cõmittũtur: dicit et ꝑcipit al
terutrũ confiteri Jacobus (eiuſdez quĩto) quia facile remit
tuntur: quod tranſũitur viceſĩa quĩta diſ. criminis vbi ta-
men gloſa: et bene ꝙ loquitur de peccatis venialibus q̄ po-
ſſunt layco confiteri: etiaz oblata copia ſacerdotis: quanq̃z
neq̃z id ꝑceptiue: ſed cõſultiue intelligendũ doctores preci-
piant: Quibꝫ predictis: agnoſcendũ eſt: qñ aliquod veniale
aut mortale ex genere dicatur. et id quidem ex obiecto pen
ſatur pro eo ꝙ ſecundũ genus et ſpetiẽ: actus ex obiecto de-
terminent᷑. Vnde cũ volũtas fertur in aliquid quod ſecũdũ
ſe repugnat charitati dei vel proximi per quam homo ordi
natur in vltimũ finẽ: tunc peccatuz ex obiecto ſuo habet: ꝙ
ſit mortale ex genere ſuo: quale eſt periuriũ: homicidiũ. Cũ
vero volũtas fertur in illud quod in ſe nõ cõtinet inordina
tionẽ aliquã dei et proximi vt verbũ otioſum riſus inmode
ratus tale eſt veniale: qualia multa: diuus Auguſtinꝰ cõmi
niſcitur tranſſumpta: viceſĩa quĩnta diſ. alias ca: verũ cum
actus morales accipiũt rationẽ boni vel mali: nõ ſolũ ex ob
iecto ſed etiaz diſpoſitione agentis cõtingit nõnunq̃z vt qđ
eſt veniale ex generẽ ſuo: ratiõe obiecti: fit mortale ex diſpo-
ſitione agentis vtpote verbũ otioſum inductiuũ ad fornica
tionẽ. Et ediuerſo quod eſt mortale ex genere fit veniale ex
diſpoſitione agentis ꝓpter hoc videlicet quia eſt actus im-
perfectus: non deliberatus a ratione vt cogitatio de adulte
rio: cui non aſſentit ratio.

Caput Duodecimum.

De effectibus ſiue etiã nocumentis veniale peccatum
inſequẽtibus et quomodo veniale tollatur.

Vnt aũt venialis peccati effectus: ſiue: nocumẽ-
ta nõnulla: que nũc narrabimus. Primũ eñ no-
cumẽtũ eſt: ꝙ macula anĩe. i. impeditio exterioris

fulgoris et nitoris actualis operũ bonorꝫ. Proprie eñ lo-
quendo: maculã non niſi mortale: inuehit: dicẽte Gregorio
ꝙ mentẽ nequaꝙ̃ cogitatio ĩmunda coinquinat. i. maculat
ſed tamen hãc per delectationẽ ſubiũgit. Secundũ nocumẽ
tuꝫ eſt imminutio feruoris charitatis: vti aqua buliẽti olle
iniecta: etſi nõ extinguat calorẽ: reprimit tamen feruorem.
Tertiũ ꝙ eius crebra cõmiſſiõe poteſtas aĩe in bonis ope-
ribus laſſat̃. Quartuꝫ ꝙ retardat a gloria: qꝛ homo: qui hec
non cõmitteret deberet poſſetqꝫ ſtatim poſt mortẽ euolare:
verũ ob hec quoqꝫ cogitur nonnũꝙ̃ aliquandiu expectare.
Cum oporteat intraturuꝫ paradiſũ: adeo vſqꝫ munduꝫ eſſe:
qualis fuerit poſt baptiſmũ. Quintũ ꝙ bona celeſtis glorie
diminuũt̃ non quidẽ illa que iam debent̃ ⁊ que per merituꝫ
iam illic repoſita habemus: ſed q̃ deberent̃: ſi venialia nõ fi-
erent: cũ in eodem tempore: nõnulla bona fieri poſſent: cum
hec venialia obtingũt. Quocirca etiã poſt perpetrationem
venialiũ oportet nos quedã ſatiſfactionis opera: ad ſolutio-
nẽ huiꝰ debiti ꝯuertere: q̃ alioquin in augmẽtũ premiȷ̃ eter-
ni concederẽt. Sextũ nocumentũ eſt ꝙ venialia crebro ſunt
mortaliũ occaſio. Septimũ ꝙ peccatum veniale obligat ad
penã vel temporalẽ preſentẽ vel purgatoriȷ̃: vbi hinc in grã
abſqꝫ ſatiſfactiõe ꝯceſſerit. Nec poteſt veniale abſqꝫ morta-
li remitti: pro eo ꝙ ꝙ̃diu charitas non reſtituit̃ per peccati
mortalis dimiſſioneꝫ. nec feruor charitatis reparari poteſt:
qui eſt per veniale remiſſus peccatũ. Cũ autẽ nõ ita nectãt̃
inter ſe et in auerſione a bono cõmutabili venialia vti mor-
talia poteſt alteruꝫ abſqꝫ altero remitti: nõ obſtãte quod id
nequit de mortalibus confieri. Remitũt̃ aũt vt in verſibus
tangit̃. Confiteor tundo conſpergor ꝯteror oro. Signor edo
dono per hec venialia pono.

Caput Tredetimum.

De modo a reatu venialis peccati purgandi: et quibus
in locis: quibuſqꝫ miniſtris: anime purgentur.

quomodo purgentur.

Vandoq̄dez peccatoꝝ venialiū: alia ſūt alijs ma
ioris adherētie: prout affectus magis ad ea incli-
naꝛ ⁊ in eis fortius figitur: ⁊ ſic ea q̄ ſunt maioris
adherētie tardius purganꝛ. dicente Apoſtolo. i ad Corint. 3.
Si quis ſuperedificauerit ſuper fundamentū. i. fidez viuaz
lignū fenuz ſtipulā ipſe ſaluus erit ſic tamē q̄ſi per ignē: qbꝫ
diuerſa venialia ſignanꝛ. Purganꝛ aūt ab his venialibꝫ aīe
ſola diuīa iuſtitia ignē incendēte: nullo intercedente demo
nū miniſterio qui peccati erant incentores. Nec quidē mi-
niſterio angeloꝝ qui conciues futuros ſuos non tam vehe
menter affligerēt. quanq̄ꝫ nō incōgruat exiſtimare angeloꝝ
miniſterio animā in locū pene deduci: comitantibꝫ etiaz de
monibus: et de hoc exultantibꝫ: ꝙ eoꝝ penis ſatiētur: ꝙq̄ꝫ
etiam in aīarū exitu a corpore: quiddā etiā ſui reperierint
ꝙ aūt huiuſmodi purgatoriū exiſtat: Machabeoꝝ ſcriptu-
ra teſtaꝛ inquiēs: ſancta et ſalubris eſt cogitatio pro defun-
ctis vt a peccatis ſoluanꝛ: qḋ nec ꝺ damnatis: nec beatis in-
audiri pōt: verū de purgādis hoc ē in ſtatu grē decedētibus
dicēte etiā Auguſtīo: ſi cōuerſꝰ peccator fuerit vita viuet et
nō morieꝛ. Nō tn̄ ꝓmittimꝰ: ꝙ omnē ille penā euadat: quī-
ymo priꝰ ē purgatiōis igne purgādus. Ueꝝ vbi locꝰ purga
torij exiſtat: nl̄libi expſſū eſt ſcripture locis: ne quidē ad hoc
rōnes induci poſſunt ſuffitiētes. ꝓbabiliter tn̄ magiſq̄ꝫ ꝯſōe
ſanctoꝝ ſentētijs dr̄: geminū eſſe purgatiōis locū ꝺſignatū.
Vnū: lege ꝯmuni. ⁊ hūc locū circa limbū eſſe doctores aſſe-
rūt: Aliū vo ꝓ ſpēali dei diſpoſitiōe: quō euenit aīas ī diuer
ſis locis nōnūq̄ꝫ ob celeriorē ſuā releuationē: vl̄ ob viuentiū
admonitionē: viuētibꝫ aliq̄n appareꝛ: vti hniꝰ multa in dia
logo Gregorij ⁊ alioꝝ libris: recēlenꝛ. Qui ignis purgatoriꝰ
tāetſi eternꝰ nō exiſtat: miro tn̄ mō grauis eſt: vt oēm aliaz
huiꝰ vite penā lōge exuperet. Rationē eiꝰ diuo Thōa tale3
texēte. Qḋ cū dolor non ſit leſio: ſed ſenſus leſiōis tanto ma
gis aliq̄s dolet: de aliq̄ leſiōe q̄ꝫto magis eſt ſenſiuus. Et cū
totꝰ ſenſus corporis ſit ab aīa: ⁊ ipſa aīa igne purgatorij
ꝯtingaꝛ ꝓmum. Neceſſariū illic eſt maximā eſſe doloris per
ceptionē. Ac per hoc oēz p̄ſētis vite penā ſupari et afflictiōz.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112352-p0052-2

Liber tertius de peccatis in ſpetia-
li confeſſione pura diluendis.

Vando aūt hos potiſſimū: hac de re cōpegimus libros: vti his diſcant: quo nā pacto diuiniſſimā acceſſuri Euchariſtiā (pro diui Pauli monitis: ſm oēs vires ſuas ꝓbent: ob quod et pͥmū mirabilia q̄dā recenſētes: horū poſſibilitatē perfūctorie oſtendimꝰ: quo his intellectꝰ facilius credendo adherēs probatꝰ habeant: Mero compendiaria: quadā in calce eiuſdē libri aliarū viriū: videlicꝫ affectꝰ et ꝯſcientie ſcrutationē: Verū cū nō ſufficiat: ad aīe p̄dictas vires limandas: vniuerſalis et cōfuſa peccatoꝝ cōmentatio: qualē nos ſecūdo libro tot definitiōibus ⁊ diuiſionibꝫ ceteriſqꝫ id genꝰ annotamētis: verſauimꝰ. Sed ſpeciuoca quedā ſuperexigit peccatoꝝ ſm circūſtantias ⁊ in partes eorū ſectiōes: cognitio: q̄ ꝯfeſſiōi ſacramētali ſaltē in voto ad ſalutē neceſſarie: comodo ſit ⁊ ſufficiat: quo ſic ſingula queqꝫ: q̇buſlibet rei oportūis circūſtantijs obſuatis remēorata: ꝯtritiōe pͥmū proterātur: ac hinc pura ⁊ integra ꝯfeſſione diluant: et per hoc qui accedere nitit: pro Pauli hortamēto: ꝓbatus (q̄ꝫtū humana fragilitas permittat) habeat. Ideoqꝫ recenſitis pͥmo libro Euchariſtie mirabilibꝫ: ⁊ aliq̇d de purgādis viribꝫ epilogis. In ſecūdoqꝫ vniuerſalibus peccatorū generibus ⁊ circūſtantijs: hoc nūc tertio: peccatorū vnūquodqꝫ (quantū hoc diplomate confieri poterit) ſigillatim et quidem ordine: quodā: quo ſit facilius mēorata integre explicentur) ſubijciemus. Magis in hoc adoleſcentie: q̄ dociles primū ſurgunt in annos: q̄ꝫ profectis conſulere moliti ob q̄ð et quo nā pacto qui confiteri vult: cōſtitutus eſſe debeat: primitꝰ hic recenſebimꝰ. Prenotatis tamē antehac dicendoꝝ capitibus quibus cōpendiario cernatur que toto hinc libro afferantur.

Caput Primum.

Confeſſurus quomodo inſtitutus penes ſe eſſe debet: et quomodo eius confeſſio conditionata.

CAPITVM LIBRI PRIMVM.

Confeſſurus quomodo inſtitutus penes ſe eſſe debeat et quibus cõditionibus eius cõfeſſio ſtipata.

Caput Secundum.

De peccatis quinqꝫ ſenſuũ exteriorũ quomõ cõfitẽdũ & q̇d qualeqꝫ peccatũ ĩ illis exiſtimandum.

Caput Tertium.

De ſex operibꝫ miſericordie tam corporalibus q̃ ſpiritualibus quomodo confitendum.

Caput Quartum.

De ſex in ſpiritũ ſanctũ peccatis q̃ ſint: quomodo cõfitenda et cur irremiſſibilia dicantur.

Caput Quintum.

De ſeptem capitalibus vitijs ſiue mortalibꝫ peccatis earumqꝫ filiabus et neptibus quomodo confitendum et Primũ de Superbia.

Caput Sextum.

De Auaritia ſecũdo capitali vitio q̇d ſit & de eius filiabus neptibuſqꝫ quomodo confitendum.

Caput Septimum.

De Luxuria tertio mortaliũ vitiorum capite deqꝫ eius filiabus & multiplicitate quomõ cõfitendũ.

Caput Octauum.

De Inuidia quarto mortaliũ peccatorũ capite eiuſqꝫ filiabus quomodo confitendum.

Caput Nonum.

De quinto mortaliũ capitũ videlicet Gula ꝗ eius ſpetiebus quomodo confitendum.

Caput Decimū.

De Ira ſexto mortali peccato qd ſit: q̄ multiplex: & de eius filiabus quomodo confitendum.

Caput Vndecimum.

De ſeptimo mortalium capite accidia: deq; eins filiabus: modiſq; quomodo confitendum.

Caput Duodetimum.

De octo beatitudinibus noueq; alienis peccatis. que ſint: et quomodo confitendum.

Caput Tredecimum.

De preceptis Decalogi: que ſint qnomodo intelligantur: et de his confitendum.

Caput Quarūdecimum.

Compendiario diſtincto triplici credendi modo: articulos fidei enumerat & explicat.

Caput Quintūdecimum.

Q Eucharistie ſacramentū digne probateq; accedentibus duodecim preſtat comoda & contra inuectos ab origine morbo anthidota.

Caput Sedecimum.

De ſecūdo tertioq; vniuerſali quod incidimus detrimēto et Euchariſtie ātidoto aduerſū hoc ꝓuiſo.

Caput Decimūſeptimum.

De ſeptem ſuper vigīti vtilitatibus ſpetialibus ab Euchariſtia: probe accedentibus: conferendis.

Confitẽtis ⁊ cõfeſſionis cõditioues

Ametſi autẽ plurima ſunt: que in legittime confe
ſſuro: enitere debeant: quo eius confeſſio ſalubris
deprehendat̃: tamen breuitati ſtudentes: tribus
regulis id perſtringimus. Debet equidẽ primo quiſquis cõ
fiteri velit impiger accuratuſqꝫ meditari: quidnam habeat
quod confiteatur. Id comode faciet. Si locorũ temporum
perſonarũ offitiorum negotiorũ quibus cum et ſub quibus
toto ab hinc anno ſit diuerſatus exacte reminiſcet̃ his equi
dem velut locis memorie vtetur et tum quid egerit: facillie
in animũ reuocabit. quo integra ex his ſic collectis cõſtitu
atur. Id ni fecerit: ſi quid ignoranter poſthabuerit: a pecca
to nõ excuſatur ſed negligẽtie cõteſtabitur: ⁊ ſupine craſſeqꝫ
iuſtitie. hoc ſic perfecto. Secundo concedat: in locũ aut ſece
ſſum quem piã ac que accuratiſſime recollegit: nunc in par-
tes numerũqꝫ redigat: quo confeſſioni apta fiant: efficiatqꝫ
hoc modo mentalẽ quandam deo cõfeſſionẽ. adhucqꝫ iterũ
per loca tempora perſonas negotiaqꝫ diſcurrens: reuocet: ſi
qua forte nedum confitenda agnouerit: debet equidem eiuſ
modi in remiſcendis peccatis eſſe hominis opera et diligẽ-
tia qualem in re omniũ maxima habendã duceret: hoc itex
perfecto. Tum tertio peccata ſua velut in ſpeculo in proſpe
ctum reuocet ſuũ: exacerbetur: et velut horreſcat memorãs:
talia ſe admiſiſſe: firmiterqꝫ cõſtituat ſimilia poſthac nũqꝫ
ſe admiſſurũ. Sicqꝫ inter ſpez metũqꝫ anxius contrituſqꝫ:
accedat cõfeſſorez intrepidus: ac confeſſionẽ ordiatur. verũ
talẽ cõfeſſionẽ que ſit ſimplex: ſine falſi admixtione: hũilis
ſine fictione. pura cũ recta intentiõe: fidelis abſqꝫ cuiuſpiaz
occultatione. nuda abſqꝫ verborum ambage. diſcreta abſqꝫ
peccatorũ paruipenſione ſed cuiuſqꝫ pro ſui grauitate taxa
tione. verecũda abſqꝫ iactatione. Integra ſine diuiſione. ſe
creta abſqꝫ proximi accuſatione. lachrimabilis cuz deteſta-
tione. fortiterqꝫ fiat abſqꝫ recidiuatione: accuſanſqꝫ exiſtat
in neminẽ culpã ſuam reijtiendo et parere parata: pene in-
iuncte et ſuſcepte expletioni: que conditiones quo facilius

memorentur: his verſibus cõtinentur. Sit ſimplex humi-
lis cõfeſſio pura fidelis. Atqꝫ frequens nuda diſcreta libẽs
verecunda. Jutegra ſecreta lachrimabilis accelerata: fortis
et accuſans et ſit parere parata.

Caput Secundum.

De peccatis quinqꝫ ſenſuũ exteriorũ quomodo confi
tendum et quid peccatum exiſtimandum.

Js omnibus: modo quo diximus: animaduerſis:
perfectiſqꝫ: peccator in amaritudinẽ aĩe factus:
orationẽ (ſi vacat) ad deũ: omnis miſericordie pa
trem: fundat. vti cepta ſecundet: dicẽte Dioniſio: ante om̃ia
autẽ theologiã: i. de deo ſermonẽ ab oratione incipere opor
tet: quo facto ac quaſi venia impetrata: ꝯſignatus cruce: cõ
fidenter irrũpat: ac a ſenſibus: que vitiorũ porte (extent) ex
orſus: ſeriatim ad alia pro numeri exigentia: proficiſcatur.
Nam tametſi ſenſus: nec vitiorũ nec virtutum ſubiecta ex
iſtant. peccandi tamẽ indubie occaſionẽ preſtant: niſi cuſto-
diantur. Jdeo confiteatur. Male ſe vſum viſu ſuo: videndo
oblectabilia: laſciua: luxurioſa: neqꝫ auerterit viſũ ab illece-
bris: vnde effectũ ſit: vt in moroſam cõciderit: luxuriandi co
gitationẽ: in inſomnia polluciones: in opus deniqꝫ peccati
⁊ ſi quid ille etiã articulatius viderit: obſcena hominũ: aut
pecudũ: male inde cogitatu: aut opere affectus: id totũ ne
conticeat. Jdem de auditu. ꝙ et illo abuſus ſit: contamina:
obſcena: fabellas: proximi detractorẽ: fictas ſui laudes au-
diẽdo: quibꝫ et ipſe poſt inordinatos ſenſerit cogitatus: affe
ctus: operaqꝫ et ne dum q̃ eiuſmodi intentiua audierit: ſed
⁊ ipſe quo alij audirẽt: obſceni garritus autor extitit. Jd q̃d
de olefactu. ſi occaſionẽ hinc accepit ob feditatem pauperũ
neceſſitatẽ nolle ſcrutari: aut intueri languidos: abhomĩari
male affectos. Si vt ille placidus eſſet etiã veſtiũ vel aliorꝫ
mẽbrorꝫ odoribus alios incendit. De guſtu per hũc modũ: ꝙ

magis exquiſite q̄ꝫ par erat cibos inſtruxit: ꝙ magis irrita-
mentis q̄ꝫ inedia adactus cibū auidius ſūpſit: ꝙ familiam
dū ſacris intereſſe debebāt: negligere: ob nimiū cibi appara
tū intētauit. ſicqꝫ magis q̄ꝫ digerere potuit: ingeſſit. ex quo
dei ↄtemptus negligentia bonorū operū proſerpſit. Et tan
dem de tactu quoqꝫ confiteat̄. Si extra neceſſitatē puden-
das corporis partes: vel ſui vel alteri⁹: in irritamētuꝫ: cōtre
ctauit. ſi ſuauiauit ſi cōplexus eſt. ſi item quicpiam deterio-
ris molitus eſt: tangendo: id ne celet ſed edicat omne. Has
ergo chriſtianus: diligenter obſeruet feneſtras: nam negligē
tius cuſtodite: latū preſtant irrūpendi: morti occaſioneꝫ. vñ
et in his ſenſibus: veluti primo lumīe intercipiēdi ſunt: ſen
ſuales motus: ne laxius progreſſi rationē intentent ⁊ inuer
tant: et voluntatē vti in eligendo peccet interturbent: ſicqꝫ
preceps ruat homo in vitium.

Caput Tertium.

De ſex operibus miſericordie corporalibus et ſpiri-
tualibus quomodo et quid confitendum.

Onfiteatur hinc de ſex miſericordie tam corpora
lis q̄ꝫ ſpūalis operibus: q̄ his explicant̄ verſiculis
Viſito poto cibo tectū do: veſtio tumbo. De quib⁊
ↄfiteatur primo. Q̄d habēs oportunitatē et facultatē infir
mos nō inuiſerit: eis neceſſitate miſtrata: verū magis abho
miat⁹ eoſdem: eſto ꝙ vnis edibus ſecū clauderent̄: agnatiqꝫ
eſſent aut affines. Quodqꝫ in neceſſitate cōſtitutos habita
oportunitate ⁊ facultate: nec cibauit nec potauit eſurienteꝫ
ſicientēqꝫ: cū id vł per ſe vł familiā curaſſe potuiſſet. Q̄dqꝫ
nec hoſpitio egenos excepit: extorreſqꝫ ⁊ aliena limīa luſtrā
tes. Nec cum potuit: veſtiuit pauperes: nec cohumauit de-
mortuū: nec funus inſecutus eſt cū potuiſſet. Idem de miſe
ricordie ſpūalis operib⁊ ſex hec verſu notatis. Cōſule: caſti-
ga: ſolare: r̄mitte: fer. ora: ſi autoritate ⁊ ratione p̄ſtans: non
ↄſuluit: vł perſone vel reipub. ſed icōſulto: ea diſperire ſiuit:
Si conſult⁹ deteriora ſuaſit. ſi errātes vł offitio vel priuat⁹
ad ſe pertinētes non caſtigauit: ſed timens parui iacturam

peculi offendere noluit: vt animã deo lucraret̃. adoleſcentẽqꝫ: quod crebro fit: eriperet ab interitu vel morum vel vite. Si ſolatus non eſt meſtũ quin ymo de iactura proximi meroreqꝫ potius hilaratus. Si rancorẽ ex corde nõ dimiſit: dũ iniuriatũ ſibi quẽpiã putauit. Id enĩ tenet̃ etiã non petẽti quãtũuis remiſſionis ſigna illi: niſi petenti. oſtendere non teneatur: niſi de cõſilio ⁊ opere perfectionis. Si nulla in aduerſis vſus eſt patientia: nec cõpaſſus proximo eſt. nec etiã calamitatis faſte pro viribus dum potuit et vacauit: illum leuauit. Si pro proximo pro defunctis pro tranquillo eccleſie ſtatu non orauit. Si cũ poſſit egenũ a calũnia ĩterpellãdo redimere: abſtinuit. Ipſeqꝫ etiaꝫ oranti et dep̃canti pro quauis neceſſitate (dũ poſſet ⁊ oportuiſſet) inexorabilis fuit: hec et his ſimilia de miſericordie operibus confiteat̃. Tã etſi enĩ mortalia omnia ex genere nõ exiſtant: tamẽ nõ paucis vicibus modiſqꝫ ⁊ circumſtantijs in culpas vergũt mortales vñ cõfitenda et ſub ambiguitate: pro peccatis deploranda

Caput Quartum.

De ſex in ſpiritũ ſanctũ peccatis: que ſint iſta: et quo modo irremiſſibilia nominãtur.

Hinc etiã de ſex in ſpm̃ ſanctũ peccatis ꝯfiteatur. Eſt aũt huiuſmodi. quod ex malitia proficiſcitur videlicꝫ ſi cui placet vt nec ſint nec aſſint illi ea q̄ a peccatis vel impediãt vel retrahant cõdiſtincta peccatis ex infirmitate ꝯtra patris potentiã. et ex ignorantia cõtra filij ſapientiã procedentibꝫ. ob quod et hec quidem remiſſibilia ꝙ infirmitas et ignorantia volũtariũ minuant et peccatũ alleuiẽt. Iſta vero in ſpiritũ ſanctũ irremiſſibilia appellent̃: ꝙ electiue et ex certa malitia veniam excludẽti ſcaturiant. Confiteat̃ igitur ſi vnqꝫ preſumpſerit deũ abſqꝫ meritis: etiã in peccato perſeuerãdo illi veniã daturũ: hacqꝫ falſa opiniõe in peccatis delituerit: vl' hodie deliteſcat: ac per

ſeueret ꝯfiſus fore vti tamen deus illius miſereatur. Si itē
ſecundo. adeouſqꝫ in aliquo peccatorū genere ſubmerſus fu
erit: vt credat deū: nec parſurū illi: nec veniā largiturū: nec
ſe peccatum dimiſſurū ac per hoc deſperauiſſe. et ex hac de
ſperatiōe in dies deteriora moliri. Si tertio etiā vnqꝫ veri-
tati agnite obſtitit: contendendo fornicationē eſſe nō mor-
talem. Nec tantū inferni penā: qualis enuntiatur: quo ſic
a peccatis ſuis minus deterreat̄. Si item de gloria dei ⁊ be
atorū in terris magnificata. Inuidentia quadā male locu-
tus eſt vel ſenſit vel cogitauit perinde inuideat: yperduliā
virgini et cruci exhibendā inſtar iudeorū blaſphemantiū
perſonalem chriſti vnionē. Si quinto nullis monitis a pec
cato temperare velit ſed intendit in codē finaliter perſiſtere
obſtinatus. Si item de eodem crimine ſibi hanc corruptelā
conſuetudine in natnrā vertit: vti nūqꝫ penitere intendat.
Hec inqꝫ de ſex iſtis confiteatur. que his verſiculis perſtrin
guntur. Impugnās verū: preſumēs: ſpemqꝫ relinquēs: hinc
induratus: odiens quoqꝫ fratris amorē: Emendā ſpernens:
impugnant pneuma beatum.

Caput Quintum.

De ſeptē vitijs capitalibus: et eorum filiabus ſiue peccatis
mortalibus et primo de Superbia: quid confitendum.

Inc de ſeptem capitalibus vitijs: videlicet ſuper
bia: auaritia luxuria Ira gula inuidia accidia: et
earū filiabus ſiue ſpetiebus: et primo de ſuperbia
q̄ eſt proprie excellētie inordinatus appetitus confiteatur.
Et qr prima ſuperbie filia: Ambitio eſt inordinatus honoꝝ
appetitus. Ideo de ea confiteatur. Si vt aſſequeretur bene
fitiū vel offitiū mortale peregit peccatum: vtpote a manu
a munere vel ligua obſeqniū. Si extra neceſſitatis caſū: nō
vnū. ſed multa aſſecutus eſt benefitia. Si noſcens ſe vel ra
tione crimis vel ſcientie indignū nihilominus acceptauit
contra canones benefitiū: Si animarū curā ob honorē: nō

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112352-p0060-6

vt proſit:ſed preſit:nanciſci voluit. Preſumpſio hic ſecūda
filia eſt:animi faſtus:quo quiſpiā q̄ ſupra vires ſunt aggre-
ditur de qua confiteatur.ſi vnq̄ꝫ ſe mortaliū peccatorū peri
culis expoſuit:vt ebrioſorū combibitioni:luxuriantiū cetui
Si dum declinare potuit:ludicra:/luxurioſaqꝫ et verba ⁊ fa
cinora vltro audiuit. Si choris mulieruꝫ ſe impudice imiſ-
cuit:abſqꝫ neceſſitate non cauto ſibi a mortalis incendij pe-
riculo. Tertia hic filia Curioſitas:ſuperſtitioſa quedā:rerū
minus neceſſariarū cognoſcendi voluptas:de qua cōfiteat̄.
Si dūtaxat ob ſuperbiā diſcere:aut noſcere voluit:quo talia
ſcire:ſciretur. Si a demoniacis quepiā vel manticis inqui
ſiuit. Si prohibita noſcere intētauit/vt incantaiones: car i
minatiōes:diuinatiōes: Si ſecreta hominū. vti confitētis
peccata:dum cōfiteretur.noſcere voluit. Si intendēs curi-
oſis:neceſſaria ſalutis neglexit:et nō diſcere curauit. Si ea
que ad peccatū inducunt:cognoſcere geſtiuit:vti concūben-
tiū opera. Si quoſpiā:prece vel precio induxit:vt ſuſpitioſa
prohibitaqꝫ exercerent. Quarta hinc filia Ingratitudo nū
cupatur:que eſt accepti benefitij vel obliuio:vel per malum
recompenſatio.de qua cōfiteatur. Si dei benefitia nūq̄ꝫ re
coluit. Si deo:pro his grates non habuit. Si benefactori ni
hil rependit. Si ei ob acceptū benefitiū:malefitiū iniurias
contumeliaſve rependit. Quinta hinc filia Temerariū eſt
iuditiū/de/quo confitendū. Si/iudicandi offitiū.cuꝫ autori-
tatē non haberet ſibi vſurpauit. Si indubijs deterius iudi
cauit. Si ex leuibꝫ ſignis. ꝯiecturis ſuſpitiōibuſqꝫ: aut ma-
la affectiōe de proxio malū īdicauit ⁊ diffiniuit. Hic ſexta fi
lia ē adulatio q̄ eſt q̄dā iordinata/ꝯplacēdi alteri/ꝑ falſa.vel
ꝟa minꝰ recte narrata libido.ð quo ꝯfitēdū Si ꝑrimipctm̄
laudauit.cū increpare potiꝰ debuit. ſi adulādo ðcipere intē
dit. ſi laudādo ex malo deteriorem fecit. Poſt has ſeptima
extat filia Irriſio.de q̄ ꝯfitendū.ſi vnq̄ꝫ deū irriſit. quod eſt
grauiſſimū peccatū. Si ſtatiōes vel ſacramēta. ſi parentes
vel preceptores. ant prelatos. Si monachos vel religioſos

De Superbie filiab' ⁊ vana gloria.

Si in eccleſia dū deuoti ceremonias deuote excerent illos
pſe deriſit. hinc octaua filiā dei eſt tentatio: de qua cōfiteat
ſi notabili mortis: morū vel fortunarū periculo extra nece
ſſitatē ſe inmiſcuit. Hinc nona pertinatia: ſi errans pertina
citer errorez defendit. Decima eſt arrogantia: q̄ eſt falſe ſibi
laudis arrogatio qua confiteat̄. ſi pauperē deſpexit. ſi eos q̄
bus preeſſe debet vel regere: nō dignatus eſt alloqui. ſi inter
rogatus: ne quidemreſpōdit. Poſt has ſuperuenit quedā la
bes altera ſuperbie cognatiſſima vana gloria nuncupata. q̄
tum fit cū quiſpiā ſibi gloriā mundi: laudez popularem vel
quorundā cōmendationē actiōis ſue finē preſtituit: ad deū
latius nō referēs omnia eius facta et negotia: eo referens ⁊
propter laudē humanā fatiens. Cuius filia prima. ornatus
eſt de quo confitendū. ſi expolite nimis: et magis q̄z vel ne
ceſſitas vl' honeſtas ſtatuſqꝫ exigebat: ad complacendi libi
dinē ſe veſtiuit. ſi fictiones nouas in ornādo excogitauit. ſi
obſcēa corporis obſcene ornauit: eaqꝫ vidēda exhibuit. alia
eius filia eſt inobedientia de qua ꝯfitendū. ſi feſtis indictis
ieiunijs p̄ceptis eccleſie et prelatis nō paruit. ſi ſemel in an
no ad minus cōfeſſus et Euchariſtie cōmunicatus: nō fuit:
ſi excōmunicatus ſacris ſe imiſcuit: ſi alijs participauit: vel
excōmunicatum non effugit. ſi parentibus nō obediuit. Ja
ctantia hinc tertia filia eſt: de qua confitenduz. ſi de aliquo
crimine vel ficte: vel vere ſe iactauit. ſi ſe iactando: alios de
terioris volebat: cenſeri cōditiōis. Quarta eſt pertinatia q̄
errori nimis perſeueranter obſtinateqꝫ adheretur: de qua: ſi
ab errore. excōmunicatione praui ꝯuerſatiōe: abſcedere mo
nitus non paruit: ſed obſtinatius heſit. Quinta eſt hipocri
ſis: de qua cōfiteatur. ſi vt aſſequētur comoda et prelaturaz
ſāctitatē ſimulauit. ſi ſub honeſti ſpetie: feda exercuit. ſi nec
ſanctitatē vite habēs nec habere curās ⁊ tamen ſanctus vi
deri cupit. Sexta hinc filia diſcordia eſt: de qua confitendū
ſi vltro vt diſcordie inter fratres proximoſqꝫ eſſent: experiuit
perfecitqꝫ. ſi noluit: ob ſuperbiā: alijs ꝯcordari. hic cōtentio

ſeptīa filia eſt: de qua ꝯfitendū. ſi rixas odia ſeminauit: aut ſeminata: cū poſſet nō ſuſtulit. ſi ꝯtra veritatē ob vanaz gloriā: ne vinci videret᷑: contendit. ſi cōtra iuſtitiā in cauſa iudicāda contentionē litis ꝓrogauit. et id quidem de ſuperbia.

Caput Sextum.

De Auaritia ſecūdo capitali vitio: quid ſit: deqꝫ eius filiabus: et quomodo de ea confitendum.

Varitia hinc ſequit᷑. inoꝛdinatus exiſtēs appetēdi acquirendi vel retinendi diuitiarū ardoꝛ. De q̄ confiteatur. Si illicite aliena appetiuerit: ſi deliberata intentione: etiā cū pꝛoximi iactura locupletari deſiderauit. ſi indignus eccleſiaſticū benefitiū: offitiū aut pꝛelaturā expetiuit: Si item per vſurā: rapinā: aut illicitos contractus: acquiſiuit: vl' acquirere intētauit. ſi vt diuitias aſſequētur moꝛtalibus peccatis ſe expoſuit: vt adulterio internūtijſve: coꝛriualiū. ſi retinuit: quod reſtituere tenebat᷑. ſi nimis ad pauperes: parcus erat: vt illis: vltra neceſſitatē ſibi ſueqꝫ familie debitaz: ex ſuperfluo: nō elemoſinaretur. Sūt autē plurime Auaritie filie: Quarū pꝛima pꝛoditio: de qua confitendū. ſi res pꝛoximi pꝛodidit: vt raperētur. ſi perſonā ſi ſecreta cōmiſſa non tacuit. ſi ſigillū ſecreti violauit. ſi lrās ſigillatas neſcio domino: et inuito aperuit. Secūda filia eſt fraus: de qua confiteat᷑. ſi legi aut edicto. ſtatutove: ſtcuris gabellis aut taxis legittime inſtitutis: frandē fecit. ſi vnaz rem vilem: pꝛo melioꝛi: coꝛruptaz pꝛo integra: fraudulenter vendidit. ſi in fraudē creditoꝛis vxoꝛi aut alijs vendidit vel donauit. ſi vendidit res pupilli vel creditoꝛis alieno ſuppoſito emptoꝛe: vt in fraudē legis: ſibi vſurparet. Fallatia hinc tertia filia nūeratur: de qua: ſi aliquod inſtrumentū bullaz vel libꝛū falſificauit. ſi in detrimentū pꝛoximi ius ſcriptnm ſupp̄ſſit. ꝯfiteat᷑. ſi ſigilla ſi mēſuras: ſi monetaz falſificauit.

De filiabus Auaritie quō cōfiten.

Si ex falſa cauſa benefitiū obtinuit. Inquietudo mētis q̄r ta filia eſt. de qua ſi nimis ſollicitꝰ circa temporalia fuit: confiteat̄. ſi intermiſſis diuinis offitijs: miſſis ſermoneqꝫ: ad q̄ tenebat̄. ⁊ reliquis ad ſalutē neceſſarijs: addiſcere et audire neglectis lucris incubabat. Quīta eſt violētia. ſi rapinā furtumſimileqꝫ cōmiſit. ſi tyrānice ſe oſtentādo: quod ad ſe nō pertinuit extorſit. Sexta filia inmiſericordia: qua indigēti cū poteſt quiſpiā nō ſubuenit. Septīa hinc filia perſonaruꝫ eſt acceptio. ſi in iuditio: vel benefitiorū vel elemoſinarū collatione vel ad offitiū aliquod vel ſtatuꝫ ob munus electiōe aliū alij et indigniorē ꝑelegit. ſi in eligendo magis carnē q̄ꝫ ſpm̄ ꝑtulerit. Hinc turpe lucruꝫ octaua filia nūeratur: q̄ ex meretritio: ex vſura: ex carrarū vel taxillorū artifitio lucruꝫ quod turpe eſt acquiſiuit. ſi feſtis patrocinādo aut in cauſis ſcribēdo lucro intendit. ſi ludendo a filiofamilias monacho vel minorenni: quicpiā acquiſiuit. ſi dum ſabatū fuit luſit: ⁊ ludēdo vicit: pauperibuſqꝫ nō erogauit. ſi in rebus patrimonij: viro labore a parētibus q̄ſitis: ipſe ꝓdigus ſuperextitit Hec ſimiliaqꝫ iſtis curet: vt cōſciētia examīata omnio palā ſacerdote enarret.

Caput Septimum.

De Luxuria tertio mortaliū genere deqꝫ eius filiabus prodendis in confeſſione.

Vxuria eſt iordinatus venereorū appetitꝰ: hoc ē oīs ille extramatrimonialiter factꝰ coytꝰ. in quo gradatim ſepe cōſcenditur: donec in precipitiū veniatur. eſt em̄ primo ſenſualis ꝯcupiſcentia. hinc moroſa delectatio. tertio in opus cōſenſus. quarto impudicus aſpectꝰ quinto turpis cōfabulatio. ſexto libidinoſa ꝯtrectatio: ⁊ ſeptimo operis expletio. de quibus cū ī preceptis latius dicat̄.

De Luxuria et eius filiabus.

hoc loco de filiabus du͂taxat luxurie proſequamur. Eſt enim
p͂ria illius filia mentis cecitas. de qua cõfiteatur. ſi adeouſqꝫ
in mũdanis occupatus fuit: ꝙ nec đ diuinis quepiã audire
oblectatus eſt: aut intelligere potuit. Itaqꝫ q̄ ad ſalutẽ per-
tineãt diſcere et intelligere: nauſeauit et neglexit. Secũda
eſt precipitatio. de qua ſi in operibus ſuis adeo p̄ceps incõſi
deratuſqꝫ fuit vt peccatis et periculis ſe imiſcuerit. Incõſi
deratio tertia filia eſt. ſi ĩcautus fuerit luxurie declinare la-
queos: nõ cõſiderãs quantũ crapuletur: neſcius ꝙ ab igne
ad inconceſſã libidinẽ proximus accedendi gradus eſt. ſi ſo-
cietatẽ mulierũ: aut virorum luxu intendentiũ nõ cauit: aut
reliquit. Quarta hinc filia amor ſui nũcupatur: de qua ſi ni
miũ: hoc eſt contra dei precepta et hominũ ſalutẽ: ſe dilexit
nolens cum poſſet deo per ceremonias ieiunia vel reliqua ſa
crifitia vel homini. per facultates (cũ poſſet) corporis: ſerui
re. ſi nimis delitioſe deſidioſe ignauiterqꝫ vixerit. ſi ad ſpũa
lia tardiuſculus ad laſciuias preſentiſſimus fuit. Hinc q̄n-
ta filia ſeculi amor dicitur: de quo ſi perpetuo in mũdo per-
manere cupiuit. ſi voluptatẽ aliquã finẽ ſtatuit. ſi nauſeaue
rit futuram. Sexta filia eſt incõſtantia que eſt quedam circa
actũ precepti defectio. ſicuti precipitatio erga actũ conſilij.
et incõſideratio circa actũ iuditij vnde ſi intendẽs bonũ ali
quod: in eo nõ ſiſtit ſed de repente in contrariũ labitur: eſto
ꝙ id preceptum nõ exiſtat. de hoc confiteatur. Septima eſt
odiũ dei maximũ exiſtens peccatorum pro eo ꝙ in eo: pecca
tor propter ſe: deum: a deo cõuertitur. Vnde ſi deũ ob pecca
torũ punitionẽ: vel infirmitatis inmiſſionem vel ob aliquod
malorũ prohibitionẽ odiuit volens deũ non eſſe: vt ſua libi
dine potiretur id cõfiteatur. Octaua hinc filia ſcurrilitas ẽ
quedã iocularitas ex defectu rõnis ꝓcedens nõ potẽte ĩtelle
ctu hũano geſtꝰ cohibere exteriores manꝰ ⁊ ligue. ſi igit͛ per
ſtulticiã in verba prorupit contumelioſa proximi offenſiua

Si in fidem ſacre ſcripture: verba: in ſacramēta eccleſie: ceremonias: in ſpiritales iocatus eſt confiteatur. Hinc tandē turpiloquiū vltima filiaruz extat: de qua ſi libidinoſis inhoneſtis turpibuſqꝫ verbis nec vtilitatē nec neceſſitatē habentibꝫ hominū aures obtudit: et magis ſi his ipſis ad peccatū ꝓuocauit: cōfiteatur.

Caput Octauum.

De Inuidia quarto peccatorū mortaliū capite: eiuſqꝫ filiabus quomodo confitendum.

INuidia de alienis bonis dolor exiſtens. quadrifariā obtingit. vti quadrupliciter bonū de quo inuidēs triſtatur: ab eo cōſideratur. Primo equidez cōſideratur bonū alienū: q̃zto ex eo: nobis aliquid imminere poſſit periculi: et ſic triſtati: ne ledamur nō inuidemus: ſed timemus: et eſt ſine peccato. Secūdo apprehendit bonū contriſtans q̃zto eſt noſtre glorie. i. excellentie diminutiuū et id proprie inuidia nūcupatur (exceptis p̄mis motibus quibꝫ qꝛ cōſenſus deeſt deliberatiuus: veniale remanet.) Tertio pro vt bonū cōſideratur vt nobis abſens ac per hoc cōtriſtās: ⁊ nec iſto modo: inuidia ē: ſed zelus ⁊ de honeſtis bonis. abſqꝫ peccato. De tēporalibus vero nōnunq̃ꝫ mortale: Quarto q̃zto bonū alterius cedit iniuſte i damnū noſtruz: ſicut potentia tyrāni. ⁊ de hoc quoqꝫ bono triſtari inuidia nō eſt: nec pctm̄ Sunt aūt et inuidie: filie. quarū prima odiū proximi eſt de quo et ſupra. Hic vero cōfiteatur. ſi proximi malū deſiderauit et quale: q̃ztūqꝫ: et q̃zto tempore: in deſiderio perſeuerauit: quotiēs eīn actus repetiuit: totiēs: talis proximi oſor peccauit: quod de cogitatione intelligenduz. ſi nunc id mali: iam aliud inuiderit: proximo imp̄catus eſt: rebus ſuis: perſone aut filijs: diuerſa equidē ſunt: pro diuerſitate actuuz: materieqꝫ ⁊ obiecti eiuſmodi peccata. Secūda eius filia triſtitia in proximi proſperitate: de qua. ſi in bono: proxio obueniēti

triſtatus eſt: vtpote qꝛ ditatus eſt proximus: vel honoratioꝛ habit⁹ maioris fame: aut obſeruātie. Id em̄ ſi deliberate obtigerit moꝛtale ēxiſtit. Tertia filia leticia eſt in proximi aduerſis: q̄ oppoſito modo. proximi charitati aduerſatur vñ ꝛ de hac oppoſito modo ꝯfitendū. Quarta eſt ſuſurratio et eſt inſidioſa proximi ab amico per ſugeſtionez alienatio: detractione: que famā ledit ꝛ cōtumelia q̄ honorē: grauioꝛ eo magis quo pluris ad reſtitutionē quā fur et latro teneat̄. Quinta filia detractio eſt: que ſeptē modis perficitur. quorū p̄m⁹ eſt honoris proximi occultatiu⁹. ſecūdus: boni proximi ſciēter negatiuus. tertius: boni factia proximo deprauatiuus: quartus venenatiu⁹: vt ſi p̄miſſis bonis mala cōmiſcuerit: intentione venenata: quintus occulti peccati: malo oꝛdine publicatiuus: ſextus adiecto crimine cōficto: augmētatiu⁹. ſeptimus impoſitiōe crimīs: proximi fame ꝛ opiniōis leſiu⁹ qui modi ſiue verbo: ſcripto nutuve aut ſignis fiāt: in finem detractionis moꝛtales ſunt: ꝛ ſunt rapina deterioꝛes. Tenēturq̄ȝ ad reſtitutionē: ſi eiuſmodi fuerit horū criminū impoſitio que natura ſui erāt inſamatoria: etiam ſi ſic retractās infamia notaret̄: tenetur em̄ magis famā abreptā proximo iuſto et innocēti reddere q̄ȝ famā ſibi retinere iniuſte. Sunt tamē caſus quibus retractare nō tenetur. primus vbi inde inſequeretur maioꝛ infamatio: quod fieret vbi oblita iaȝ exiſtente infamia: ille reuocaret. ſufficiūt em̄ tunc vel opoꝛtunitas daret̄: generalia reuocatiōis verba. ſecundus ſi ſine vite periculo nequiret fieri: tūc fieri debet in equiualenti. tertius ſi his dixit quibus debuit: vtpote per denūciationē vel accuſationē p̄lato: vel qui prodeſſe poterant: nō obeſſe. quartus quando talia de ſui natura infamatoria nō erāt. quītus quando dixit ſe audiuiſſe tale quiddā: nihil ex ſuo addendo niſi foꝛte id nō narratiue: ſed infamatoꝛie dicere intendeat. ſextus ſi cuiq̄ȝ dixerit: cui antehac illud notuȝ extiterat. ſeptimus. quādo ille antehac coꝛā his quibus cuȝ loquebatur: publice infāmis extiterat: his em̄ modis: nō eſt neceſſe infa

matiua retractare. Necte tamē ne dū detraxiſſe ſed detracti
onē audiſſe: directe (hoc eſt: cum ad detrahendū induxerit)
propter odiū fratris: peccatū eſt mortale. Et idipſū eſt: ſi cuꝫ
potuit: ex offitioqꝫ ſibi incubuerit (vti prelato) nō cohibue-
rit detrahentē: licet ſi nō compeſcat cū fiat ex hūano timore
vl' negligētia: et non libidine audiendi aꝓbandiqꝫ veniale
videatur.

Caput Nonum.

De quinto mortali peccato videlicet Gula ⁊ eius
filiabus quomodo confitendum.

Gula inordinatus eſt cibariorū appetitus: de quo
Alexāder de ales inquit: ꝙ comedendi vel potādi
appetitus ꝗntupliciter obtingere poſſit. Primo dū
taxat cibū potū ve appetēdo: quod cuꝫ naturale ſit: nullū eſt
peccatū. Secūdo dūmodo tali appetitui: dlectatio adiūgit
⁊ tūc veniale efficitur. Tertio ſi appetitui tali: alicuius p̄ce
pti trāſgreſſio iūgitur: et ſic eſt mortale. Quarto: qn̄ tali ap-
petitui: finali adheret affectu: paratꝯ diuinū trāſgredi p̄cep
tū: dū aſſequi poſſit: et ſic eſt grauius mortale. Quīto: ſi tali
appetitui totā vitā dedicat ſicut diues qui ſplendide epula
batur et id eſt mortali vicinū. Sexto: ſi tantū bibit vt vſum
rōnis perdat vel ex cōmeſſatione corporis egritudinē incur
rit: qꝛ ſic nō dilexit proximū: corpus ſuū ſicꝫ ſeipſū. Id aūt ſi
aduerterit deliberateqꝫ vere vl' interp̄catiue egerit mortale
exiſtit. Niſi forte parū nocumēti inde prodire ſciat: tūc equi
dem eſſet veniale: de hac gula confiteatur. ſi debitā horā co-
medendi p̄uenit. ſi lautiores cibos ꝗꝫ ſua ꝗlitas exigebat re
ꝗrebat. ſi nimis ſtudioſe et accurate cibos p̄parat. ſi nimiuꝫ
comedit ꝗꝫ refectionis menſura exigebat. ſi modo et arden-
tiori deſiderio. de quo extat verſiculꝰ. Propere laute nimis:
ardenter ⁊ ſtudioſe. Habet aūt ⁊ hec gula filias quarū p̄ma
eſt ebrietas: q̄ ſi aſſidua fuerit mortalis eſt ob actus iterati-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112352-p0068-0

onē. Si vero rara et p̄noſcatur vini potentia: ⁊ bibentis fra
gilitas: mortalis eſt etiā. Si vero ignota fuerit vł bibentis
qualitas vel potus actiuitas: eſt veniale maius vel minus
pro exceſſu in potu vel in aduertēdo negligētia. Secūda he
betudo mētis: groſſities exiſtēs intellectus: circa ſpūaliū ap
prehenſionē: ſicuti cecitas: priuatio cognitiōis ſpūalis. Pe
ccatum tunc exiſtens: cum homo dimiſſis diſcuſſonibus de
ſalutis neceſſitate exiſtētibus: terrenis ſe īplicat: ſicut fit in
nō perfecta peccatorū cognitione ⁊ r̄cogitatione: vti integre
in rationē ferri poſſint. Tertia eſt inepta leticia q̄ pro tanto
peccatū eſt mortale: q̄tᵒ reſoluit in aliquod ꝓhibitū: vt cho
riſare tempore ꝓhibito: alioquin veniale extās. Quarta mł
tiloquiū eſt: que locutionis ſuperfluitas. videlicet q̄ nec ha-
beat vtilitatē nec neceſſitatē: plerūqꝫ veniale exiſtēs: niſi lo
quendo prauitas intēdatur: ſecus de liguoſitate que ſonat
vitiū ligue ex ꝯſuetudine praua. vn̄ et plerūqꝫ mortalis exi
ſtit. Quita ſcurrilitas: de qua cōfiteatur: ſi fecerit actus ſcu
riles ad ꝓuocandū luxuriā. Sexta eſt imūditia de qua cōfi
teatur. ſi tantū ingurgitauit: vt vomeret et rebiberet: et hic
corporis nocumētū incurrit. ſi comedit vel bibit vt extra ma
trimonialiter luxuriari poſſet.

Caput Decimum.

De Ira ſexto mortali peccato quid ſit et de eius
filiabus quomodo confitendum.

Ira appetitus eſt vindicte: q̄ ſi extra ordinē rōnis
fiat: qm̄ ꝯtrariatur charitati: mortale eſt. niſi im-
perfectio actᵒ illud veniale permitteret. habꝫ aūt
tres ḡdus: quorū ꝑmᵒ eſt in corde vindictā appetēdo: ḋ quo
Math. 5. qui iraſcitur fratri ſuo: ſcilicet per mortale. ſecūdᵒ
in ſignis manifeſtatur qḋ fit: dū racha exꝑmit. tertius in fa
cto. inferēdo nocumētū vindicte liuore: quoꝝ ſi primus mor
talis: alij nimirū ſunt grauiores. habet etiā ⁊ ira filias ſuas
q̄rū ꝑma ē rixa ⁊ bellū: inter ꝓuatos exiſtēs: ex īordinata vo

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112352-p0069-0

lītate:de qua cōfiteat᷑.ſi cuꝫ proximo ad arma venit et eum
enormiter leſerit.ſi vindictaꝫ appetiuit. ſi noluit loqui ſibi:
aut recōciliari.Secūda filia eſt mētis tumor:qui eſt conatꝰ
quidā vindictā intendētis:tū prodiēs in actū dum q̄ſpiam
mentē ſollicitat pro varijs vindicte exercēde vijs et primuꝫ
offendendi.Tertia indignatio:de qua confiteat᷑. ſi denegat
loqui proximo duꝫ tenet᷑:nec recōciliari illi. Rancorē eīn di
mittere neceſſitatis eſt.penā vero pro cōmiſſo remittere:nō
tenet᷑ niſi de cōſilio.Sūt p̄terea rācoris ſigna que ꝓpinqua
vt loqui nolle obuiāri nec intueri eundē:cū prius ſolitus fu
erit.et hec quidē ſigna pariter intermittere tenet᷑ cōfeſſurꝰ.
Quedā vero remota vt nō familiariter ꝯuerſari:nec ſecū cō
municare:mutuis acceptis redditiſqꝫ ſeruitijs.et ad hec re
mittenda nō tenetur niſi petat ex eodē.ſatis faciatqꝫ ꝓ iniu
ria damnoqꝫ infecto.Eſt p̄terea quarta filia Clamor.quo q̄s
preter ratiōis regulā furit:in verbaqꝫ prorūpit:qui tametſi
venialis de ſe exiſtat:mortalis tamē fit cum ex ira vel odio
procedit vel cum cōtumeliā aut notabilē iniuriā infert.aut
cū alij etiā huiuſmodi furioſo clamore ſcādaliſantur in cla-
māte:p̄uidēſqꝫ id:nō tamen deſiſtit.Hinc quīta filia cōtu-
melia nūcupatur:qua id quod honori cuiuſpiā aduerſū eſt ī
alicuius notitiā ducit᷑ per ſigna ſcripta vel verba.Hic proxi
mū eſt cōuitiū:dum iniurioſe quiſpiā noīat᷑. Improperiuꝫ
vero:cū iniurioſe datuꝫ exprobat benefitiū. fit aūt mortale
peccatū horū vnūquodqꝫ.Primo ſi contumelie verba:anīo
iniuriādi et dehonorādi dixerit:niſi leuis eſſe ⁊ parū contri
ſtans iniuria et neqꝫ animus eſſet dehoneſtādis.ſed ob cor-
reptionē aut deterritionē a culpa talia dicendi. Tenetur ta
men cōtumelians cōtumeliato vel per ſe vel per aliū ſuppli
care:vti intelligatur remiſſa ab eo iniuria.Hinc ſexta filia
Maledictio eſt.que eſt mali ſub ratione nociui:imprecatio:
quod ſi cum rationis deliberatione fiat mortale exiſtat ſecꝰ
ſi ex impetu vel de re minima.niſi in conſuetudinem duca-
tur.Et tunc ob etiam mortale contemptum efficitur.

Nexo ꝙ ſi aīali maledixerit quiſpiā:in nocumētuꝫ proximi
par mortale exiſtit. Blaſphemia hinc ſeptīa filia eſt.que eſt
quedā excellentis bonitatis alicuius p̄cipue diuīe deo dero
gatio facta dum quicpiā vel intellectu:affectu: vel vtroqꝫ ſi
mul remouet: aut tribuitur deo quod bonitati incongruit:
que derogatio ſi ſit tantū in corde: eſt cordis blaſphemia.ſi
in ore:eſt oris blaſphemia:exiſtens ſemper mortalis:niſi fie
ret ex ſurreptione nec quod diceret aīaduerteret: tunc em̄
veniale exiſteret. Hinc octaua filia bellū. Nona ſeditio nū-
cupatur.quorū primū eſt externoruꝫ:ſecundū ciuiū inter ſe
inordinate cōgredientiū. de quo ſi fouit iniuſtū bellū:vtpote
clericus exiſtēs:aut nō habēs: cauſā legittimaꝫ:ſed ex odio
et ſuperbia:nō interueniēte maiorū autoritate. Iteꝫ ſi par
tialitates mouit:ſi fouit.ſi arma ſubmīſtrauit.ſi ſotietatem
dirupit.pacēqꝫ ſimul habitantiū turbauit. Vltima filia eſt
murmuratio:de qua cōfiteatur.ſi contra deū ob impacietiā
murmurauit deliberate iniuſtū eundē:ob aliquod ei⁹ factū
reputās. Si contra p̄latos:temerarie de eorū factis iudicā
do.et id quidem de ira.

Caput Undecimum.

De ſeptimo mortali peccato quod Accidia nūcupatur deqꝫ
eius filiabus quomodo et quid confitendum.

Accidia eſt torpor mentis:bona inchoare negligē-
tis.vel triſtitia aggrauās menteꝫ:vt nihil boni ei
agere libeat:de q̄ diſtinguit. quia aut talis triſti-
tia ꝯſiſtit in boni amiſſione:ad ſalutē neceſſarij:⁊ ſic eſt mor
talis:aut in eorū omiſſione que nō ſunt neceſſaria. et ſic eſt
venialis aut deducit ad aliquod mortale vt deſperationē.⁊
ſic iterū eſt mortale. Cōfiteatur ergo quiſquis ad ſaluteꝫ ne
ceſſaria ob accidiā dimittit:nā deliberate id agens mortali-
ter peccat. Sicut et his qui ob mortē amiciſſimi cuiuſpiam
nequit bn̄facere neceſſaria:pariter q̄ ex eadē triſtitia mallet

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112352-p0071-7

non eſſe creatus: aut brutū exiſtere: quiqꝫ etiā infirmitatē incidit ex eodē merore: mortale cū extat: niſi id triſtitie vl' melancolie genus: ex dedita opera excutere nequiret. Sunt deniqꝫ et illius accidie filie: prima deſperatio. de qua in de peccatis in ſpiritū ſanctū. Secūda puſillanimitas. ſi deſijt bona facere: ob puſillanimitatē vtpote corrigere fratrē: que correctio: nōnūqꝫ meritorie tamen pretermittitur: cū videlicet locus tempuſqꝫ nō patiūtur et aliquādo cum mortali: cū ob metū amiſſionis tēporalis vl' boni: vl' fauoris relinqt incorrectū proximū: quē pluris diligere debet fortunis tēporalibus. nōnunqꝫ venialiter dimittitur: vt ſi quiſpiā ad corripiendū eſt moroſior: paratus tamen: ſi crederet emendare ſe fratrē poſſe: velle corrigere. In peccato tamē cōmittendo et perſeueranti tantū correctio locū habet cuiuſlibet: ſed in cōmiſſo tranſeūti dūtaxat prelatus: debent autem occulta: occulte corripi. Sed peccantē publice: corā omnibus arguere Tertia filia eſt ocioſitas: que omniū malorū materies eſt dicente Bernhardo eā eſſe oīm cogitationū inutiliū ſentinā Quarta eſt pigritia ſiue torpor: de qua ꝯfiteat̄: ſi tardius debito ad diuina venerit. ſi in eiſdem negligēter ſe habuit. ſi ī exquirenda cōſcientia: ꝓbandiſqꝫ viribus in ſacramēti acceſſu deſes fuerit. Quīta eſt mētis euagatio illicita: qua ob boni operis tediū quiſpiā varia recogitat: vt tediū euitet: hicqꝫ in multiloquiū vaniloquiaqꝫ: ac curioſa audiēda: inſtabiliter deflectitur: vñ ex cogitatu: in cōſenſū: vel etiā tandē in opus peccati migrauit. Vltīa hic filia negligētia eſt de q̄ cōfiteat̄. ſi negligēs fuit in addiſcēdo ſaluti neceſſaria. hoc ē ſi ſciētiā deſiderādorū: credēdorꝫ: vel operandorū: ſeipſo nō didicit: nec quos erudire tēebat̄ erudiuit. ſi offitio lectiōis eruditiōis vel cuiuſpiā alteriꝰ inſtitutꝰ id negligenter obiuit. ſi plures vel paucos vl' rarius vl' crebriꝰ: neglexit has vices neceſſe eſt ꝯfiteat̄. ſi itē in diſcēdo r̄petendo actibuſqꝫ q̇buſlibet negligēs extiterit. ſi in cōfitendo: ſacramēta ſuſcipiēdo. ſi in miſericordie operibus exercēdis. nexo ꝙ ſi quiſpiā ſepiꝰ deli

beraucrit: negligere ꝯfeſſionē: aut alia ſaluti neceſſaria que-
libet harū perfectarū deliberationū ſeorſū peccatū eſt q̄re ⁊
has vices pariter cōfitentē q̄tū poſſibile nūerare oportet.

Caput Duodecimum.

De octo beatitudinibus et nouē peccatis alienis.

Abent inter ſe (ꝑ diui Thōe ſentētia) multā affi-
nitatē ꝟtutes: dona: beatitudīes ⁊ fruct⁹: verꝫ hoc
differūt. ꝙ ꝟtutes ſūt hōis: diſpoſitiue: quo a rōe
hūana facili mobilis exiſtat in actus virtuoſos. Dona vero
ciuſmōi diſpoſitiōes ſūt: q̄bus ani⁹ homīs: diuīe motioni fa
cili obſequit̄ ad opera ſupererogatiōis. ⁊ ab his beatitudīes
nō ſicut habitus: ab habitibꝫ: ſed ſicut actus ab habitibꝫ diſ-
cernūtur: q̄ etiā beatitudines: omnes fruct⁹ ſūt. nō aūt oēs
fructus beatitudines: cuꝫ fructuū duodecim a diuo Paulo:
beatitudinū octo nūerent̄: his ꝟſibꝫ. Paupertas mētis mi-
tis: lugēs miſerenſqꝫ. Juſtitiā ſitiēs cor mundās perſequit̄:
pax. de quibꝫ ꝯfiteat̄. ſi paupertatē odiuit et deſpexit ſpiritu
Si inexorabilis petenti fuit. ſi peccata nūq̄ꝫ defleuit. ſi īmi
ſericors fuit pauperibus cū poſſet. ſi iiuſte iudicauit aut tali
iuditio aſtitit. ſi inopē opp̄ſſit. ſi cor libidinibꝫ plenū habuit
ſi nihil paſſus fuit vel pati voluit pro chriſto. Si in aduer-
ſis ꝓximo compaſſus non fuit.

De nouē peccatis alienis.

E nonē alienis peccatis confiteatur: ſi iuſſerit ali
quod peccatū fieri. ſi cōſiliū ad perfitiendū dedit
ſi ad peccandū alteri cōſenſerit. ſi quempiā de pe-
ccato laudauit. ſi ad peccatū locū oportunitatēqꝫ comoda-
uit. ſi in peccato participauit: vt furto rapina: ſi pctm̄ tacuit
cum corrigendo illi reſiſtere potuerit. ſi nō impediuit cū po-
tuiſſet. ſi non manifeſtauit peccatū alterius: quando et quō
debebat. Hec em̄ ſunt aliena peccata nouem: de quibus ver-
ſiculi. Juſſio: conſilium: conſenſus: palpo recurſus. Partici
pans: mutus: non obſtans non manifeſtans.

De p̄ceptis decalogi p̄mo ⁊ ſecūdo

Caput Tredecimum.

De decē preceptis decalogi quomodo et que confitendū.

Receptū iuſſio eſt: vel imperiū aliquid fatiēdi vł intermittendi: quod geminū ponit. videlicȝ affirmatiuuȝ quod obligat ſemper: ſed nō pro ſemper ſed pro loco et tempore vt honorare parentē: quod exigitur cū oportunitas permittit et requirit: Negatiuū qđ ſemper ⁊ ad ſemper obligat. vti nullo tempore ⁊ loco: licet mechari: Sunt aūt decē decalogi p̄cepta. quorū primū eſt. Vnū cole deū. per quod inſinuatur ꝙ homo debeat deo reuerentiā exhibere: Ab eodē: que credēda ſunt operāda ⁊ deſideranda diſcere. actuſqȝ ſuos: ſecundū inſtitutionē diuinā et eccleſie in ſacrifitijs et ceremonijs regere. Contra quod: qui fecerit confiteatur. ſi preſtigia exercuit. ſi aliquod genus diuinationis ſi ſomnia curioſe obſeruauit. ſi ſortibus vſus eſt. ſi dies egiptiacos ſeruauit. ſi in collo breuia ſuſpēndit: quibꝫ ignoti characteres inſcripti erant. ſi in modo ſcribendi ligandi ve: aut litij ligatorij fidem habuit ſi incantationibus vſus fuit aut malefitijs. ſi diuinatrices adijt. ſi malefitio malefitiū retruſit. ſi infirmos carmīauit. ſi aliquid ſuperſtitioſū fecit: vt ſui vel aliorū fortunā noſceret. ſi amatoriū poculum dedit. ſi ſacramenta eccleſie. in vſus ꝓphanos applicuit. vt ad inuentionē theſauri. ſi hereticis fauit. ſi illorū eccleſias intrauit. ſi in fide dubius fuit. ſi cū iudeis balneatꝰ extitit. Secundū preceptū eſt. Nō aſſumes nomē dei invanuȝ. quod quidem tripliciter fit. Primo ad effitiendū. vt ego te baptiſo in noīe patris ⁊c̄. Secūdo ad ꝓmittendū. vt ſi quis vouerit q̇ddaȝ deo vł ſanctis. Tertio ad affirmandū vt cū quiſpiā iuramēto reȝ aſſerit. et hij modi liciti ſunt. verū vane aſſumitur crebrius. de quibꝫ cōfiteatur. ſi vota facta nō impleuit vel deliberauit. nō implere cū poſſet et teneretur. ſi aſſenſit impedimēto nō implēdi votū. ſi facta vota abſqȝ tēporis p̄finitiōe

nimiū diſtulit. ſi in caſu quo obligabat̃ ad vota parētū hec quoqꝫ nō impleuit. ſi diſpenſationeꝫ abſqꝫ legittima cauſa impetrauit. ſi fecit votū de re mala fienda q̄ ſit mortale peccatū peccauit mortaliter: et tenet̃ facere contrāriū: ſi apoſtotauit ab aliquo ordine: vel religiōe. ſi blaſphemauit deū vel ſāctos. ſi in res eccleſiaſticas: ſcripturā vel perſōas eccleſie iocat9 eſt. ſi maledixit ſanctis. ſi deū vel ſanctos opprobrioſe noīauit: vl̃ per mēbra verenda aduertēter iurauit peccauit mortaliter: etiā ſi id ioco fecerit. ſi ſacramēta recepit vl̃ adminiſtrauit in peccato mortali: extra caſū neceſſitatis. ſi iuranit falſū: quod credebat verū: et e regiōe quod credebat falſum. ſi iurauit aliquod malū ſe facturū: vel dimiſſurum aliquod bonū. ſi cōmuni ſermone iurauit: ſine diſcretiōe. ſi quod dubiū erat iuramēto affirmauit. ſi iurauit per verbuꝫ credo: diſcredēs. ſi intēdebat contravenire iuramento: licet non fecerit. ſi ex metu falſuꝫ iurauit. ſi induxit aliquē ad iurandū quē ſciebat falſe iuraturū. ſi nō compleuit qđ ſub iuramēto p̄miſit. ſi a iuramento abſolui ſe fecit extra legittimā cauſā. ſi qñ tenebat̃ orare: volūtarie ſe occupauerit ī his que diſtrahūt mentē. Tertiū preceptū eſt memēto vt diem ſabathi ſanctifices: quod perfici debet: quadrupliciter. Primo manuali operi: hoc die: renūciando: vñ ſi quiſpiaꝫ opus ſeruile in eo fecerit: niſi vrgēte neceſſitate: p̄uaricatur. Secūdo om̄i peccato mortali reluctando: alioquī nō ſabatiſet cū id maxime ſeruile exiſtat. Tertio diuinis incūbendo: miſſam audiendo: ſermonē non negligendo: Quarto cōtrituꝫ cor deo elemoſinā ve pauperi offerēdo. Cōfiteatur ergo ſi diebus feſtis extra neceſſitatē: ſpūalibus non vacauit: ſi otio extra feſta vacauit. ſi attritioneꝫ de cōmiſſis mortalibus feſtis nō habuerit. ſi ludis aut choreis vacauit. ſi haſtiludia aut torneamēta p̄hibita reuidit aut exercuit. ſi opus ſeruile fecit: ſi miſſam integrā non audiuit. ſi audiēs miſſam in vanis ſe occupauit. ſi predicationē audire contēpſit. ſi in feſtis plus ceteris diebus peccauit: quib9: quot: ꝛ vbi totaliter

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112352-p0075-9

exprimat et confiteat̃: Nam circũſtantie tales plerũqʒ vel
grauant vel in aliam ſpẽm trahunt. Quartum preceptum
honora patrẽ et matreʒ vt ſis longeuus ſuper terrã. hoc pre
cepto ĩcludimus ſuperiores quoſcũqʒ: ⁊ viciſſim obſtringũ
tur parentes filijs: et domini ſubditis: fideliter aſſiſtere: et
vitam fortunaſqʒ e regione tueri. Vnde de hoc confiteatur
Si patrem vel matrẽ vel preceptorẽ tutoremve non dilexit
ſi iniurias verbo vel facto intulit. ſi inobediens fuit. ſi infir-
mitatibus illorũ: his non ſeruiuit: vel ſeruiri curauit. ſi eorꝫ
teſtamentũ executus non fuit. ſi his maledixit. ſi mortẽ op
tauit. nauſea egritudinis: vel cupiditate bonorũ. Quintuꝫ
preceptum. Nõ occides: quo prohibetur occiſio cordis: q̄ fit
odio fratris. Secundo oris videlicet detrahendo ĩperando
perſuadendo. Tertio opere et id primo grauiter vulnerãdo
vel mutilando. Secũdo indicando ex liuore ad mortẽ. Ter
tio a caſu: data rei illicite opera: occidendo. Quarto aborſꝰ
cauſa: ſua culpa aut procuratione exiſtẽs. Quĩto ſi a morte
quempiã iniuſte redimere potuit et id omiſit. De hoc ergo
confiteatur. Si animũ offendendi proximũ in perſona ha-
buit: vulnerando: mutilando: occidendo. ſi ſpirituale homi
cidiũ cõmiſit: inducendo ad mortale peccatũ. ſi iniuſte quẽ
piam incarcerare fecit. ſi incarceratũ tantiſper donec more
retur diſtinuit iure aliter diſponente. ſi quem in queſtiones
miſſũ: innocentẽ reperit: et tamẽ metu mũdano: eũ liberum
nõ dimiſit: ſicqʒ pauperẽ opp̃ſſit. Idem̃ eſt ex peccatis in ce
lũ clamãtibus: ſicuti et vox ſãguĩs et ſodomorũ: et merces
detẽta laborũ. ſi aſpexit ſpectacula vñ ꝓbabiliter mors vel
mẽbrorũ mutilatio ſeq̃batur: paratus illic ſtare: etiã ſi ꝓhi-
beret̃. Sextũ hinc p̃ceptũ eſt: Nõ mechaberis. vbi oĩs extra
matrimonialis coytus ꝓhibetur: de quo ꝯfiteat̃. ſi cũ ſoluta
fornicatus eſt. ſi adulteriũ cõmiſit. ſi ſtuprũ. ſi ſacrilegiũ:
ſi inceſtuoſus fuit. ſi crimĩs innoĩati peſſimiqʒ et fediſſimi

quod natura horret. Si voluntarie de huiuſmodi peccatis cogitauit. Si voluntarie deſiderauit perficere. ſi deſideriū ſuū: ad diuerſas perſonas tranſtulit: diuerſis temporibus: interruptis cogitandi aut deſiderandi actibus: nam totiēs peccauit. ſi diebus feſtis. ſi in loco ſacro. ſi vt ſuū aſſequeret̄ deſideriū munera dedit: perſonas litteraſve ſubmiſit cant⁹ choreas exercuit. ſi occaſionē alteri dedit: obuiando ornādo petulantius aſpitiendo. ſi mediator fuit. ſi virginē ſeduxit: promittendo. ſi pollutus eſt dormiēs: ex cauſa luxurioſe cogitationis vel operis precedentis. ſi fediſſima fecit ſecundū diuerſos ſnos et ſpeties et modos: q̄ nec ſinit rubor referre: hec tamen omnia confiteatur: nam alioquin eternaliter dānabitur. Septimū preceptū. Non furtum feceris: quod eſt omnis alieni rei cōtrectatio inuito domino. Unde confiteatur ſi furtū fecerit: ſi rapinā que eſt violēta rei aliene vſurpatio. Si exactiōes iniuſtas exegit. ſi participauit in dando proximo damnū: operando: mandando: conſulendo: conſentiendo: adulando: receptando: defenſando cōmodando: emendo: ratū habendo. ſi inuenit quod nō reſtituit. ſi vſurā cōmiſit: ſi mutuauit: vt lucretur ſupra ſortē. ſi pignore vſus eſt: ſuper quo mutuauit. ſi ob preuentionez ſolutionis remiſſius dedit: et tēporis dilationē charius. ſi dedit in ſocietatē pecunias nolēs ſcire de periculo. Si ab aliquo accepit qui donare non potuit: vt pueris: religioſis. ab pupillis. Si incendit eccleſias. ſi perfregit illas. ſi fecit concuſſionē: niſi mihi dederis cōminando. Si vt haberet in opus peccati conſenſit. Si ſimoniace aliquid acquiſiuit. Octauum preceptum eſt. Non ſis teſtis iniquus: quo precepto omnis proximi dānificatio q̄ ore fiat: ꝓhibet̄. Detractio ſcilicz. calūnia: falſa accuſatio mēdatij confictio murmuratio. vn̄ ꝯfiteatur

Decimo: preceptis.

Si mendatiũ extra vel in iuditio in damnũ proximi: vł doctrine fidei dixit. ſi teſtimoniũ dicere noluit: in teſtẽ productus. ſi vſus aſtutia fuit. ſi accepit pecuniaꝫ ne diceret veritatẽ. ſi in examinãdo temptando: ad graduſqꝫ ꝓmouẽdo ob ſiniſtrũ affectũ teſtimoniũ maluꝫ tulit: Nonũ p̄ceptũ. Nõ ꝯcupiſces rem ꝓximi. Nõ ꝓhibetur per hoc preceptũ: motꝰ primus et ſecũdus: vegetatiue et cõcupiſcibilis cõcupiſcentie: dũmodo infra limites ſenſualitatis fuerit. verũ cõſenſꝰ volũtatis deliberate: vñ cõfiteat̃: ſi cõcupiuit rem proximi qnalitercũqꝫ etiã obtinere iniuſte. ſi etiã licite acquiri cõcupiſcitur: ad finẽ tamen mortalis peccati. ſi ſupra modũ ꝯcupiſcentia exarſit paratus etiã legẽ violare: quo obtineatur cupitũ. et idem de decimo p̄cepto. Nõ deſiderabis proximi vxorẽ: quod fit quãdo per quoſcũqꝫ modos: aſtus ſuaſus vł geſtus: nititur allicere perſonã: extra limites matrimonij: promiſſione: ſui oſtentatiõe: aut illecebris quibuſcumqꝫ de quo confiteatur.

Caput Quartũdecimũ.

Compendiario diſtincto triplici credendi modo: articulos fidei enumerat et explicat.

Vando aũt cuiqꝫ diuinã digne moliẽti accedere Euchariſtiaꝫ: triplex neceſſaria eſt videlicet deſiderandorũ: operandorũqꝫ et credendoꝝ ſcientia: adeo vt ſi harũ aliqua: accedenti defecerit: ab acceſſu: vti indiſcretus: eſt abigendus. Ipſaqꝫ deſiderandorũ in oratiõe dominica operandorũqꝫ ſcientia in decalogi tabulis velut compẽdio perſtricta cõtineãtur. Reſtat vt qm̃ credendorũ ſcientia ſimbolo perſtringitur vt de eodem quiddaꝫ: ſed perfunctorie in medium reuocemus. Eſt auteꝫ vti Richardus inquit. triplex credere vnum implicitũ: quod eſt fidei diminute aliud explicitum quod eſt fidei prouecte ⁊ tertium ex vtroqꝫ complexuꝫ: quod eſt fidei equate. Ad primum non tenent̃ promiſcue omẽs: ſed hij dũtaxat quibus ex offitio

incumbit alijs fidem explicare pro apoſtoli Petri ſentētia
dicentis. Parati eſtote ad reddendā rationem de ea que in
vobis eſt ſpe: et ſuper Job (quo ait boues arabant et aſine
paſcebantur circa illos (Gregorius ait: nomine boum ma-
iores in eccleſiaſtica ītelligi hierarchia: quoruꝫ ē: vti arēt. i.
explicent fidei et doctrine miſteria: aſinarū vero nūcupati-
one minores (hoc eſt vulgus promiſcuū) quorū eſt maiorū
interp̄tamentis adherere: verū alteruꝫ ſcilicet credere īpli-
citū eſt inſufficiēs ei qui eſt rationis compos: cum multa ſo
lenniſentur que non ignorātur a fideli. niſi vincibili ac per
hoc culpabili ignorantia. Jccirco ad tertiū credendi modū
omnes promiſcue obligantur vti videlicet ea credant expli
cite: que eccleſiaſtica inuulgat obſeruātia vel ad vulgus cre
bra declamatio: vel reliqua hominuꝫ viſitatio. Proīde quo
expliciti ab explicito: diſcrimen habeatur: articulos ordine
(ſed perfunctorie) ſubijcicmus. Continetur equideꝫ articu-
lus fidei primus his verbis. Credo in deum patrē omnipo
tentē creatorem celi et terre: principi apoſtoloruꝫ petro tri
butus. Jn quo primo dei vnitas et perſonarū trinitas: ſecū
do omnipotentia eius: omniſcientia prouidentia: omniſqꝫ
diuina perfectio. et tertio ꝙ is creator omniū ſit: tam inuiſi
biliū q̄ꝫ viſibiliū creaturarum continetur ⁊ explicatur. Cir
ca quem: primo errauerūt gentes: deorū ponentes plurali-
tatem: hinc philoſophi: omnipotentiā hoc eſt infinitā eius
potentiā non in vigore ſed duratione dumtaxat conceden-
tes. tertio arrius negando perſonarū conſubſtantialitatem
Quarto Sabellius ponendo cū eſſentie vnitate perſonaꝝ
indiſtinctionē. Secūdus articulus Andree tributus eſt: Et
in Jheſum chriſtum filiū eius vnicū dominū noſtrum. Jn
quo hoc relatiuo eius pater deſignatur. Nomine vnici filij
vnitas: et domini noſtri: etiam filij dominiū: creationis gu
bernationis et redemptiōis iure explicatur. Circa quē erra
uerūt philoſophi: negantes verbū ſubſiſtens: Saraceni ri-
dentes generationē ob vxoris deficientiā: Judei quoqꝫ ar-

bitrati id eſſe blaſphemiã. Tertius articulus Joãni tribu-
tus eſt: Qui conceptus eſt de ſpiritu ſancto: natus ex Ma-
ria virgine. Vbi errauit Hebion et Cherintus perhibentes
chriſtũ ante virginẽ non extitiſſe ſi ex eadem natus. Quar-
tus articulus Jacobo maioꝛi aſſignatus. Paſſus ſub pon-
tio Pilato crucifixus moꝛtuus et ſepultꝰ. Vbi errauit Ma-
nicheus putans: chriſtũ coꝛpus aſſumpſiſſe fantaſticuꝫ: ac
per hoc nequaq̃ in veritate paſſũ. Errauit ⁊ Eulanus: vnã
naturã ſed incoꝛruptibilem in chriſto cõfitendã contendẽs
Quintus articulus. Thome deditus. Deſcendit ad inferos
tertia die reſurrexit a moꝛtuis: quo pꝛio deſcenſus: hic eius
reſurrectio explicatur. Vbi pꝛimũ errauit Therinthus. ſua-
dere nixus nonduꝫ chriſtũ ſurrexiſſe. Oꝛigenes quoqꝫ: queꝫ
perhibuiſſe ferunt. Adhuc ſemel chriſtũ paſſurũ in aere pꝛo
demonibus. Nec deeſt illic quoꝛundã contentio: chriſtũ nõ
perſonaliter: ſed effectu dũtaxat ad inferna deſcendiſſe con-
certantiũ. Sextus hinc articulus a Jacobo minoꝛi aſſerua-
tus. Aſcendit ad celos ſedet ad dexterã patris: quo explica-
tur: hunc ſuper omnẽ celeſtem etiaꝫ ſpiritalem conſcendiſſe
creaturam: ob vnionis dignitatẽ: ad dextram patris hoc eſt
potioꝛibus bonis participando. Vbi pleriqꝫ delirarũt chri-
ſtum in ſole reliquiſſe humanitatẽ. Septimus articulꝰ phi-
lippo inſcriptus. Jnde venturus eſt iudicare viuos et moꝛ-
tuos. ideſt eos qui in eius aduentu viui reperient: et in mo-
mento moꝛientur: reſurgentqꝫ de repẽte cum illis ipſis du-
dum demoꝛtuis. Octauus Bartholomeo deditꝰ. Credo in
ſpiritũ ſanctuꝫ quo tertia in diuinis perſona explicat. Vbi
arrianoꝛũ erroꝛ confutatur. qui ſpiritũ: non deuꝫ: ſed patris
et filij creaturã arbitrabantur. Nonus Matheo aſſcriptus
Sanctam eccleſiã catholicã: fideliũ congregationeꝫ. Deci-
mus ſanctoꝛũ cõmunionẽ remiſſionẽ peccatoꝛũ: qui articu-
lus pꝛioꝛi innittit: eſtqꝫ eius explicatio talis. Credo in ſpi-
ritũ ſanctũ facientem ſanctã eccleſiam catholicã: i. vniuer-
ſalem: in qua eſt cõmunio ſanctoꝛũ et remiſſio peccatoꝛum

Errata circa eoſdem.

quo articulo fidei ſacramenta continentur·quibus ſuſcipi-
entes ſanctificantur. Ubi errauerunt Pelagiani gratiā ne
gātes:merēdi initiū a nobis.donatiſteqꝫ: penes ſe in aphri
ca gratiaꝫ exiſtere aſſerentes. Undecimus Thadeo datus.
Carnis reſurrectionē exprimit. Circa quem philoſophi:idē
numero redire impoſſibile arbitrati. Item valentiniani:hij
quoqꝫ qui in ſpiritus vertenda corpora putant: errauerūt:
Duodecimus quē Matheus edidit. vitā eternam explicat:
eſtqꝫ ſenſus:credo quia deus reſuſcitabit nos: et dabit vitaꝫ
eternam:bonis quidem leticiā. malis vero hichennā· Circa
hos inquā articulos. ſi quid minus creditur aut pluris exi
ſtat:in confeſſionē mittendū eſt. Poſtremū omnibus pecca
tis ſuis antehac: vt premiſimus:et conditionibus obſerua-
tis: integre impigre et ſolertiſſime in memoriaꝫ reuocatis:
confeſſis ſubiungat. Super his autē confeſſis:do mequoqꝫ
reum multorū tam mortaliū qꝫ venialiū peccatorū cogita
tione delectatione ore opere:per ſenſum et conſenſū aut qui
buſlibet alijs modis:cōmiſſorū et tamen negligentia mea:
oblitorū:aut diſcuſſionis inſuffitiētia ignoratorum:depre-
cans beatiſſimā virginē: omneſqꝫ ſanctos ac vos orare pro
me:quibus ſic perfectis accepta penitentia primū modeſta
et ſacramentali:quā intra tempus gratie:et anteaqꝫ recidi
uet:ob ſatiſfactionē efficatiorē complere poſſit. Hincqꝫ etiā
alia quā arbitratus conducere peccato confeſſor illi iniūxe
rit firmū habeat de non recidiuādo propoſitū. Sicqꝫ d dei
gratia confiſus contemplatione preexercitatus ⁊ oratione:
ingeminatis intra ſe centurionis verbis (qbus ſe indignuꝫ
acceſſus ſaluatoris ingemuit) diuinā Euchariſtiā reueren-
ter accedat: gratiaqꝫ eadē ſuffultus confidēter excipiat: deo
poſthac benefitij tanti habiturus gratias ac pro viribus re
dditurus:firmo penes ſe ſaltem propoſito confirmatꝰ quin
ab omni velit inſuper peccato penitus tēperare.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112352-p0081-2

Quintūdecimum Caput.

Qd Euchariſtie ſacramentū digne probateꝫ acceden
tibus duodecim preſtat comoda: et contra inue-
ctos ab origine morbos Antidota

Quod ſi obnixius diſquiras: cur tantopere diuus
Paulus admonuerit: ad Euchariſtiam conceſſu
ros potius q̃ꝫ ad aliud ſacramentorū: probari de
bere. Jd tametſi in capite libri explicatū habere poſſis: vbi
ratione: ſub hoc ſacramento contenti: id cunctis preſtare ⁊
ob id preparatiōe opus eſſe: intellexeris. Tamē vt ipſe aliȷs
quoqꝫ rationibus digniſſimū cenſeas: impēſe in huius ex-
ceptione ſacramenti: preparari. Eius tibi cōmoda duodecī
imo verius: contra nobis inflicta ab origine detrimenta et
vulnera: duodecim antidota: ac preter hec: ſeptem ſupra vi
ginti digne ſuſcipiēti adipiſcēdas etiā ab Euchariſtia: vtili
tates: ex diui acquinatis inuentis ordine ediſſeram: et qui
dem primo loco: duodecim illa antidota: cōtra tot morbos:
nobis ab hoc diuiniſſimo ſacramento: ſubminiſtrata. Equi-
dem tametſi de ſingulis ſacramentis: eccleſiaſticus perhi-
buerit: quia vnguentarius faciet pigmēta ſuauitatis: et vn
ctiōes cōficiet ſanitatis. Tamē id potiſſimū in hoc Eucha
riſtie libamine dep̄hendit̄: dū contra duodecim nobis a pa
rētis p̄uaricatione irrepentes morbos et vulnera: totidem
hoc eſt duodecī antidota ꝓuidit et rite efflagitāti porrigit ⁊
elargitur. Jncidimus em̄ (vt exemplariter dicatur) in tria
ꝯmunia mala quibꝫ haud aliter ac cancrenis venenātibus
⁊ ſēper latius atqꝫ latiꝰ ſerpētibus cōtagiōe quadā in labē
maiorē cōcedimꝰ ⁊ detrimēta offendimꝰ: videlicet in vincla
culpe p̄mū: hic in d̄fectꝰ gratie: ac tertio in ineuitabilitatē
mortis perpetue. Quoꝝ p̄mū (ſic et ſingulū quodqꝫ) qua-
ttuor alias poſt ſe in nos contrahit ſordes vtpote demonis
temptationem: fomitis repugnationem: cordis maculam:

et quarto creatoris offenſam: quiſquis em̄ culpe vīculis ob
ſtringitur temtatiōi demonis primo laxius exponitur. hic
fit fomes in eo violentior: maculatur cor tertio vehemēti⁹:
ad que neceſſario quarto offenſa dei ſequitur audatior: ve℞
aduerſus hec inflicta vulnera quattuor: et peccati vincula
Eucharistiam nobis chriſtus inſtituit ex qua quattuor no-
bis porriguntur aduerſus quattuor predicta: totidem anti
dota. Nāqꝫ Eucharistia indigne ſuſcipiēte hanc inſtituto
ſuo vim habet. vti primo demonē fuget. ſecūdo fomitē refri-
geret. maculā tertio loco cordis extergit. Irā quoqꝫ tandeꝫ
dei q̄rto flectit et placat: quo ſic his antidotis a vīculis p̄di
ctis culpe ſoluti: innocentie reſtituamur ac omni morbo le
uemur. Cōfirmāte idipſū p̄mo Thobie medicamine qui cū
iuſſu angeli: cordis particulaꝫ ſuppoſuiſſet carbonibꝫ: exiēs
fumus extricauit om̄e gen⁹ demoniꝫ: hec particl'a: chriſti ca
ro eſt: ꝛ cordis: ꝛc̄ hoc eſt: ex puriſſimo virginis ſanguine de
ſumpta hec ardore amoris ſuſcepta rūpit nimirū culpe vin
cula: dicēte etiā de ſecūdo pſalte regio. Selmon mons dei:
mōs piguis: Selmon equidez vmbra interp̄tatur: q̄ chriſti
caro eſt. qua fomes refrigeratur: ſicuti ꝛ de tertio Iſaias ait
volauit ad me vnus de ſeraphin et in manu eius calculus:
quē forcipe tulit de altari ꝛ tactis labijs abſtulit iniquitatē
q̄bus verbis cordis emūdatio a calculo: chriſto ſacramētali
ter hic ſūpto perfecta inſinuatur: vti ꝛ quarto loco: oblatio
quoqꝫ iſta iram auferre dei. in leuitico his verbis indicat.
Si de craticula fuerit oblatio ſimila ꝯſperſa oleo tollet me
moriale de ipſo: et adolebit ſuper altari in odorem ſuauita
tis domino. Habes breuiuſcule ſuper quattuor pria nobis
ab origine inuecta detrimēta: culpe vincula generaliter nū
cupata: totidem in diuiniſſimo hoc ſacramento remedia ꝛ
antidota: quo minime mirere: ſi diui Pauli monitis in ac-
cedente tanta prerequirantur preparamenta.

Caput Sedecimum

De ſecundo tertioq; vniuerſali quod incidimus detrimento: et Euchariſtie antidoto.

Erũ (vt et ſm quod incidimus detrimentũ videlicet defectũ gratie breuiter perſtringam⁹. Incidente nobis ex peccati originalis cõtagione defectu gratie ex eodez veluti gurgite: q̃ttuor alie ſordes ſimul coaluere videlicet. defectus p̄mo in diuinorũ cognitiõe: ſcḋo defectus in proximi recta dilectione. tertio defectus in ſpũaliũ ſapore. ac quarto tandẽ defectus in boni conſumatiõe. Adeo quidẽ vt niſi aduerſus hãc labem: nobis Euchariſtie viciſſim quadruplex efficatia: totidez retuliſſet antidota de rebus eterne vite actũ eſſet: verũ digne aſſumenti diuiniſſimũ hoc ſacramentũ confertur primũ gratia intellectũ illuminans. Secũdo gratia affectũ inflãmans. tertio ſpũaliuz ſapor et oblectatio: ac tandẽ totius hominis in bono confirmatio. Comprobante primũ ſcriptura dũ in pſalmo ait. Accedite ad eũ ⁊ illuminamini: videlicet ad abigendũ defectũ in diuinorũ cognitione. Secundũ dũ Iſaias ait: q2 tulerat angelus calculũ de altari et tetigit os: quo chriſti caro inſinuatur: qua charitas ad proximũ incitatur. Cõfirmat ⁊ tertiũ pſalmus: guſtate et videte q̃ꝫ ſuauis ſit dominus: vt per hoc ſpũalis ſapor excitatur. Sicut ⁊ quartũ cõꝓbat helias vbi in fortitudine panis illius: ad montẽ dei oreb pergeret: inſinuans in hoc pane chriſti: boni omnis conſumationem pẽdere. Sed ais magna polliceris antidota verũ mihi crebrius ſumẽti: ⁊ ꝓ viribus me etiã preparãti: nihil talis ſpũalis dulcoris obuenit: R̃ñdet ad idẽ tibi diu⁹ Acq̃nas: inq̃ẽs: Id te mirari nõ debere. Nã chriſt⁹ inſtar medici crebro: dat potionẽ amarã quidẽ corpori: verũ ob aſſecutã ſanitatẽ dulcẽ cordi et rõni. Sic eſto nihil perceperis p̄mũ: ⁊ de repente dulcoris per affectũ: percipis nihilomi⁹ dulcorẽ per intellectũ dũ nũc primũ firmius credis: hoc ipſo cibo: te obtentur

vitā eternaz in qua conſiſtit oīs hūane capacitatis ſatietas
Jtaqꝫ tametſi nō ſapias per affectū deuotiōis tamē per in
tellectū firme adheſionis qua mereberis vitā beataz. At vt
paucis etiā tertiū in mediū reuocemus: in quez incidimus
cōmunē morbū: videlicet ineuitabilitatē mortis perpetue:
ſcire oportet. et cū hoc morbo nos quattuor alios obſediſſe:
Scilicet p̄rio. debitū mortis eterne: hinc defluxū bone vite
tertio exiliū mūdane miſerie: ⁊ q̄rto īcinerationez corporee
noſtre materie: quibꝫ adhuc ſautij ingemiſcimꝰ: dicētes cuz
Paulo. Ego carnalis venūdatus ſum ſub peccato: ex p̄uari
catiōe nimirū p̄cepti dei: dū ait. Jn quacūqꝫ die cōmederi-
tis ēx ea: morte moriemini: Verū et iteruz ꝯtra hec q̄ttuor
inflicta vulnera Euchariſtia totidez affert antidota: vtpote
contra primū a morte eterna liberationē. cōtra ſecundū me
ritorū vite multiplicationē: aduerſꝰ tertiū ad patriā vite de
ductionē: ac tandē ꝯtra q̄rtū ad eternā vitā corporis reſuſci
tationē. quorū p̄mū aſſerit met chriſtus dū ait. Ego ſum pa
nis vite quē ꝙ manducat viuet in eternū. Et ſecundū quoqꝫ
dum ſubicit: panē quē ego dabo: caro mea eſt: pro mūdi vita
hoc eſt pro vite meritis multiplicandis: Ac p̄terea tertium
idez chriſtus affirmat: dū poſthac nectit. Ego ſū panis viuꝰ
qui de celo deſcendi ideſt is panis: ꝙ deducet hominē: a vite
miſerijs preſentis et in celeſtē transferet. Sicuti et quartuz
dum adijcit qui manducat carnē meā. et bibit meū ſangui
nē ⁊c. ſed reſuſcitē illū in nouiſſimo die: quibus homīs reſu
ſcitatio inſinuatur. Ac ſic quartū anthidotū confirmat. Ha
bet ergo fidelis: euchariſtie ſuſceptor: pro duodeci nobis ab
originali inuectis vulneribus et morbis. a diuiniſſima Eu
chariſtia totidem hoc eſt duodecim nobis contra predictos
morbos collata anthidota dūmodo probati acceſſimus: vn̄
et probationis cauſas: habunde dinoſcat neqꝫ ſe preparati-
onis perteſum habeat. Jnuitātibus preterea ad hoc eundē
viginti ſeptem alijs cōmoditatibus. Jam nuncupatim ſu-
bijciendis.

Utilitatibus ſpetialibus.

De ſeptē ſupra viginti cōmodita tibns ſpetialibus:ab Eucharistia conſequendis.

Unt p̄terea vniuerſales quedā alie a diuino hoc
corpore in nos:vbi ꝓbati acceſſerimus:collate cō
moditates.videlicet peccatorū deſtrnctio prima
dicēte Joāne ī hoc apparuit filiꝰ dei vt diſſoluat opera dia
boli.Secūda ſpūaliū largitio et augmētatio.Salomōe id
inſinuāte:dū ait Qui bonꝰ eſt hauriet ſibi grām a dn̄o:quia
ipſe fōs eſt totiꝰ gratie.Tertia ꝟo eſt aīarū cōfortatio imo
vite eterne collatio:pſalmo id perhibente:dū ſubicit panis
cor hoīs cōfirmet:harū cōmoditatū queqꝫ in tres alias ꝓfi
cit ſpetialiores vtilitates: vtpote prima que eſt peccatorꝫ
deſtructio:primū proficit:ad cordis maculā emundandam
Secūdo ad ſtimulū carnis mitigandū:⁊tertio ad a prauis
cogitationibus reſtituendū.Secunda vero etiā cōmunis
cōmoditas:videlicet ſpiritualiū augmētatio:valet pͥmo ad
caſtitatis decorē:ſecundo ad charitatis feruorē:ac tertio
ad saporis dulcorē. Sic et tertia quoqꝫ aīarū dicta cōfor
tatio.valet ad debellandū demonia: ad ſuſtinēdū aduerſa:
et tertio ad operādū bona:q̄ oīa eſſēt exꝓ̄ſſis ſcripture auto
ritatibꝫ ꝓbanda.verū breuitati ſtudētes.aliū potius cōmo
ditatū ternariū:ex Euchariſtie nomibus deſumptū ꝓſeque
mur:q̄ꝫ in re manifeſtaria:tempus teramꝰ.Cū em̄ hec Eu
chariſtia:pͥmū verus panis:hīc ſacramētū altaris:ac tertio
ſacramētū charitatis noīetur:illis ipſis tribꝫ triplex quoqꝫ
gn̄alis eius nobis collata comoditas inſinuat̄. Sicuti em̄
pāis corpꝰ ſaciat:ꝯfortat: vitāqꝫ tertio ꝯſeruat. Ita ⁊ pāis
iſte ſuperſ̄bantialis: ad faſtidiū mundi ſaciat.⁊ad malū cul
pe deuincendū ꝯfortat: et ad deū ſēper laudandū cōſeruat.
Sic cū corpus dn̄i altaris ſacrifitiū nominatur: in triplici
fideliū ſtatu:vti in mundo:celo:purgatorio: triplicē nobis
affert vtilitatem: In ſtatu videlicet mūdi peccata ī laxādo
in purgatorio penā alleuiādo:et in celo gloriā augmētādo.

Digne accedenti:aſſequendis.

Sicqꝫ breuiſſime:tres cōmoditates ex noīm p̄dictorū vno
quoqꝫ decerptis. Tertiū reſtat videlicet ꝙ ſacramentū alta
ris nūcupetur:ob quod et tria quoqꝫ maxima in nobis ope
ratur cōmoda:ſcilicet ſpiritusſancti verā participationem.
Ipſius chriſti certā inhabitationē:ac tertio:in ſil'itudinem
imaginis dei transformationē:ac ſic cōpendiario recenſite
ſunt nouē Eucharistie:pro tribus eius noībus primis:vtili
tates. Verū cū habeat et alia tria nūcupamenta:videlicet
ꝙ ſpiritualis medicina:manna:et eucharistia id eſt bona fi
delis anīe gratia nominat̄. Id quoqꝫ nouē r̄liquas inſinu-
at ex Eucharistia: digne ſuſcepta:nobis conferri vtilitates.
Dum enī medicina ſpiritualis nūcupatur:cum demon no-
bis infuderit tres calamitates: ſciſicet in animā: tenebras
ignorantie:in carnē morbū praue cōcupiſcentie: ⁊ mortem
vtrobiqꝫ:illa Eucharistia tribus his medetur. Ignorantie
tenebras ſua gratia:illuminādo:morbū praue cōcupiſcen-
tie ſanando:ac tertio mortē deſtruendo. Ac per hoc tres pri
me comoditates paucis his nominibus portendūt. Sicuti
ꝙ ſecūdo māna dicitur: habens ſaporis frumēti: mellis:ac
olei ſimilitudinē: īdicat. quia efficiat Eucharistia tria alia
in nobis bona:ſcilicet moruꝫ honeſtatē:cordis ſuauitatē:et
proximi pietatē: quo ſic vtilitatuꝫ ſecūdus ternarius expli
cetur vti et cum hinc tertio Eucharistia nuncupatur:bona
gratia:et ipſa quoqꝫ tres conferendas nobis inſinuat vtili-
tates. Nam facit bona gratia: vti anīa deo ſimilis efficiat̄:
grata charaqꝫ deo reddatur:vitaqꝫ eterna ei tribuat̄. dicēte
ſcriptura quia gratia ſit:influentia diuine bonitatis in ani
mā qua illa viuificatur:intellectus illumīatur:affectus in
flāmatur:operatio meritoria efficitur:ac anima beate vite
dignificat̄. Habes compēdario ex tribus in ſe cubice ductis
hoc ē:ex ter tribus ter:deſumptis:eucharistie in nobis effe-
ctibus:viginti ſeptem:quas prediximus: nobis ab Eucha-
ristia:digne cōmunicātibus: collatas vtilitates:vti qui ad
preparationē ſanime:pro ſuſcipiēdo Eucharistie ſacramēto:

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112352-p0087-6

Concluſio operis.

pondere tanti ſacramenti nō mouearis: tot ſaltem(hoc eſt
primū duodecim antidotis hinc viginti ſeptē collatis vtili
tatibus)ad inuigilandū ducaris. Proinde lector boni con
ſule:libenſqꝫ confiteare. Ni feceris:veruꝫ hec noſtra: hoc
eſt:chriſti monimēta in deſpicatū ire ſines:tuꝫ aderit(etiaꝫ
ethnicorū ſententia)atrox ille Radamantus: qui illico vt
ſupremus abierit halitus: te arreptuꝫ caſtigabit: audietqꝫ
dolos:ſubigetqꝫ fateri: que nūc furto letatus inani:differs
in aliā cōmiſſa piacula vitaꝫ. Tum primū:crinita colubris
inſultans Theſiphone:furiarūqꝫ agmina ſtipabunt te mi-
ſerū:traducentqꝫ ad orcuꝫ:qui bis patet in preceps tantuꝫ:
tantūqꝫ tendit ad vmbras: quantus eſt ad etherēū celi ſu-
ſpectus olympū. Illic penſurus es penas veterū maloruꝫ:
confeſſione minus dilutoruꝫ penas:inquā: quas non mihi
(ait Sibilla)ſi lingue centū ſint: oraqꝫ centuꝫ:ferrea vox:
omnes ſcelerū comprendere formas:omnia penarū percur
rere nomina poſſim: et id quidem ethnica(vti diximus)ve
rū conformiter veritati chriſtiane:ſententia. Nam ſi oculꝰ
non vidit nec auris audiuit:nec in cor homis aſcendit:qua-
lia deus:preparauit diligentibus ſe. Quid ni:e regione:nec
cor hominis comprehendit:nec intelligentia capit:qualia
preparauit tormenta ſe negligentibus:hoc eſt dei precepta
contemnentibus. Proinde iterū atqꝫ iterū monebo. diſcite
iuſticiā moniti et non temnere diuos.

Impreſſit Joannes Hanaw in Francophordiana
Achademia. Anno a natali chriſtiano ſedecimo
ſupra Milleſimū quingenteſimum.
Kalendis Martijs.

Mēde eluibiles ternionis A: vbi pro
Rēqꝫ fideꝫ gerāt: rēqꝫ fidēqꝫ
Pro acerbant: arcebantur.
perfectārēmūeratiōꝫ:pfectū.
Accidenti:accedenti.
Deſiderātes:deſideranter.
Cuia: cui
Ratiōe: non rōe qnātitatis.
Tum modo.non modo.

Mende ternionis:B vbi pro
Huic:hinc loco.
Poſſit:poſſint
Homīs corpꝰ in hominis.
Stat:fiat

Mende ternionis: C vbi pro
Egrotationis:egrotatiōe.
Deſcribenda: deſcribendam
Exiſtac: exiſtat
Formatione: fornicatione

Mende ternionis D vbi pro
Altum altera
Bultaſar:baltaſar
Mende ternionis: E vbi pro
Nero: nexa
Scrutationem:ſcrutatione
Juſtitie:inſcitie.
Contamina:cantamina.
Intentiua:Incentiua.
Latum: latam
Lumine.limine
Tantum: tantam
Excerent: exercerent

Mende ternionis : F vbi pro
Inuiderit: inuidenter
Inſanatoria:infamatoria
Suſticiūt:ſufficiunt
Que quedam
His is
Inſtitutus:preſtitutus

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112352-p0089-0

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112352-p0090-7

...lomatur ...
...tū ī ſinātibus
...ugātibꝫ ꝑ tu
...levat. Oremꝰ
Levate. Orō
...mp. ds. mesto
...o. laboratium
...ueniant ad te ꝑ
...tollone clamā
...s sibi īuītati
...m tuā gaude
...ꝑ dm̄ orō
...ro ...
...s. ut d̄s ⁊ d̄ns
...e ab erroribꝫ
...ad ſtam ...
...olicā atqꝫ aplicā
...ūetur. Orē
...nua. Levate. O
...ip. ds qui sal
...e ⁊ ...
...respirar ad a
...olica fraude

perfidie ...
corda resipiscāt. ⁊ ad uita
tis tue redeāt unitatem
p dñ. amē Oratio
Oremꝰ ⁊ ꝑ ꝑfidis iu
deis. ut ds ⁊ dn̄s nr̄
auferat uelamē de cordi
bꝫ eoꝝ. ut ⁊ ipi agnoſcāt
ihm xpm dnm nr̄m. Et
nō r̄ndet amē. Hic nō dicit
flectamꝰ genua. Orem̄. Orō
Omps semp. ds qui ⁊
iudaicā ꝑfidiā a tua
mīa nō repellis. exau
di p̄ces nr̄as q̄s pro illi
ꝑpli obcecatione deferimꝰ.
ut agnita ueritatis tue lu
ce q̄ xp̄s ē a suis tenebris
eruantur. p eu dn̄ Orō
Oremꝰ ⁊ ꝑ paganis. ut
ds omps auferat iniq
tatē a cordibꝫ eoꝝ. ut rel
lictis ydolis suis ꝯuertāt
ad deū uiuū ⁊ uerū ⁊ uni

Comprehendentes autē eū. dux
erūt ad domū principis
sacdotū. Petrꝰ aūt ſeqba
tur eū a longe. Accenso
autē igne ī medio atrii
⁊ circūsedentibꝫ illis. erat
petrꝰ ī medio eoꝝ. Quē
cū uidiſſꝫ ancilla q̄dā
ſedentē ad lumē ⁊ eū fuiſ
ſet intuita dixit. Et hic
cū illo erat. At ille ne
gauit eū dicēs. Muli
er nō noui illū. Et post
pusillū alius uidēs eū
dixit. Et tu de illis es.
Petrꝰ uo ait. O hō nō
sū. Et interuallo facto q̄si
hore uni. alius q̄dā af
firmabat dicēs. Vere
⁊ hic cū illo erat. Nā
⁊ galileꝰ est. Et ait pe
trꝰ. Homo nescio q̄d dicis
Et ꝯtinuo adhuc illo

Et conuersus dn̄s respexit
petrū. Et recordatꝰ est petrꝰ
uerbi dn̄i sicut dixerat q
priusquā gallꝰ cantet ter
me negabis. Et egressꝰ
foras petrꝰ fleuit amare
Et uiri qui tenebant ihe
sū. illudebāt ei cedētes.
Et uelauerūt eū. et
percutiebāt faciē eiꝰ ⁊ in
terrogabāt eū dicētes. Pro
phetiza. Q̄s est qui te
percussit. Et alia multa
blasphemātes dicebāt
in eū. Et ut factꝰ ē dies
conuenerūt seniores ple
bis ⁊ principes sacdotū
⁊ scribe. ⁊ duxerūt il
lū ī consiliū suū dicētes
Si tu es xp̄s dic nobis.
Et ait illis. Si uob dixe
ro nō credetis m̄. Si
autē ⁊ interrogauero. non

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112352-p0091-2

hominis sedens a dextris virtutis
dei. Dixerunt autem omnes
Tu ergo es filius dei? Qui ait:
Vos dicitis quia ego sum. At
illi dixerunt: Quid adhuc
desideramus testimonium?
Ipsi enim audivimus de ore eius.
Et surgens omnis multitu-
do eorum duxerunt illum ad
pylatum. Ceperunt autem illum
accusare dicentes: Hunc
invenimus subvertentem gen-
tem nostram; et prohibentem
tributa dari cesari, et
dicentem se christum regem esse.
Pylatus autem interrogavit
eum dicens: Tu es rex iu-
deorum? At ille respondens ait:
Tu dicis. Ait autem pylatus
ad principes sacerdotum et tur-
bas: Nichil invenio cause
in hoc homine. At illi invales-

dea. et incipiens a galilea
usque huc. Pylatus autem
audiens galileam interroga-
vit si homo galileus esset. Et
ut cognovit quod de hero-
dis potestate esset, remisit
eum ad herodem; qui et ipse
iherosolimis erat illis
diebus. Herodes autem viso
ihesu gavisus est valde. Erat
enim ex multo tempore cupiens
videre illum eo quod multa au-
dierat de illo; et sperabat
signum aliquod videre ab
eo fieri. Interrogabat autem
illum multis sermonibus. At
ipse nichil ei respondebat. Sta-
bant autem principes sa-
cerdotum et scribe constanter
accusantes eum. Sprevit
autem illum herodes cum ex-
ercitu suo; et illusit

conibus. subdiaconibus. acoli-
tis. exorcistis. lectoribus. osti-
ariis. confessoribus. virginibus.
viduis. et pro omni populo sancto dei.
Oremus. Flectamus genua. Levate.
Omnipotens sempiterne deus Oratio
cuius spiritu totum corpus
ecclesie sanctificatur et regitur:
exaudi nos pro universis or-
dinibus supplicantes; ut gratie
tue munere ab omnibus ti-
bi gradibus fideliter serviatur.
Per eundem. Amen. Oratio
Oremus et pro christianissimo
imperatore nostro. N. ut
deus et dominus noster subditas illi
faciat omnes barbaras nati-
ones ad nostram perpetuam
pacem. Oremus. Flectamus genua. Leva[te]
Omnipotens sempiterne deus in Oratio
cuius manu sunt omnium
potestates et omnium iu-

… duit potestate …
primat. Per dominum …
Oremus et pro ca[techumenis]
nostris: ut deus …
aperiat aures p[recordiorum]
et ianuamque mi[sericordie]
ut per lavacrum regeneracio[nis]
missione omnium …
invenient in christo …
Oremus. Flectamus ge[nua]
Omnipotens sempi[terne]
ecclesiam tu[am]
prole fecundas: …
in intellectum cath[ecuminorum]
tuis; ut renati …
tismatis adop[tionis]
filiis aggregen[tur]
Oremus et dilecti…
nobis deum p…
tere: ut cunct…
get erroribus …

virentē ⁊ afferentē semen
iuxta gen᷑ suū· lignū
q faciēs fructū· ⁊ habens
vnūqꝫ sementē scđm spe
ciē suā· Et uidit deus q eē
set bonū· Factūqꝫ ē vesp
(er)e ⁊ mane dies t(er)ti᷒· Dix
it aūt deus· Fiat luīaria
ī firmamto celi· ⁊ diuidat
diē ac noctē· ⁊ sīt ī signa
⁊ tpa ⁊ dies ⁊ ānos; ut lu
[ceant in] firmamto celi ⁊ illuī
[ent ter]rā· Et factū ē ita· Fecit
[que deu]s duo magna luīaria
luīare mai᷒ ut peēt diei
⁊ luīare mi᷒ ut peēt noc
ti; ⁊ stellas· ⁊ posuit eas
ī firmamto celi ut lucerēt
sup t(er)rā ⁊ peēt diei ac
nocti· ⁊ diuiderēt lucē ac
tenebras· Et uidit deus q eē
esset bonū· Et factū ē vesp(er)e
⁊ mane dies q̄rtus· Dixit

ecia deus· Producāt aq rep
tile aīe viuentis ⁊ volati
le sup t(er)rā sub firmamto ce
li. Creauitqꝫ deus cete grā
dia ⁊ oēm aīam viuētē
atqꝫ motabilē quā pduxe
erāt aque ī spēs suas·
⁊ oē volatile scđm gen᷑
suū· Et vidit deus q esset
bonū; benedixitqꝫ eis dicēs
Crescite ⁊ mltiplicamī ⁊
replete aq̄s maris; aues
qꝫ mltiplicētur sup t(er)rā· Et
factū ē vesp(er)e ⁊ mane dies
quīt᷒· Dixit qꝫ deus· Producat
t(er)ra aīam viuentē ī ge
nere suo· iumēta ⁊ repti
lia ⁊ bestias t(er)re scđm spe
cies suas· Factūqꝫ ē ita
Et fecit deus bestias t(er)re
scđm spēs suas· ⁊ iumē
ta ⁊ oē reptile t(er)re ī gnē
suo· Et uidit deus q eēt bo[nū]

⁊ q ptātē hnt sup eos be
nefici vocantur· Vos aūt
nō sic· Sꝫ q maior est
ī uob fiat sicut iunior·
⁊ q p(re)cessor ē sicut mīstra
tor· Nā q̄s maior est
q recūbit an q mīstrat
Nōne qui recūbit· Ego
aūt ī medio v(est)rm sū sic
q mīstrat. Vos aūt estis
qui pmansistis mecū in
tēptacōibꝫ meis· Et ego
dispono vob sicut dispo
suit m pr̄ m̄s regnum·
ut edatis ⁊ bibatis sup(er)
mēsā meā ī regno meo
⁊ sedeatis sup thronos
iudicātes duodecī trib᷒
isrl'· Ait aūt dns Symo
ni· Symō· ecce sathanas
expetiuit vos ut cribra
ret sic᷑ triticū· Ego aūt
rogaui p te· ut nō defi

ciat fides t[ua]
qn̄· cōfirma
dix[it] ei· Dn[e]
sū ⁊ ī carce[rem]
ire· Et ille d[ixit]
petre· nō c[antabit]
gall᷒ donᵉ t[er]
nosse me· Et
Quādo misi
lo ⁊ pera ⁊ c[alciamentis]
nūqd aliqd def[uit]
illi dixerūt· N[ihil]
eis· Sꝫ nūc
lū tollat sil[iter]
q nō hȝ· uē[ndat]
suā ⁊ emat
em vob· qm
q sc̄ptū ē o[portet]
me· ⁊ qđ cū
tat᷒ ē· Et cū
me finē hn̄[t]
erunt· Dn̄e
duo hic· At

hoīs sedēs a dextris virtutis
dea· ⁊ incipiēs a galylea
tonibꝫ· Moyatoribꝫ· acolit
duit potestas ti

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112352-p0094-9

AD LECTOREM.

Huc huc q̄ſquis es improbior cui ſuadet erinnys
Corporis acceſſum ſanguinis atq; ſacri
Quiſquis et in ſeram cōmiſſa piacula mortem
Differs: Theſiphone quod (mihi crede) facit
Huc ades, iſta legens liber hic curabit vtroſq;
Si modo tot monitis remq; fidem gerant.

Libri tres.

De mirabilibus eukariſtie et accedentiū eā: probatione.

Primus de viginti quattuor mirabilibus eukariſtie
Secundus de peccatis in vniuerſali cognoſcendis
Tertius de peccatis in ſpetiali confeſſione diluendis

Inches Centimetres Farbkarte #13 B.I.G. Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-112352-p0095-5
DFG